

Vzdělávací potřeby pěstounů při výchově dětí v pěstounské péči

Tereza Liňová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza Liňová**
Osobní číslo: **H12068**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Vzdělávací potřeby pěstounů při výchově dětí
v pěstounské péči**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti pěstounské péče, problémových situací ve výchově a vzdělávacích potřeb pěstounů.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ARCHER, Caroline. Dítě v náhradní rodině. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-578-4.
NOŽÍŘOVÁ, Jana. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-86131-91-7.
SMUTKOVÁ, Lucie. Sociální práce s rodinou. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-069-1.
ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: portál, 2010. ISBN 978-80-7367-313-0.
ZEZULOVÁ, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd
Datum zadání bakalářské práce: **9. ledna 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ..19. 4. 2015..

.....
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odopírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se v teoretické části zabývá pěstounskou péčí, jako jednou z forem náhradní rodinné péče. Práce popisuje náhradní rodinnou péči a její standardy. Charakterizuje pěstounskou péči, její vývoj, legislativní ukotvení, standardy při výchově dětí. Představuje práva a povinnosti pěstounů i zprostředkování pěstounské péče. Druhá kapitola je věnována výchově, výchově dětí v pěstounské péči a představuje styly výchovy. Část kapitoly je věnována problémovým situacím, které mohou pěstouny potkat. Třetí kapitola se zabývá vzděláváním pěstounů, jejich přípravou na péči o děti. Představuje nabídky kurzů, seminářů a programů pro podporu péče o děti. Praktická část práce se zabývá vzdělávacími potřebami pěstounů při výchově dětí v pěstounské péči v návaznosti na problémové situace.

Klíčová slova: náhradní rodinná péče, pěstounská péče, pěstoun, výchova, odborná příprava

ABSTRACT

The theoretical part of the bachelor thesis deals with foster care as a form of substitute family care. This work describes substitute family care and its standards. It occupies with foster care and its development, legislative basis and standards in upbringing children. It introduces the rights and responsibilities of foster parents and foster care mediation. The second chapter is devoted to education in general and education of children placed in foster care, and represents various styles of education. A part of the chapter focuses on problem situations that foster parents may encounter. The third chapter occupies with education of foster parents and their training for the care of children. It represents a range of courses, seminars and programs to support childcare. The practical part deals with educational needs of foster parents in the process of upbringing children in foster care in relation to problem situations.

Keywords: substitute family care, foster care, foster parent, education, training

Děkuji paní Mgr. Elišce Suchánkové Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, rady, ochotu, vstřícnost, které mi po celou dobu věnovala.

Chtěla bych také poděkovat, všem pěstounů, kteří byli ochotní a věnovali mi svůj čas při realizaci výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 PĚSTOUNSTVÍ JAKO FORMA NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	11
1.1 FORMY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE.....	13
1.2 CHARAKTERISTIKA PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	15
1.3 PĚSTOUN, JEHO PRÁVA A POVINNOSTI.....	17
1.3.1 Proces zprostředkování pěstounské péče.....	18
1.3.2 Standardy poskytovatelů pěstounských služeb.....	19
1.4 TYPY PĚSTOUNSKÉ PÉČE.....	20
2 VÝCHOVA DĚTÍ V KONTEXTU PĚSTOUNSKÉ PÉČE	22
2.1 STYLY VÝCHOVY.....	23
2.2 PROBLÉMY PŘI VÝCHOVĚ DĚTÍ.....	25
2.3 VÝCHOVA DĚTÍ V PĚSTOUNSKÉ PÉČI.....	26
2.3.1 Biologická rodina dítěte v pěstounské péči.....	28
2.3.2 Respitní péče.....	29
3 PŘÍPRAVA NÁHRADNÍCH RODIČŮ	31
3.1 PŘÍPRAVNÉ KURZY.....	32
3.2 VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY PĚSTOUNŮ.....	32
3.2.1 Vzdělávací akce pro pěstouny.....	34
3.3 FORMY PŘÍPRAVY.....	35
3.4 PODPORA SYSTÉMU PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI A RODINY.....	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	40
4.1 VÝZKUMNÉ METODY.....	40
4.2 VÝZKUMNÉ CÍLE.....	41
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	41
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	42
5 ANALÝZA VÝZKUMU	43
5.1 PROČ?.....	43
5.2 PRO DOBROTU NA ŽEBROTU.....	44
5.3 BOJOVNÍCI A OCHRÁNCI.....	45
5.4 CESTY ŽIVOTA.....	47
5.5 VZDĚLÁVÁNÍ.....	50
6 INTERPRETACE DAT	54
6.1 SHRNUTÍ VÝZKUMU.....	59
6.2 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	60
6.3 DOPORUČENÍ.....	61
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	68

SEZNAM OBRÁZKŮ	69
SEZNAM TABULEK.....	70
SEZNAM PŘÍLOH.....	71

ÚVOD

Tématem bakalářské práce jsou vzdělávací potřeby pěstounů při výchově dětí v pěstounské péči. Téma jsme vybrali pro jeho aktuálnost ve spojitosti s profesionalizací pěstounské péče. Pěstounům patří velký obdiv za práci, kterou vykonávají, musí být silní, odvážní, plní altruismu a musejí mít velkou odvahu. Jsou oporou dětem, které nemohou z různých důvodů vyrůstat ve své rodině. Poskytují dětem svůj domov, lásku a čas. Pěstouni potřebují pomoc a podporu svého okolí, přátel a především své rodiny. Být pěstounem je velmi psychicky náročná činnost, proto existuje respitní péče, která umožňuje pěstounům, aby načerpali síly pro péči o jim svěřené děti. Je velmi důležité zjistit, co by pěstouni během přípravy uvítali, abychom jim mohli pomoci a usnadnit jim péči o děti.

V první kapitole teoretické části práce se věnujeme charakteristice náhradní rodinné péče. Dále charakterizujeme pěstounskou péči od historie po současnost. Zabýváme se ukotvením pěstounské péče v legislativě. Popisujeme formy pěstounské péče, standardy při výchově dětí v pěstounské péči. Popisujeme práva a povinnosti pěstounů a zprostředkování pěstounské péče.

Ve druhé kapitole se věnujeme stylům výchovy, které mohou uplatnit jak biologičtí rodiče, tak pěstouni. Popisujeme problémové situace, se kterými se mohou pěstouni setkat při výchově dětí. Každé dítě si s sebou do pěstounské péče něco nese, jak zážitky z původní rodiny, tak z dětského domova či jiných pěstounských rodin.

Ve třetí kapitole se zabýváme vzdělávacími potřebami pěstounů. Popisuje přípravný kurz, jeho obsah a záměr. V kapitole se snažíme přiblížit průběh příprav a témata. Poukazujeme na důležitost přípravy a vzdělávání pěstounů v oblasti náhradní rodinné péče. Představujeme program PRIDE, který vznikl jako podpora ministerstva práce a sociálních věcí pro ohrožené děti. Představujeme vzdělávací akce a pobyty, kterých se mohou pěstouni i žadatelé o pěstounskou péči účastnit.

Cílem práce je zmapovat vzdělávací potřeby pěstounů při výchově dětí v návaznosti na problémové situace ve výchově dětí, se kterými se setkávají. Jak tyto situace pěstouni zvládají? Mají se na koho obrátit s prosbou o pomoc? Praktická část práce je realizována formou kvalitativního výzkumu, a to pomocí polo strukturovaného rozhovoru se 4 respondenty - pěstouny.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PĚSTOUNSTVÍ JAKO FORMA NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

Náhradní rodinnou péčí se rozumí formy jiné než ústavní péče. Výchova dětí a péče o jejich příznivý vývoj je právem a povinností obou rodičů. V situacích, kdy děti nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině, je třeba hledat optimální formu náhradní výchovy. (ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2013)

Náhradní rodinná péče je společností a státními institucemi schválená výchova dítěte v jiné než vlastní rodině, tedy substitute rodinné výchovy. Dochází k ní, pokud vlastní rodina dítěte zanikne nebo neplní vůči dítěti své povinnosti. (Petrušek, 1996, s. 1404)

Náhradní rodinnou péčí upravuje ministerstvo práce a sociálních věcí, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen OZ) a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen SPOD).

Dle Smutkové (2007, s. 47) můžeme odlišit dva typy náhradní péče o děti, a to ústavní a náhradní rodinnou péči. Vzhledem k potřebám dítěte je za vhodnější alternativu považována náhradní rodinná péče. Náhradní rodinná péče sleduje primárně zájem a blaho dítěte. Jejím úkolem je umožnit dítěti, které nemůže vyrůstat ve své biologické rodině, aby se dostalo do takového prostředí, které se co nejvíce blíží přirozenému prostředí rodiny a kde je mu poskytována individuální péče. Jejími výhodami jsou stálé osoby vychovatelů, společné bydlení, trvalost a hloubka citových vztahů, vědomí sounáležitosti a společné budoucnosti, proto by měl mít tento typ péče přednost před ústavní péčí.

Pozornost by měla být věnována výběru vhodných rodin pro dítě, které se ocitlo v nepříznivé situaci. Najít pro něj vhodnou rodinu s ohledem na jeho duševní stav, rodinné problémy a věk. Při výběru by rovněž měly být zohledněny vztahy s původní biologickou rodinou. Náhradní rodinná péče je ve společnosti důležitá. Je mnoho dětí, které se ocitly v nepříznivé situaci. Náhradní rodinná péče se snaží těmto dětem pomoci, usnadnit jim život a pečovat o jejich blaho.

Náhradní rodinná péče v historii existovala spíše formou osvojení. Dle Nožářové (2012, s. 27) motivace pro přijetí dítěte do náhradní rodiny se odvíjela od aktuálního nastavení společnosti. Výjimkou nebylo přijetí dítěte do rodiny za účelem získání majetku nebo levné pracovní síly. Dítě nebylo pro společnost takovým přínosem jako dospělý jedinec. V

dnešní době je motivací k osvojení nebo jiné formě náhradní rodinné péče například problém s početím, pomoc dětem či finanční zajištění rodiny.

Zprostředkování náhradní rodinné péče probíhá na krajském úřadu, nebo na ministerstvu práce a sociálních věcí. Zde je shromažďována dokumentace žadatelů i dětí vhodných k náhradní rodinné péči.

Pro zlepšení situace a kvality péče o děti a šance na rozvoj dětí mimo domov vznikla příručka Quality4Children, která byla vytvořena organizacemi zabývajícími se péčí o děti, například FICE, IFCO a SOS vesničky. Jedná se o standardy kvality péče o děti mimo domov, které jsou vypracovány v rámci Úmluvy o právech dítěte. (Quality4children 2008, s. 16,17,18)

Oblast standardů – proces rozhodování a přijímání:

- Dítě a jeho rodina získává podporu během procesu rozhodování: nejvyšší prioritou je zájem a bezpečnost dítěte.
- Dítě se účastní procesu rozhodování: dítě může vyjádřit své názory, zúčastněné strany naslouchají dítěti a respektují jej.
- Proces zajišťuje nejlepší péči pro dítě: jsou zohledněny speciální požadavky, hledá se nejlepší umístění pro dítě.
- O sourozence se pečuje společně: sourozenci nejsou spolu, pokud to má dopad na jejich vývoj.
- Přejít do nového domova je pečlivě připraven: přestup musí způsobit co nejmenší rozrušení.
- Proces se řídí individuální plánem péče: stanovení cíle, opatření, potřebné zdroje.

Oblast standardů – proces péče:

- Umístění dítěte vyhovuje jeho potřebám, životní situaci: dítě vyrůstá v ochranném a starostlivém prostředí.
- Dítě udržuje kontakt se svou původní rodinou: vztah je udržován, pokud je to v zájmu dítěte.
- Pečovatelé jsou kvalifikovaní: pečovatelé jsou hodnoceni, školeni, vybíráni, než převzou zodpovědnost za dítě.
- Vztah je založen na úctě: pečovatel s dítětem komunikuje otevřeně a s respektem.
- Dítě je aktivní při rozhodování: dítě je uznáváno jako odborník na svůj život.

- Dítěti se dostává péče ve vhodných životních podmínkách: uspokojení životních podmínek, pohodlí, bezpečí.
- Dítěti se zvláštními potřebami se dostává vhodná péče
- Dítě (mladý dospělý) je připravováno na samostatný život: má přístup ke vzdělávání, je vedeno k samostatnosti.

Oblast standardů – proces opuštění péče:

- Proces je plánován: je založen na individuálním plánu dítěte.
- Komunikace je vedena vhodným způsobem: jsou poskytnuty všechny důležité informace, dítě (mladý dospělý) má právo na soukromí.
- Dítě (mladý dospělý) je zmocněn k účasti na procesu opuštění péče: založen na individuálním plánu.

Jsou zajištěny možnosti sledování, trvalé podpory a kontaktu

1.1 Formy náhradní rodinné péče

Formy náhradní rodinné péče upravené v OZ, ve znění pozdějších předpisů, rozdělujeme takto: svěřením dětí do péče jiné fyzické osoby, opatrovnictví, osvojení a pěstounská péče.

Svěření do péče jiné fyzické osoby: Jedná se o jednu z forem náhradní rodinné péče. Dochází k ní, pokud se biologičtí rodiče z jakýchkoli důvodů nemohou nebo nechtějí starat o své děti nebo nařízením soudu. Biologickým rodičům zůstává vyživovací povinnost. Pokud původní rodiče nejsou schopni plnit vyživovací povinnost, dítě nemůže být svěřeno do péče jiné fyzické osoby. Ve většině případů je tato forma pro dítě vhodná, pokud je dítě svěřeno osobě v příbuzenském vztahu, na kterou je dítě zvyklé, zná ji a zná prostředí, ve kterém bude žít. (ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2013)

Dle Smutkové (2007, s. 5) úkolem rodiny není pouhé zajištění biologické reprodukce, ale sehrává důležitou roli při začleňování svých členů do společnosti a jejich další sociální fungování. Rodina také působí jako spojující článek po sobě následujících generací, které spojuje poutem vzájemné solidarity. V případě selhání fungování rodiny dochází ke vzniku patologických jevů, které dopadají zejména na děti. Proto je důležité, aby se v případě, že se nemohou rodiče postarat o své děti, našla osoba příbuzná dítěti a aby tak byly zachovány rodinné vazby.

ČESKO. §954 v OZ: Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba s výchovou a svěřením dítěte souhlasí. Při výběru vhodné osoby dá soud přednost příbuznému dítěte. Je možné dítě svěřit do výchovy manželům, a pokud jeden zemře, výchova zůstává druhému. Soud vymezí rozsah práv a povinností k dítěti.

Opatrovnictví: Opatrovník se stanovuje usnesením soudu, v němž soud vymezí rozsah jeho práv a povinností vůči dítěti. Opatrovník je dítěti ustanoven při řízení o osvojení. Opatrovník vykonává pouze některá rodičovská práva stanovená soudním rozhodnutím. Opatrovník není zákonným zástupcem dítěte, nahrazuje rodiče v omezeném rozsahu. (Matějček, 2002, s. 18)

Osvojení: Nejčastější forma náhradní rodinné péče. Jedná se o přijetí dítěte za vlastní. Hlavním posláním osvojitele je nahradit nezletilému dítěti chybějící stabilní rodinné prostředí, přispívá výchovou, péčí a láskou. Osvojitelé mají k dítěti stejná práva a povinnosti, jako by byli jeho rodiči. Práva mezi dítětem a biologickou rodinou zanikají. (Matějček, 2002, s. 14)

Dle Nožířové (2012, s. 13) se jedná o právní vztah mezi osvojencem a osvojitelem. Osvojitel má vůči dítěti rodičovskou zodpovědnost, vyživovací povinnost a další právní závazky. Osvojením zanikají vzájemná práva a povinnosti s biologickou rodinou. Osvojitelé jsou uvedeni v rodném listě dítěte na místo biologických rodičů. Osvojenec má také dědické právo.

ČESKO. §795, §796, §809, §827 v OZ: Osvojiteli se mohou stát fyzické osoby, které zaručují, že osvojení bude ku prospěchu dítěte a společnosti. Soud má povinnost zjistit na základě lékařského vyšetření stav osvojitelů, jejich osobnostní dispozice a motivaci k osvojení, má povinnost s výsledky seznámit zákonné zástupce dítěte. K osvojení je třeba souhlasu zákonného zástupce. Nezájem rodiče o dítě je zjevný a trvá-li tři měsíce od posledního projeveného zájmu, není souhlas nutný. Existuje osvojení zrušitelné a nezrušitelné. Je možnost osvojení dítěte v cizině.

Poručenství: Dle Matějčka (2002, s. 17) poručenství vzniká nařízením soudu v případě, že rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni své rodičovské odpovědnosti, nemají způsobilost k právním úkonům. Poručník i dítě mají nárok na totéž hmotné zabezpečení, jako by šlo o pěstounskou péči. Mezi dítětem nevzniká takový poměr jako mezi rodičem a dítětem. Zá-

kon stanoví rozsah práv a povinností poručníka. Jedná se o výchovu, zastupování a správu majetku dítěte. Vykonávání funkce je pod dohledem soudu.

Poručníkem se může stát, pokud to není v rozporu se zájmy dítěte, osoba, kterou doporučili rodiče, nebo někdo z příbuzných nebo blízkých osob, stanoví-li tak soud. Nemůže-li být poručníkem stanovena fyzická osoba, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně právní ochrany dětí, dokud není stanoven poručník (ČESKO. §931 OZ).

Hostitelství: Dle Zezulové (2012, s. 172) je hostitelství jistý způsob dobrovolnické aktivity. Vychází z předpokladu, že uměle vytvořené situace nemohou nahradit skutečný život. Je určena především starším dětem, které vyrůstají v ústavní výchově. Hostitelství má svá úskalí, chybí právní ukotvení, příprava hostitelské rodiny, dětí i zaměstnanců dětského domova.

Hostitelská rodina si bere děti z dětského domova k sobě domů na víkendy. Hostitelská péče se řídí zákonem o SPOD §30, kdy ředitel ústavního zařízení může jen po předchozím písemném souhlasu obecního úřadu obce s rozšířenou působností povolit dítěti, které je v ústavním zařízení umístěno na základě rozhodnutí soudu, pobyt u rodičů, popřípadě jiných fyzických osob, a to nejvýše v rozsahu 30 kalendářních dnů při prvním pobytu u těchto osob.

Pěstounská péče: „Pěstounská péče je státem garantovaná a kontrolovaná forma náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte a přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali. Dítě může být svěřeno do péče fyzické osobě nebo do společné pěstounské péče manželů. Jediným rozhodujícím činitelem je tu zájem dítěte. Svazek pěstounů s dítětem je v podstatě volnější.“ (Matějček, 2002, s. 16)

1.2 Charakteristika pěstounské péče

Pěstounská péče sahá do **historie**, původ pěstounské péče můžeme najít ve starověkém Řecku a Římě. V této době bylo kojení neslučitelné s ideálem krásy, a proto vznikl institut kojných, který trval až do středověku. Kojné si mohli dovolit pouze vyšší vrstvy. V některých zemích bylo běžné svěřit dítě kojným na venkov, kde děti zůstávaly až po dobu dvou let. (e právo, © 2015)

Instituce kojných předcházela placené pěstounské péči. V minulosti, když žena porodila své dítě, mohla zaplatit jiné ženě za jeho kojení. Později ve starověkých městech se instituce kojných rozvinula na chůvy, pěstounky a opatrovnice. (Matějček a kol. 1999, s. 25)

Pěstounky patřily mezi chudé obyvatelstvo a děti, které jim byli svěřené do péče, využívaly hlavně ke svému obohacení, jelikož za dítě v péči náležela odměna. Odměna však byla vyplácena až po té, co kněz potvrdil, že je dítě stále na živu. V 18. století se začaly budovat nalezince, které sloužily i jako porodnice, kde mohly matky nechat své děti. Po narození v nalezinci se děti přesunuly k pěstunkám na venkov a ve svých 6 letech se vracely zpět do ústavů. Později byly posílány do klášterů nebo do rodin, kde musely pracovat. (e právo, © 2015)

V období první republiky byla péče o děti v Československu lepší. V roce 1931 bylo vybudováno 60 dětských domovů pro opuštěné a ohrožené děti. Po krátkém pobytu a soudním vyřízením formalit se děti vracely buď do původních rodin, nebo jim byly vyhledány vhodné pěstounské či adoptivní rodiny. K podstatným změnám došlo po druhé světové válce. V roce 1950 byla zrušena pěstounská péče a obnovena byla až po 23 letech. (Matějček a kol., 1999, s. 28-30)

V **současné době** je pěstounská péče jednou z forem náhradní rodinné péče, kterou upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

„Pěstounská péče je forma náhradní rodinné výchovy. Dítě je místo v ústavu vychováváno v rodině. Biologičtí rodiče, či jiní příbuzní mají i nadále možnost se s dětmi stýkat, případně si při vhodné sociální situaci i požádat o vrácení dítěte do své péče, což se v některých případech stává.“ (Neckář, 2009, s. 3)

Kovařík (2004, s. 150) říká, že pěstounská péče jedná v zájmu dítěte a zabezpečuje odměnu těm, kteří se dítěte ujali. Pěstounská péče vzniká nařízením soudu.

Pěstounská péče má přednost před ústavní péčí. O dítě pečují pěstouni v jejich domácnosti. Vytváří jim vhodné podmínky pro jejich normální vývoj. Pěstounská péče zaniká zletilostí dítěte nebo nařízením soudu.

Dle Matějčka (1999, s. 34) cílem pěstounské péče je poskytnout dítěti náhradní rodinné prostředí:

- Jelikož nemohou z jakýchkoli důvodů vyrůstat v prostředí, které jim vytvořili jejich biologičtí rodiče.
- Ústavní péče narušuje nebo ohrožuje jejich vývoj.

- Nemůže být osvojeno z právních, sociálních, zdravotních či psychologických důvodů.

ČESKO. §958, §959, §960 OZ: K pěstounské péči dochází, není-li žádný z rodičů ani poručník schopen z jakýchkoli důvodů pečovat o své dítě. Rodič může žádat o svěřením dítěte zpět do své péče, a pokud jedná v souladu se zájmy dítěte, soud vyhoví. Rodičům zůstávají práva a povinnosti vůči dítěti, soud stanoví rozsah výživného s ohledem na jejich možnosti. Rodiče mají právo setkávat se s dítětem a právo na informace o dítěti, pokud soud nerozhodne jinak.

Bubleová (2011, s. 7) uvádí, že dítě může být do pěstounské péče svěřené, je-li schopno s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost vyjádřit svůj názor a poznatky. Před svěřením do pěstounské péče je důležité brát zřetel na jeho názor.

1.3 Pěstoun, jeho práva a povinnosti

Pěstoun není zákonným zástupcem dítěte. Pěstoun je osoba, která je oprávněna osobně o dítě pečovat. Zastupuje dítě v běžných záležitostech a je povinen informovat rodiče v podstatných záležitostech. (OZ §966, §967)

Pěstounům jsou vypláceny dávky podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, (dále jen SPOD). Dávkami pěstounské péče jsou:

- Příspěvek na úhradu péče o dítě, který se vyplácí jednou za kalendářní měsíc. Výše příspěvku se liší věkem dítěte.
- Odměna pěstouna. Na odměnu má nárok osoba pečující o dítě. Vyplácí se jednou za kalendářní měsíc a odvíjí se od počtu dětí v pěstounské péči.
- Příspěvek na převzetí dítěte, který náleží pečující osobě jen jednou a výše příspěvku se odvíjí od věku dítěte.
- Příspěvek na zakoupení motorového vozidla, kdy se jedná o 70% pořizovací ceny.
- Příspěvek při ukončení pěstounské péče. Příspěvek náleží osobě, která dosáhla zletilosti a odchází z pěstounské péče.

Práva a povinnosti pečující osoby, tedy pěstouna, jsou vymezeny §47a zákona o SPOD, ve znění pozdějších předpisů.

Pěstoun má povinnost:

- Pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě.
- Zvyšovat si znalosti a dovednosti z oblasti výchovy a péče o dítě ve 24 hodinách v době 12 kalendářních měsíců.
- Spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dítěte.
- Udržovat kontakt s rodinou dítěte.
- Používat příjmy svěřených dětí pro jejich potřeby.
- Hradit náklady na domácnost

Pěstoun má právo na zprostředkování psychologické a jiné odborné pomoci. Pěstoun vykonává povinnosti a práva jako rodič a je zodpovědný za výchovu dítěte

1.3.1 Proces zprostředkování pěstounské péče

Nejdůležitějším a prvním krokem je rozhodnutí. Hlavní motivací lidí, kteří se rozhodnou pro jakoukoli formu náhradní rodinné péče, je nemožnost mít vlastní děti, smrt dítěte či pokročilý věk.

Gabriel Zbyněk a Novák Tomáš (2008, s. 72-73) odkazují na test „Pověz mi zrcadlo“, který lze použít u rozhovoru se zájemci o přijetí dítěte do péče, a navíc může sloužit i jako pomoc samotným zájemcům, zda mají patřičné předpoklady. Při použití tohoto testu je důležitá kritičnost - pokud si nejsme jistí pozitivní odpovědí, je lepší odpovědět ne. Žadatelé o náhradní rodinnou péči vyplňují otázky za sebe i za své partnery, jde tedy i o zhodnocení názorů a postojů partnera. Odpovídá se buď „ano“ nebo „ne“. V testu se mohou objevit otázky typu:

- Jsem si jist, že chci mít dítě v náhradní rodinné péči?
- Mám základní právní informace o náhradní rodinné péči?
- Hodlám dítěti věnovat většinu volného času?
- Mám pro výchovu dítěte patřičné zázemí?
- Nemám žádné sociální problémy spojené s konzumací alkoholu nebo drog?

Druhým krokem dle Gabriela a Nováka (2008, s. 75) je žádost o zprostředkování náhradní rodinné péče, kdy s celým procesem pomáhá žadatelům sociální pracovník. K vyplněnému formuláři žádosti se dokládá:

- Fotokopie občanského průkazu
- Fotografie žadatelů

- Potvrzení o stálém příjmu
- Zpráva o sociálních poměrech
- Výpis z evidence Rejstříku trestů
- Souhlas s absolvováním přípravy
- Posudek obecního úřadu

Zákon o SPOD, ve znění pozdějších předpisů, upravuje postup žadatelů při uplatňování žádosti o svěřeni dítěte do pěstounské péče nebo zařazení do evidence. Jedná se o proces zajišťování náhradní rodinné péče pro dítě, který zaručuje dětem i žadatelům potřebnou právní jistotu a odpovídající ochranu jejich oprávněných zájmů. Dle § 19a (výše uvedeného zákona) zprostředkování pěstounské péče spočívá jak ve vyhledávání vhodných dětí pro pěstounskou péči a ve vyhledávání osob vhodných stát se pěstouny, tak v odborné přípravě osob vhodných stát se pěstouny. (ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2013)

1.3.2 Standardy poskytovatelů pěstounských služeb

Cílem pěstounských služeb je péče o děti, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině. Základním principem je blaho dítěte. Pilíře pěstounských služeb jsou kvalitní péče o dítě a spolupráce s rodinou, zajištění bezpečného prostředí, týmová spolupráce s odborníky a vlastní rozvoj pěstounů – jejich vzdělávání a další sebe rozvoj. Cílem standardů je stanovit pravidla pro poskytování pěstounské péče. Poskytovatelem pěstounských služeb může být stát, krajský úřad, obecní úřad či osoba pověřená dle zákona o sociálně právní ochraně dětí. Bylo vypracováno 32 standardů pěstounských služeb. (Občanské sdružení Almathea, 2010, s. 1)

Standard 1 – vymezení účelu – poskytovatel má jasně vymezené cíle své práce, podrobnosti týkající se počtu pěstounů, počtu dětí umístěných do pěstounských rodin. (OS Almathea, 2010, s. 11)

Standard 2 – dovednosti důležité k poskytování služeb - osoby zapojené do poskytování pěstounských služeb mají podnikatelské a řídicí dovednosti, mají rovněž potřebné vědomosti týkající se péče o děti a pěstounství. (OS Almathea, 2010, s. 12)

Standard 3 – způsobilost poskytovat služby – každé tři roky se kontroluje výpis z rejstříku trestů, vedou se záznamy o kontrolách. (OS Almathea, 2010, s. 13)

Standard 6 – zajištění vhodných pěstounů – poskytovatel má k dispozici pěstouny, kteří jsou schopni vytvořit bezpečné a zdravé prostředí, vhodné k poskytování PP. Dům či byt je náležitě vybaven a udržován v čistotě a pořádku. Dítě umístěno do péče musí mít vlastní postel, soukromí. (OS Almathea, 2010, s. 15)

Standard 8 – výběr pěstouna – při rozhodování se berou v potaz potřeby dítěte související s jeho rasou, etnickým původem, náboženstvím, kulturou. Výběr probíhá pomocí informací a posuzování pěstounů, u něhož jsou přítomní odborníci. (OS Almathea, 2010, s. 18)

Standard 9 – ochrana dítěte před zneužíváním a zanedbáváním – vzdělávání pěstounů zahrnuje proškolení o péči o děti, které byly zneužívány. Pěstounovi jsou předána určitá pravidla bezpečné péče. Pěstouni mají zakázáno využívat jakýkoli tělesný trest. Každému pěstounovi jsou předány veškeré informace o dítěti jemu svěřenému. (OS Almathea, 2010, s. 19)

Standard 10 – podporování kontaktů – poskytovatel zajišťuje dítěti navazování, podporování a rozvíjení rodinných kontaktů. (OS Almathea, 2010, s. 20)

Standard 13 – podpora vzdělávání – jde o naplňování vzdělávání a výchovných potřeb každého dítěte, které bylo umístěno do pěstounské péče. (OS Almathea, 2010, s. 24)

Dalšími standardy jsou: Kontrola řízení, konzultace, podporování vývoje zdraví, příprava na dospělost, způsobilost pro práci s dětmi, organizace a řízení personálu, odpovědnost a podpora, prostory, finanční procesy, platby pěstounů.

1.4 Typy pěstounské péče

Pěstounská péče má v české republice více forem. Základní rozdělení je na individuální a skupinovou pěstounskou péči. Existuje pěstounská péče na přechodnou dobu.

Individuální a skupinová: Kovařík (2004, s. 150) popisuje individuální pěstounskou péči jako takovou, která probíhá v rodinném prostředí, na rozdíl od skupinové, která probíhá v zařízení pro výkon pěstounské péče nebo v SOS dětských vesničkách.

V SOS vesničkách je výchovou pověřena matka-pěstounka. Matce je většinou při vedení domácích prací a výchově nápomocná další osoba. Matka s dětmi bydlí v samostatném domečku, kde vychovává zpravidla 6 a více dětí, které většinou pocházejí z jedné vlastní rodiny, která z nějakého důvodu selhala (Matějček 2002, s. 16). Pěstouni zde působí na

základě smlouvy o pracovní činnosti, uzavřené s institucí, která zařízení zřídila (Matějček 1999, s. 35)

Příbuzenská: Z §962 OZ vyplývá, že ujme-li se dítěte osoba příbuzná nebo dítěti blízká, dá jí soud přednost před jinou osobou. O dítě se mohou starat prarodiče nebo jiní členové rodiny. Dítě tak aspoň zůstane ve známém prostředí.

Pěstounská péče na přechodnou dobu: Dítě může být svěřeno do péče na přechodnou dobu osobám, které jsou řazeny v evidenci, a to po dobu, kdy není rodič schopen vychovávat své dítě. Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle jeden rok. (ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2013)

Dle Bubleové (2000, s. 9) pěstounská péče na přechodnou dobu vznikla s cílem vyloučit pobyt dítěte v ústavním zařízení. Dítě je do pěstounské péče svěřeno na dobu:

- Po kterou rodiče nemohou dítě vychovávat ze zdravotních důvodů či z důvodu výkonu trestu odnětí svobody.
- Po jejímž uplynutí dá rodič souhlas k osvojení.

Jedná se o dočasnou péči o děti, u kterých je vysoká pravděpodobnost rychlého a trvalého řešení ve formě náhradní rodinné péče nebo návratu do původní rodiny. Pokud tato forma nahradí kojenecké ústavy, může být sníženo riziko deprivčních projevů dítěte. Pěstoun musí být připraven, že dítě bude v nejbližší době osvojeno nebo vráceno do původní rodiny. V tomto případě by měla být pěstounská rodina vysoce profesionální, poněvadž jde o součást týmu, který pracuje s rodinou, mít dostatek odborné pomoci a oporu v legislativě. Měla by zde fungovat úzká spolupráce s původní rodinou a pěstouny. Dá se říci, že pěstouni mají dobrovolnou a respitní funkci. (Zezulová, 2012 s. 174)

Stát se pěstounem na přechodnou dobu, může mít pro žadatele spoustu důvodů. Jeden z nich může být motivace postarat se o dítě jednorázově. Dalším důvodem může být snaha pomoci více dětem během krátkého období.

2 VÝCHOVA DĚTÍ V KONTEXTU PĚSTOUNSKÉ PÉČE

„Výchova je proces, ve kterém společnost, jednotlivce, skupina, instituce, v souladu se svými reprodukčními potřebami a zájmy a cíli působí na jednotlivce a utváří individuální předpoklady k zastávání společenských pozic a rolí u další generace a předpoklady k využití hodnot dané kultury. Jde o základní specifickou lidskou funkci, zahrnuje péči o tělesný i duševní vývoj člověka. Předávání poznatků a dovedností, získávání praktických návyků, osvojování morálky a návyků chování, rozvoj potřeb a zájmů.“ (Petrušek, 1996, s. 1402)

Výchovou se rozumí záměrné působení na osobnost člověka, cílem je dosáhnout pozitivních změn ve vývoji. Proces ovlivňování nehotového člověka, snaha podřídít jej normám společnosti. Výchova je především záměrné a cílevědomé vytváření podmínek umožňující optimální vývoj jedince. (Průcha, 2009, s. 345)

Matějček (2007, s. 14) poukazuje na výchovu z pohledu učebnic pedagogiky. Jde o záměrné působení podnětů a prostředí, tak aby bylo dosaženo určitých, trvalých, žádoucích změn v chování člověka. Kromě výchovy je ve společnosti celá řada činitelů, kteří mají vliv na vývoj dítěte, např. podnebí, výživa a zaměstnání rodičů. Charakteristickým rysem výchovy je představa vychovatele, k jakým změnám a v jakých formách by mělo v chování dítěte dojít. Porozumět výchově znamená rozumět vztahu vychovatele a dítěte. (Matějček, 2007, s. 21)

Dle Weikertové (2007, s. 14) jsou při výchově dítěte rozhodující první roky života, kdy dítě je závislé na osobách, které zajišťují uspokojování jeho životních potřeb. Citové klima má vliv na jeho další život a osobnostní vývoj.

Rodinná výchova probíhá v rodině - jedná se o výchovu dětí a mladistvých, kterou vykonávají rodiče a prarodiče. Rodinná výchova a rodinné prostředí mají primární funkci, jsou nejvýznamnějším činitelem formujícím člověka. Rodinné prostředí působí na psychický, tělesný a sociální vývoj dítěte od narození do období dospělosti. Ovlivňuje jazykovou kompetenci, jeho emoční vývoj, postoje, předsudky a hodnotové orientace. (Průcha, 2009, s. 248)

Výchova v rodině je tedy pro dítě velmi důležitá a přispívá k jeho zdravému vývoji, avšak aby rodinná výchova fungovala, musejí rodiče plnit své rodičovské povinnosti.

Rodinná výchova by měla být v souladu s obecnými cíli výchovy. Měla by plnit tři základní výchovné funkce, a to individualizační, socializační a multikulturní. Výchovné postupy

by měly být v souladu s ostatními výchovnými institucemi, jako jsou školy nebo střediska volného času. Výchova by měla působit na formování a způsobilost zastávání sociálních rolí jako občana, pracovníka a rodiče. (Malach, 2010, s. 106, 107)

ČESKO. §856, §857, §858 OZ: Práva a povinnosti vznikají narozením dítěte a končí svéprávností. Rodiče mají právo dítě usměrňovat výchovnými opatřeními. Rodičovská odpovědnost zahrnuje péči o jejich tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Zajišťují ochranu dítěte, výchovu a vzdělání, spravují jeho jmění. Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům, pokud jí nejsou zbaveni nařízením soudu. Rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče vždy v zájmu dítěte a ve vzájemné shodě. Rodiče a děti jsou si povinni pomoci a podporovat se v rámci své důstojnosti.

Dle Sharryho (2006, s. 8) je na rodinu vyvíjen stále větší tlak. Rodičovství není snadným úkolem a na rodiče jsou kladeny vyšší nároky.

Určování hranic při výchově dětí je nutné. Vše záleží na partnerském přístupu, kdy není možné děti vychovávat autoritativně a očekávat, že se budou chovat demokraticky. Partnerský přístup je nutný, aby z dětí vyrostli kompetentní a zodpovědní lidé. (Kopřiva, 2008, s. 9)

Důležitou součástí výchovy je, aby rodiče vedli jednotný způsob výchovy. Každý z rodičů má určité představy o způsobu výchovy. Děti však potřebují vědět, na koho se v různých situacích obrátit, a kdo má za co odpovědnost, aby se dokázaly orientovat. (Rogge, 2013, s. 62)

Výchova musí zohlednit vnímání svobody a uspokojování individuálních potřeb, vede však člověka také k odpovědnosti k sobě i svému okolí. Vyvážená výchova, která vymezuje hranice tolerance, vede děti tak, aby své povinnosti nevnímaly jako porušování práv a svobod. Významnou oblastí výchovy je učit děti přijímat odpovědnost za své chování a schopnost přijmout důsledky i přiměřený trest. (Janský, 2014, s. 35-36)

2.1 Styly výchovy

Při výchově dětí v rodině vlastní i v rodině pěstounské je důležitou součástí určení výchovného stylu. Výchovný styl může mít za důsledek problémové chování jak v rodině, tak ve škole.

Základní výchovné styly v rodině dle Prokešové (2013, s. 49):

- Autokratický (autoritativní) – jedná se o požadavky, kontrolu a příkazy ze strany rodičů. Rodiče při této výchově nerespektují názory a potřeby dítěte. Tento styl výchovy může vést dítě k agresivitě a nerozhodnosti. Důsledkem této výchovy může být také emocionální nestabilita dítěte.
- Liberální – nejsou kladeny příliš velké nároky ani kontrola ze strany rodičů. Tento styl výchovy může vést k nespolehlivosti a k vážným poruchám chování.
- Demokratický – založen na příkladu rodičů. Rodiče nekladou příliš velké požadavky, nechávají prostor pro diskusi. Tento styl výchovy patří k neúčinnějším, protože rozvíjí pozitivní stránky osobnosti.
- Ochranařský – zde se vyskytuje přemíra péče a velká shovívavost. Dítě nemá prostor na vlastní rozhodování a tvořivost. Tento styl podporuje závislost na jiných lidech.

Dle Traina (2001, s. 48) může mít na dítě zásadní vliv způsob rodičovské výchovy. Pokud rodiče uplatňují striktní pravidla a nepřipouští žádnou diskusi, dítě může mít nižší sebevědomí, může být nešťastné a uzavřené. Pokud je rodičovská výchova volná a rodiče jsou shovívaví, dítě si může dělat, co chce, nevytvoří si mechanismus ovládnutí svých pohnutek a může se z něj stát agresivní člověk.

Výchovný styl matek je možné rozdělit na šest přístupů k dítěti. Jsou to: **Matka fantom**, která si drží odstup od dítěte a brání navázání vztahu s dítětem. **Matka z porcelánu** se vyznačuje zveličováním, žije ve svém uzavřeném světě a straní se projevů emocí. **Matka sběratelka trofejí**, jí především záleží na výsledcích dítěte a usiluje o to, aby její děti udělaly dojem. **Matka manipulátor** má tendence ovlivňovat chování dítěte. U dítěte se musí projevit zdravá asertivita, jinak není schopno vzdorovat. **Matka stálý šéf** má pozici nadřazeného, vždy má poslední slovo a sklony ovládat druhé. **Matka věčný odpůrce** má snahu za dítě řešit problémy a pečovat o něj, tudíž dítě není vedeno k zodpovědnosti. (Clouda a Townsenda, 2000 in Prokešová, 2013, s. 52-53)

Výchovný styl otců je možné rozdělit na negativní a pozitivní typy. K negativním typům patří: **Otec machr** považuje své dítě za loutku, kterou používá k uspokojování svých potřeb. **Otec psychopat** je lhostejný, opovrhuje ostatními a dítě jej nezajímá. **Egoistický otec** může vyvolat okouzlující dojem, ale k dětem nemá příliš vřelý vztah. **Otec dvojník** je milující otec, který je schopen pro dítě udělat cokoli a omlouvá každý nezdár dítěte. Důsled-

kem může být, že dítě pak nebude schopno řešení problémů. **Otec kamarád** není dítěti kvalitním výchovným vzorem. (Yablonský, 1995 in Prokešová, 2013, s. 60)

K pozitivním typům patří: **Otec, který umí vzbudit nadšení** je dobrodružný a poznává a prožívá svět s dítětem. **Empatický otec** je vnímavý, obětavý. **Otec se vztahem k realitě** stojí oběma nohama na zemi. Je trpělivý, stálý. **Kreativní otec** je flexibilní, zvědavý a má smysl pro hru. (Ballnik, 2006 in Prokešová, 2013, s. 61-62)

2.2 Problémy při výchově dětí

Ve výchově se můžeme setkat s různými situacemi, které se musíme naučit zvládat a najít pro ně řešení. Může se jednat o zdravotní stav dětí a rodičů, smrt a duševní či tělesné onemocnění. Odpovědi, jak tyto situace zvládnout, můžeme najít v literatuře, u přátel, blízké rodiny a odborníků.

Problémové chování zahrnuje různé projevy, motivace a ovlivnění. Problémové chování lze rozdělit dle Mertina (2013, s. 34) následovně:

- Disociální – chování bývá často motivováno získáním pozornosti. Jde o určité zlozvyky, vzdory a nespolečenské chování.
- Asociální – chování zahrnuje porušování společenských norem. Má trvalejší charakter, mohou zde patřit krádeže, záškoláctví či útěky.
- Antisociální – jedná se o násilnou trestnou činnost.

Může se také jednat o tyto problémy: dítě stále nosí pleny, vykazuje agresivní chování, cucá si palec, lže, neslušně se chová, nechce plnit zadané domácí práce ani domácí úkoly, používá sprostá slova a mnoho dalších.

Jánský (2014, s 32) poukazuje na zvyšující agresivitu, brutalitu, netoleranci, násilné trestné činy, apod. Tyto projevy mládeže pod 18 let jsou v současné době každodenní realitou společnosti.

Na otázku, co potřebuje malé dítě, odpovídá Matějček (1995, s. 9), že dítě potřebuje mnoho věcí, ale nejvíce potřebuje cítit jistotu ve vztahu ke svým lidem. Potřebuje lidi, kteří mu poskytnou ochranu a pomoc.

Děti nejvíce potřebují uspokojit základní lidské potřeby - jde o praktický nástroj, jak porozumět chování dětí. Teorie základních lidských potřeb může pomoci rodičům uvědomit si,

že pokud je chování dítěte v pořádku, má vše co potřebuje. Pokud se však dítě nechová správně, vážne jeho uspokojení základních potřeb. (Kopřiva, 2008, s. 190)

Dle Navrátila (2011, s. 13) může být zřejmým zdrojem vzniku projevu nevhodného chování dětí pojetí výchovy rodičů, které je výsledkem jejich vlastních zkušeností a působení masmédií.

Pazlarová a Matoušek (2014, s. 81) poukazují na ohrožené rodiny, které potřebují podporu sociálních pracovníků, pedagogů a dalších odborníků ve výchově dětí. Výchovné problémy, které mohou způsobit rodiče, se dělí do několika kategorií:

- Výchova, která ohrožuje zdraví a vývoj dítěte.
- Zaneprázdněnost rodičů.
- Měnicí se reakce rodičů.
- Nedostatečný monitoring činnosti dětí.
- Neschopnost rodičů domluvit se na jednotné výchově.
- Výchova, která je v rozporu se společenskými normami.

2.3 Výchova dětí v pěstounské péči

Dítě je do pěstounské péče umístěno, jelikož se o něj z různých důvodů nejsou schopni postarat vlastní rodiče.

Dítě v pěstounské péči si zaslouží soucit a respekt za to, čím si prošlo. Z dítěte, které vyrůstá v drsném nebo nefungujícím prostředí, se stává přežívač. Některé chodily spát špinavé, některé hladové, některé hledaly zbytky jídla v odpadcích. Od takového dítěte není možné očekávat, že bude znát pravidla rodinného života. Osoby, které o tyto děti pečují, musí vyvinout větší úsilí při péči. (Purvis, Cross, Sunshine, 2013, s. 41)

Pěstounům může trvat delší dobu, než zjistí hloubku utrpení a pochopí, jak toto utrpení souvisí s problémy, které děti mají. Děti si s sebou do pěstounské péče mohou přinášet: úzkost, depresi, stud, strach, hněv, posttraumatický stres či pocit ztráty. Dítě se může projevovat různými způsoby, například: vytrhávat se z objetí, chce být samo, neposlouchá příkazy, je nervózní, dělá si zásoby potravin, nemůže spát. (Purvis, Cross, Sunshine, 2013, s. 42,44)

Zeulová (2012, s. 42) upozorňuje na vývojovou regresi, jež je běžná u dětí, které se ocitly v extrémní situaci. Vývojová regrese přichází ihned po přijetí dítěte do péče. Jde o reakci

na změnu a projevuje se tím, že dítě najednou neumí určité úkony, které již zvládalo. Může se jednat o dočasnou reakci na změnu, ale pro dítě je to změna zásadní. K podstatnější regresi dochází ve fázi adaptace, kdy dítě přijalo rodinu za svou vlastní a potřebuje si s ní prožít roky života, které mu chybí, například: velké děti začínají šišlat, chtějí dudlík nebo plenu. Tato regrese nemá nic společného s inteligencí, ale je to důsledek dosavadního emočního, citového a sociálního vývoje.

Zezulová (2012, s. 43) dále poukazuje na deprivační projevy, které se projevují u dětí, které jsou od narození v ústavní výchově. Mívají projevy, které jim nahrazují jistotu bezpečí v mámině náručí, jedná se např. o rituály před usínáním. Dalším projevem je emoční nestabilita, která se projevuje agresivitou vůči ostatním nebo věcem.

Některé děti mohou reagovat přehnaně nebo nedostatečně na zvuk, pohyb, dotek, světlo, na chuť k jídlu. Může to znamenat, že jsou buď hypersenzitivní, nebo naopak mají sníženou citlivost některého smyslového kanálu. Dítě nemusí být schopné reagovat na příjemné prožitky z mnoha důvodů, včetně vystavení vlivu drog a alkoholu v prenatálním vývoji. (Archerová, 2001, s. 33)

Train (2001, s. 41) poukazuje na příčiny možného špatného chování dítěte a objevení zdroje strachu. Může se jednat o citové, tělesné týrání, sexuální zneužívání, šikanu a domácí násilí.

Co se týká problému při výchově v pěstounské péči, můžeme hovořit o selhání pěstounské péče. Toto může nastat v situacích, kdy je dítě svěřeno do pěstounské péče, i když by mohla pomoci sanace rodiny a dítě by mohlo vyrůst ve své biologické rodině. Další situace může nastat, když je dítě vráceno do ústavní výchovy nebo je pěstounská péče předčasně ukončena. Může se stát, že pěstouni zamění pěstounskou péči za osvojitelskou péči. Selhání nastane, když pěstounská rodina nenaplní psychické potřeby dítěte, nebo pro dítě nebyla vybrána vhodná pěstounská rodina. (Boťová a kolektiv, 2008, s. 21, 22)

Dosažení dospělosti se může stát skutečným problémem pro mladé dospělé, kteří odcházejí z pěstounských rodin a hledají bydlení a zaměstnání. Starost pěstounů o dospělé pěstounské děti je na jejich vzájemném vztahu. (Zezulová, 2012, s. 163)

Co říkají na výchovu dospělí, kteří vyrůstali v pěstounské péči, můžeme najít v různých výzkumech a publikacích. Většinou se jedná příběhy a výpovědi o tom, co mladí dospělí zažívali po odchodu z pěstounské péče, jak vzpomínají na své rodiče i původní rodiče.

Dívka, která se do pěstounské péče dostala z dětského domova v devíti letech, začala svým pěstounům říkat „babičko“ a „dědo“, byli to starší pěstouni. Byla nadšená z vlastního pokoje, který v dětském domově neměla. Dívka vzpomíná, že byla u svých pěstounů spokojená, trápení zažila až ve škole, kvůli otázkám a posmívání od dětí. Z biologické rodiny se setkávala se starší sestrou. Dívka má v plánu své pěstouny pozvat na společnou dovolenou, za to jak se o ní starali a brali ji na výlety. Dívka studuje vyšší odbornou školu, má přítele, svým pěstounům je vděčná, za to co má. Výpověď dívky, která vyrostla v pěstounské péči (Zezulová, 2012, s. 164)

2.3.1 Biologická rodina dítěte v pěstounské péči

Jak již bylo zmíněno, dle OZ a standardů poskytování pěstounských služeb, je podporován kontakt s biologickou rodinou dítěte, pokud je to v zájmu dítěte. Ne vždy však tento kontakt může přispět a být nápomocný pěstounům i samotnému dítěti.

Minulost má vliv na budoucnost, úkolem pěstounů je pomoci dětem, aby dostaly to, co jim předtím chybělo, aby si naplno užívaly svůj potenciál. (Purvis, Cross, Sunshine, 2013, s. 40)

(Scott, O'Neill, Minge, 2005 in Sobotková, Očenášková, 2013, s. 40) Účel kontaktu s dítětem, když není cílem návrat do původní rodiny, je zdůvodněn takto:

- Udržení a podpora vztahu dítěte s rodinou.
- Udržet vztahy se sourozenci a blízkou rodinou.
- Zjistit, kdo z bližší rodiny má zájem o dítě.
- Zjistit ochotu rodičů změnit své chování.
- Dát šanci rodičům naučit se rodičovským dovednostem.

Dítě bývá odebráno od biologické rodiny z velmi vážných důvodů, jako je špatné zacházení, neuspořádaný způsob života, závislosti na návykových látkách, trestná činnost rodičů či nemoc rodičů. Většina autorů uvádí, že vztah původní rodiny a dítěte je důležitý a prospěšný pro obě strany, například pokud se rodiče nemohou o děti starat ze zdravotních důvodů. Pokud to však není v zájmu dítěte, například pokud byly děti týrané či zneužívané, kontakt se nedoporučuje. Roli biologických rodičů není možné nahradit, ale lze jí rozvinout a převzít. (Sobotková, Očenášková 2013, s. 41)

Biologičtí rodiče mohou vnímat pěstouna jako rivala, se kterým může jejich dítě navázat vztah. Zároveň však vědí, že pěstouni dětem poskytnou materiální a emocionální zabezpečení, což biologický rodič z jakýchkoli důvodů nemůže. (Škoviera, 2007, s. 130)

Pěstoun zastupuje rodiče v běžných věcech týkajících se výchovy dítěte. Podporuje kontakt s biologickou rodinou, je kontrolován státem, dítě je u něj pouze dočasně. (Škoviera, 2007, s. 131).

2.3.2 Respítní péče

Dle §44 zákona č. 108/2006Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, odlehčovací služby jsou terénní, ambulantní či pobytové. Jsou poskytovány osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění či zdravotního postižení, a o které je pečováno v jejich přirozeném sociálním prostředí. Cílem služby je poskytnout pečující osobě nezbytný odpočinek. Služba obsahuje tyto základní činnosti: pomoc při osobní hygieně, poskytnutí stravy, poskytnutí pobytové služby, sociálně terapeutická činnost, výchovně-vzdělávací a aktivizační činnosti.

V životě každého pěstouna je obrovská míra zodpovědnosti za vývoj svěřeného dítěte. Pěstouni jsou vystaveni velkému množství stresu, který může plynout z projevů a reakcí přijatých dětí, z komunikace s okolím, úřady, školou. Může dojít k pocitu, že snaha není dostatečně ohodnocena. Jedná se o syndrom vyhoření, který často hrozí lidem v pomáhajících profesích. Pěstounská péče vyčerpává. Syndrom vyhoření je stav extrémního vyčerpání a poklesu výkonnosti. Objevují se výkyvy nálad, neschopnost odpočinku, snížení imunity. Pěstouni mají také své potřeby, které pak mohou naplňovat neziskové organizace, psycholog, přátelé a rodina. (Zezulová, 2012, s. 127, 129, 151)

Pěstouni potřebují čas sami pro sebe, aby si mohli odpočinout, odreagovat se, věnovat se vlastním potřebám. K dítěti je třeba přistupovat s klidem a trpělivostí. Dítě má největší užitek z času, který mu pěstouni věnují, pokud nejsou unavení a jsou dobře naladěni. Péče o děti je vyčerpávající, je dobré, aby si pěstouni našli každý den chvíli jen pro sebe a nabrali síly. (Archerová, 2001, s. 35, 49)

Respítní (odlehčovací) služba zajišťuje kvalifikovaný dohled během odpočinku pěstounů, zajištění specifických potřeb dětí se zvýšenými zdravotními či výchovnými nároky.

Možnosti využití respítní péče jsou:

- Víkendové respitní pobyty – jsou zaměřené na potřeby dětí s raným traumatem a jsou otevřeny pro děti nejrůznějšího věku a potřeb.
- Vícedenní integrované letní respitní pobyty – určen především pro děti školního věku; mají charakter tábora, kde je zajištěna integrace dítěte do kolektivu.
- Respitní asistent v rodině - jde o osobu, které rodina důvěřuje a sama si ji vybere.
(děti patří domů, © 2015)

3 PŘÍPRAVA NÁHRADNÍCH RODIČŮ

Být náhradním rodičem je vážné rozhodnutí. Náhradním rodičem nemůže být laik z důvodu, že nestačí jen chtít, ale je důležité znát a vědět. Odborná příprava má předcházet zklamání a selhání náhradních rodičů, ublížení dítěti. Vzděláváním a odbornou přípravou náhradní rodič lépe porozumí adaptačním a vývojovým problémům svěřeného dítěte. (Škoviera, 2007, s. 61)

Biologickým rodičem zvládne být většina populace. „ Být náhradním rodičem je, ale dovednost vyšší úrovně, na kterou dosáhne jen málo jedinců.“ (Škoviera, 2007, s. 64)

Odbornou přípravou se rozumí porozumění situaci a potřebám dítěte, jedná se o podmínky prostředí rodiny, která chce přijmout dítě. (Hofrová, Rotreklová, 2009, s. 11) Odbornou přípravu zajišťuje krajský úřad, který vypisuje výběrové řízení na realizaci odborné přípravy. Formy, obsah i rozsah se liší dle kraje, dle kompetencí a vzdělání realizátora přípravy. Pěstouni se stávají partnery sociálně právní ochrany dětí, jejímž prostřednictvím se zajišťuje stabilní, emocionálně hodnotné prostředí pro vývoj dítěte a naplnění potřeb dítěte. (Hofrová, Rotreklová, 2009, s. 12,13)

Všem zájemcům o pěstounskou péči nebo osvojení je udělena povinnost absolvovat přípravu k přijetí dítěte do rodiny. Příprava probíhá před rozhodnutím o zařazení žadatele do evidence. Důvodem je, že mnozí žadatelé během přípravy zjistí, co náhradní rodinná péče obnáší, a také lze zohlednit výsledek přípravy před zařazením do evidence. Žadatel může na základě informací, které načerpá z přípravy, změnit svůj názor na vlastní schopnosti a možnosti a může žádost zrušit. (Konečná, Koubová, 2010, s. 8)

Dle standardu pěstounských služeb č. 19 (OS Amalthea, 2010, s. 32-33) se jedná o vzdělávací program určený k prohloubení informací a dovedností o profesním a právním vývoji. Vzdělávání zahrnuje úvod do problematiky, rozšíření kvalifikace a školení pro poskytování pěstounských služeb. Při vzdělávání je možnost využít individuální školení. Poskytovatel pěstounských služeb má zavedeno hodnocení a výsledky jsou využity při sledování pěstounů během jejich přípravy. Školení je efektivní a opakuje se jednou ročně.

Standard pěstounských služeb č. 23 pojednává o vzdělávání pěstounů, kdy poskytovatel služeb zajišťuje školení potřebné pro kvalitní péči o děti a k naplnění potřeb dětí. Pěstouni se v úvodní části mohou seznámit se zkušenostmi a znalostmi jiných pěstounů. Pokud jsou k péči o dítě schváleny dvě osoby žijící v jedné domácnosti, musí se školení účastnit oba.

Pozornost je věnována vzdělávacím potřebám určitých skupin. Pěstouni mají k dispozici materiály a programy k samostatnému rozvoji dovedností. Podpora je nabízena i vlastním dětem pěstounů. Školení je jednou ročně vyhodnocováno a prověřováno. (OS Amalthea, 2010 s. 36-37)

3.1 Přípravné kurzy

Přípravné kurzy se odvíjí od zákona o SPOD. Vodítkem pro osoby, které realizují přípravné kurzy, jsou metodická doporučení MPSV ČR č. 7/2009 k odbornému posuzování žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče. Odborníci i náhradní rodiče vnímají přípravu jako důležitou, ale v podstatě se připravit nelze. Přípravné kurzy mohou nastínit problematiku náhradní rodinné péče a umožnit pochopení souvislostí. (Vávrová, Pokorná, Frantíková, 2012, s. 9,10)

Základní principy přípravných kurzů, dle Vávrové, Pokorné, Frantíkové, (2012, s. 11), můžeme dělit následovně:

- Kvalitní příprava může být prevencí možnosti selhání.
- Každý žadatel potřebuje individuální přístup při sestavení plánu.
- Společná příprava může zájemcům pomoci a může se jim dostat více informací o dané problematice.
- Pěstounská péče na přechodnou dobu si žádá důkladnější, hlubší přípravu s ohledem na nároky, které jsou na pěstouny v této formě péče kladeny.

Principy příprav dle metodického doporučení ministerstva práce a sociálních věcí č. 7/2009 jsou:

- Přípravy vede tým odborníků v oblasti náhradní rodinné péče.
- Příprav se účastní sociální pracovník a psycholog, který bude posuzovat vhodnost žadatelů.
- Přípravy by měly probíhat skupinově, ale je možnost individuální konzultace.
- Doporučený rozsah přípravy je 48 hodin a účastnit by se mělo 20 osob.

3.2 Vzdělávací potřeby pěstounů

Metodické doporučení ministerstva práce a sociálních věcí č. 7/2009 k odbornému posuzování žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče uvádí, že příprava žadatelů o náhradní rodinnou péči je potřebným vybavením znalostmi a dovednostmi, které pěstouni

budou potřebovat při péči o svěřené děti. Cílem je, aby pěstouni dostali odborné informace o náhradní rodinné péči, pomáhá žadatelům vytvořit si představu o náhradním rodičovství a získat kvalifikované informace o žadatelích.

V základním přípravném kurzu probíhá příprava ve dvou částech. 1. fáze je úvodní setkání žadatelů a 2. fáze pojednává o klíčových tématech náhradní rodinné péče.

V **první fázi příprav** je společná účast žadatelů o pěstounskou péči i o osvojení v délce 8 až 10 hodin. První fáze je rozdělena do dvou setkání, v každém se probírají jiná témata. **Úvodní setkání** obsahuje témata seznámení se, cíl příprav, struktura příprav a vysvětlení procesu zprostředkování. **Druhé setkání** zahrnuje témata formy náhradní rodinné péče, právní aspekty, psychologie dítěte a specifika péče o dítě v náhradní rodinné péči, současný stav, a interaktivní část. Výstupem z prvního a druhého setkání je podání zprávy odpovědného pracovníka týmu, ve zprávě je věnována pozornost hodnocení psychologa. Postoupení psychologického vyšetření. (Vítková Rulíková, 2009, s. 2)

Ve **druhé fázi příprav** jsou žadatelé o osvojení a pěstounskou péči rozděleni. Tato fáze by měla probíhat více dní a předání informací by mělo probíhat s větším zapojením žadatelů tak, aby si ze setkání odnesli informace, zážitky a prožitky. Témata této fáze jsou dle Vítkové Rulíkové (2009, s. 3):

- Charakteristika dětí v náhradní rodinné péči.
- Specifika péče o děti a o děti se speciálními potřebami v náhradní rodinné péči.
- Zátěž biologické rodiny.
- Zprostředkování, soudní jednání.
- Prožívání dětí.
- Řešení krizových situací.
- Vlastní děti a rodina žadatele.
- Péče o etnicky odlišné děti, o sourozence, o dospívající děti.
- Možnost spolupráce s kojeneckými ústavy či jiným zařízením.

Okruh speciálních témat pro zájemce o pěstounskou péči dle Vávrové a kol.(2012, s. 21) jsou:

- Práva a povinnosti pěstounů.
- Rizikové faktory ve vývoji dítěte.

- Práce se změnou prostředí.
- Jak usnadnit dítěti změnu prostředí.
- Komunikace a kontakt s biologickou rodinou.
- Spolupráce se školou a jinými institucemi.

Výstupem je závěrečná vyhodnocující zpráva o žadatelích a průběhu jejich příprav. Je vypracovávána odpovědným pracovníkem týmu. Žadatelé mohou nahlížet do spisové dokumentace, konzultovat s psychologem. Následně psycholog podává celkové zhodnocení. (Vítková Rulíková, 2009, s. 3, 4)

K výstupu také patří závěrečný individuální pohovor s odborným pracovníkem organizace. Rozhovor je zaměřen na zhodnocení přípravy, sebereflexi žadatelů a ujasnění vlastních představ. (Vávrová a kol. 2012, s. 27)

Pro žadatele o pěstounskou péči na přechodnou dobu platí stejná pravidla a témata, ale jsou uskutečněny v menší skupině osob a trvají 70 hodin. Mají rozšířenou část přípravy, a to o prověření v zátěžových situacích a schopnosti spolupráce - je zde nutné zapojení celé rodiny. (Vítková Rulíková, 2009, s. 4, 5)

Existuje i nástavbový přípravný kurz dle Vávrové a kol. (2012, s. 24), který je možné absolvovat u jiné organizace, než byl absolvován základní kurz. Cílovou skupinou jsou zájemci o pěstounskou péči na přechodnou dobu. Cílem je připravit rodinu zájemce na přijetí dítěte, a zároveň je připravit na následné odloučení a předání do jiného prostředí.

3.2.1 Vzdělávací akce pro pěstouny

Různé formy vzdělávání poskytuje pěstounům organizace Děti patří domů. Organizace podporuje pěstouny, poskytuje jim informace a zajišťuje předávání zkušeností, různé besedy a semináře. Pořádá různé akce a kurzy, aby pěstouni zvládli absolvovat povinný 24 hodinový kurz bez stresu. Většina lektorů organizace má zkušenosti s výchovou v pěstounské péči a zároveň jsou odborníky, které pěstouni potřebují - jedná se o lékaře, psychology, sociální pracovníky a speciální pedagogy. Na akcích se mohou pěstouni setkat s psychoterapeuty, s odborníky na kontakt s biologickou rodinou a s psychiatry. Základem práce je interaktivní přístup a skupinová práce, kazuistiky a diskuze. (děti patří domů, © 2015)

Typy vzdělávacích akcí, dle portálu Děti patří domů (© 2015):

- Vzdělávání pěstounů – besedy a semináře, většinou jednodenní; jedná se o 8 až 10 hodin, ale mohou být i vícedenní, kolem 16 hodin.
- Osvětové akce pro veřejnost – informace o náhradní rodinné péči
- Akce na zakázku – pro různé organizace budou vytvořeny kurzy pro pěstouny.

3.3 Formy přípravy

Jedná se o výsledky analýz autorek Konečné a Koubové (2010, s. 44) určují, jakou cestou dojdeme ke stanoveným cílům, a to o kvalitní péči o přijaté děti. Existuje více forem přípravy. Odborníci se zamýšlí, jakým způsobem představit žadatelům systém náhradní rodinné péče. Následně si některé z nich popíšeme.

Zážitková nebo přednášková forma přípravy - nejlepší formou je poměr obojího. O zážitku mluví odborníci jako o projektivní technice (přehrávání rolí), každý žadatel však na tyto techniky reaguje jinak. (Konečná a Koubová, 2010, s. 44, 45)

Kolektivní nebo individuální forma - individuální forma je poskytována hlavně osobám, kteří uvažují o péči o děti s odlišným etnikem, cizinců. Běžně však probíhá kolektivní příprava. (Konečná a Koubová, 2010, s. 47)

Denní nebo vícedenní forma - někteří rodiče souhlasí s vícedenní formou, kde je více prostoru pro otevřenou diskuzi, argumenty proti se pak týkají například hlídání dětí a finanční náročnosti. (Konečná a Koubová, 2010, s. 57, 58)

Návštěva ústavního zařízení - tuto formu označili rodiče za velmi důležitou a přínosnou. Jednak vidí, v jakém prostředí děti žijí, jakou mají mentalitu. Postoje odborníků jsou negativní, poukazují na emocionální zátěž žadatelů a neetický krok vůči dětem. (Konečná a Koubová, 2010, s. 59, 60, 61)

Svépomocné skupiny - při hledání odpovědí na otázku, co kurzy přinášejí účastníkům, byly ve shodě odpovědi odborníků i rodičů, že je to příležitost setkat se s důležitými skupinami lidí a získání informací, získání nového rozměru. (Konečná a Koubová, 2010, s. 65, 66)

Probíraným tématem bylo i to, zda mají přípravy pro pěstouny a osvojitele probíhat odděleně nebo dohromady. Ve většině případů si účastníci kurzů předávají své zkušenosti a je to pro ně přínosné. V analýze výsledků můžeme také najít názory rodičů a odborníků na formy přípravy jako je doprovázení, muži v náhradní rodinné péči, přítomnost sociálního pracovníka. (Koubová, Konečná, 2010, s. 69, 82)

Jako formy dalšího vzdělávání, které přesahují rámec povinné přípravy, středisko náhradní rodinné péče nabízí žadatelům možnost zapojit se do různých programů. Žadatelé mají možnost účastnit se různých seminářů a besed. Vše záleží na svobodné volbě žadatele, může si vybrat to, co pro něj bude nejvhodnější. Je to možnost smysluplně využít čas při čekání na přijetí dítěte, příležitost získat nové informace a zkušenosti, možnost dlouhodobé pomoci odborníků a svépomocné skupiny rodičů. (Vávrová a kol. 2012, s. 29, 30)

3.4 Podpora systému péče o ohrožené děti a rodiny

Ministerstvo práce a sociálních věcí vytvořilo projekt s názvem Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené rodiny a děti. Projekt se začal realizovat v červenci roku 2012, cílem tohoto projektu je rozvíjet nové postupy v systému péče. (mpsv, © 2013)

Klíčové aktivity tohoto projektu jsou semináře, analytické činnosti, konference vedoucí k rozvoji služeb pro ohrožené děti a rodiny a profesionalizace pěstounské péče. V rámci projektu se budou realizovat aktivity, které se budou zaměřovat na metody odborné sociální práce a rozvoj profesionální pěstounské péče. (mpsv, © 2013)

Změna systému má zapojit rodiny do ekonomického, sociálního a společenského života a zvýšit uplatnění na trhu práce. Systémová změna spočívá ve financování systému péče o ohrožené děti na úrovni národní, krajů a obcí, sjednocení přístupů a postupů při práci s touto skupinou. Důležitou složkou je zvýšení profesní úrovně pracovníků. Projekt je realizován na celém území České republiky kromě Prahy. Projekt byl pilotně ověřován na regionální úrovni. (evropský sociální fond, © 2015)

Cíle projektu jsou:

- Prevence sociálního vyloučení a zkvalitnění systému.
- Zvyšování odborné kvalifikace pracovníků.
- Zavedení standardů kvality práce ve všech složkách systému.
- Definování a pilotní odzkoušení sítě služeb pro práci s ohroženými dětmi a rodinami.
- Podpora prevence kriminality
- Rozvoj trhu práce novými pracovními příležitostmi v oblasti pěstounské péče.

Cílovou skupinou jsou poskytovatelé sociálních služeb a orgány veřejné správy působící v oblasti sociální integrace. (evropský sociální fond, © 2015)

Pilotní ověřování sítě služeb na podporu náhradní rodinné péče a rozvoje nových služeb na podporu pěstounské péče probíhalo v krajích České republiky. Pilotní ověření probíhá v návaznosti na již zmíněný projekt ministerstva práce a sociálních věcí. (evropský sociální fond, © 2014)

PRIDE – Parent Resources for Information, Development and Education. Program vznikl jako komplexní systém pro výběr, přípravu a vzdělávání náhradních rodičů. Licenci k programu PRIDE zakoupilo ministerstvo práce a sociálních věcí, v rámci výše zmíněného projektu. (právo na dětství, © 2015)

Program PRIDE vznikl jako komplexní rámec pro odbornou přípravu a podporu náhradních rodin. Program byl v České republice zahájen roku 2013, byl pilotně ověřen a adaptován na národní podmínky. Během roku 2014 přibýlo nových vyškolených lektorů, kteří provádí školení ve dvojicích. Do programu se zapojilo 9 krajů České republiky. (právo na dětství, © 2015)

Hlavním cílem programu je:

- Naplnění potřeb lidí – může se jednat o potřebu ochrany a potřebu trvalosti vazeb.
- Posílení rodin – jak biologických, pěstounských nebo osvojitelských.
- Zlepšení kvality náhradní rodinné péče – jedná se o strukturovaný, standardizovaný rámec pro přípravný kurz a proces posuzování pro navazující kurzy a profesní rozvoj.
- Sdílení zdrojů s veřejnými a dobrovolnými subjekty, které působí v oblasti sociálně právní ochrany, vysokými školami a sdruženími náhradních rodičů.

Zásady programu jsou dle portálu Adopce (© 2015):

- Podpora a rozvoj dětí
- Význam rodičů a rodiny
- Vyrovnání se se ztrátou
- Týmová práce
- Jasné vymezení rolí
- Vzájemné posuzování

Dle portálu Právo na dětství (© 2015) je cílem projektu, mimo jiné, podpořit služby pěstounské péče a zmapovat chybějící služby pěstounské péče. Služby jsou řazeny do určitých oblastí:

- Rozvoj preventivních služeb proti odchodu dětí z biologické rodiny.
- Rozvoj metod v oblasti odborného poradenství, doprovázení, respitní péče a vzdělávání.
- Poskytování služeb specialisty.

Pro náhradní rodiče je jistě důležitá kvalitní, jednotná a jasná odborná příprava, která rodičům pomáhá při výchově dětí, které jim byly svěřeny do péče. Při odborné přípravě se naučí jak přistupovat k dětem se speciálními potřebami, o děti, které musely odejít ze své původní rodiny. Proto je vhodné, aby projekt ministerstva práce a sociálních věcí zajistil všem náhradním rodičům kvalitní vzdělávání. Program PRIDE by měl ověřit sociální služby, poskytovatele pěstounské péče, sociální pracovníky a poskytnout jim další vzdělávání, které potřebují při své práci.

Celkově je pro pěstouny příprava důležitou součástí procesu, než se stanou rodiči. Během přípravy mohou poznat důležité osoby, které jim mohou při výchově pomáhat, mohou poznat další pěstouny a odborníky na danou problematiku. Samozřejmě, jak již bylo uvedeno, mohou žadatele při přípravě zjistit, jaké jsou na ně kladeny požadavky a co výchova dětí v pěstounské péči obnáší. Být pěstounem není jednoduché rozhodnutí, a jistě není jednoduché být pěstounem - proto je důležité mít kvalitní přípravu, která pěstounům usnadní každodenní realitu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Teoretická část bakalářské práce se zaměřuje na charakteristiku pěstounství, vzdělávací potřeby pěstounů, vzdělávací kurzy. V teoretické části charakterizujeme pěstounskou péči jako jednu z forem náhradní rodinné péče, kde pěstoun pečuje o dítě a dostává se mu za to přiměřená odměna. Popisujeme formy náhradní rodinné péče, které jsou uvedeny v OZ. Představujeme standardy poskytovatelů pěstounské péče. Zbýváme se také právy a povinnostmi pěstounů. V další kapitole se věnujeme výchově dětí v kontextu pěstounské péče, uvádíme výchovné styly, problémy při výchově, standardy pro výchovu dětí v pěstounské péči. V poslední kapitole teoretické části se zabýváme povinnou přípravou uchazečů o pěstounskou péči. Popisujeme její fáze a druhy a popisujeme program PRIDE.

4.1 Výzkumné metody

Pojetí výzkumu je kvalitativním šetřením. Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je způsob, jakým jsou data analyzována. Pomocí kvalitativního přístupu je možné získat jiná data, například z terénních poznámek a rozhovorů s respondenty, ale také existuje možnost získat jiné typy závěrů. Data analyzujeme a aplikujeme do různých kategorií podle stanovených pravidel. (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 15-16)

Design kvalitativního výzkumu znamená určitý plán výzkumu, přičemž přemýšlíme o realizaci výzkumu. Nejdříve zvolíme, co a proč zkoumáme, a poté rozhodneme o samotném provedení výzkumu. Jedná se o designy jako případová studie, biografie, akční výzkum a zakotvená teorie. Zakotvená teorie je sada postupů kvalitativního výzkumu zaměřená na vytvoření teorie. Zakotvená teorie má více přístupů kódování - kódování je jejím specifickým znakem. (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 83-85, 211) Pro náš výzkum jsme zvolili design výzkumu zakotvené teorie za pomoci otevřeného kódování, jehož pomocí jsou údaje rozebrány a složeny novým způsobem. Údaje jsou rozděleny na jednotky, a těm jsou dána nová jména.

Koncepce výzkumu:

- Stanovení výzkumného problému
- Stanovení výzkumných cílů a otázek
- Metody sběru dat
- Analýza a interpretace dat

Výběr metody sběru dat je určován až po stanovení výzkumných cílů a otázek. Jedná se o formu, kterou budeme získávat informace o dané problematice. Kvalitativní výzkum má více forem sběru dat, patří zde zúčastněné pozorování, hloubkový rozhovor, ohniskové skupiny a skupinový rozhovor, pořizování videozáznamu a triangulace. Pro náš výzkum jsme zvolili nejčastější formu metody sběru dat, a to hloubkový rozhovor. Kvalitativní výzkum formou rozhovoru umožní výzkumníkovi osobně se setkat s respondenty a lépe tak porozumět dané problematice. Existují dva typy rozhovoru, a to polo strukturovaný, kde máme připravené otázky, a nestrukturovaný, který je založen na jedné předem připravené otázce. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 142-206)

Pro náš výzkum jsme zvolili metodu sběru dat a to hloubkový rozhovor, formou polo strukturovaného rozhovoru. Analýza dat bude formou textu, jedná se o přepisy rozhovorů, které budou pomocí otevřeného kódování upraveny, jak již bylo zmíněno.

4.2 Výzkumné cíle

Pro stanovení výzkumného cíle je nutné vymezit výzkumný problém, kterým se budeme zabývat. Výzkumným problémem jsou vzdělávací potřeby pěstounů v návaznosti na výchovu dětí v pěstounské péči.

Hlavním výzkumným cílem práce je zmapovat vzdělávací potřeby pěstounů při výchově dětí v pěstounské péči v návaznosti na problémové situace ve výchově dětí, se kterými se setkávají. Stanovili jsme dílčí výzkumné cíle:

- Zjistit připravenost pěstounů na péči o děti svěřené jim do pěstounské péče.
- Zmapovat problémy, se kterými se pěstouni ve výchově dětí v pěstounské péči setkávají.
- Analyzovat zvládání problémových situací ve výchově dětí v pěstounské péči.
- Zjistit, jak procesy přípravy pomáhají pěstounům při řešení problémových situací ve výchově.
- Zmapovat další vzdělávací potřeby pěstounů při výchově dětí.

4.3 Výzkumné otázky

Stanovení výzkumných cílů se stalo předpokladem při vytvoření výzkumných otázek. Výzkumné otázky plní funkci ukazatele a pomáhají výzkumníkovi k dosažení stanovených cílů. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 69) Na výzkumné otázky se pokusíme nalézt odpovědi

pomocí otázek, které budou kladeny respondentům v rozhovoru. Stanovili jsme výzkumné otázky:

- Jaká jsou očekávání pěstounů? Jak se pěstouni cítí připraveni na výchovu dětí, které jim byly svěřeny do pěstounské péče?
- Jaký je názor pěstounů na zvládání problémové situace? S jakými problémy se pěstouni ve výchově dětí v pěstounské péči setkávají?
- Jakým způsobem řeší pěstouni problémové situace dětí v pěstounské péči?
- Jakým způsobem pomáhají pěstounům přípravné kurzy při řešení problémové situace?
- Jaké jsou další vzdělávací potřeby pěstounů při výchově dětí?

4.4 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor je záměrný, našim výzkumným souborem jsou pěstouni, kteří absolvovali přípravný kurz a pečují o děti v pěstounské péči. Rozhodli jsme se používat označení pěstoun na místo respondent. Výzkumu se účastnili 4 pěstouni, do výzkumu byli zařazeni muži i ženy. Dále budeme používat označení P jako pěstoun a k rozlišení používáme čísla.

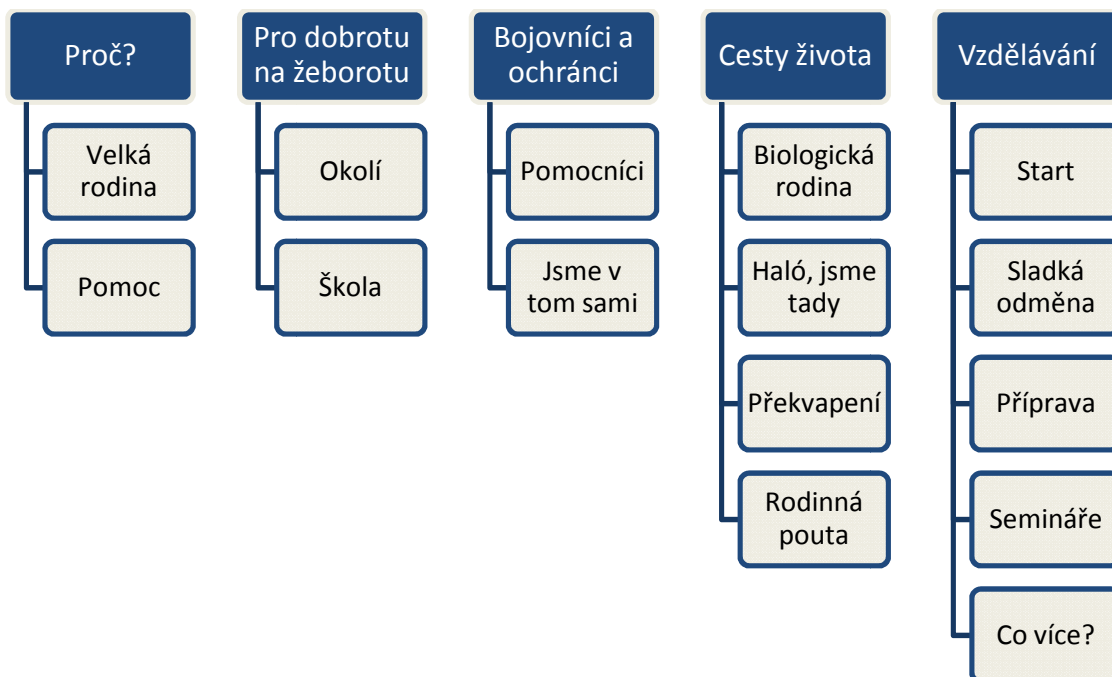
Tabulka 1: Výzkumný soubor

Pěstouni	Jak dlouho jsou pěstouny?	Počet dětí v PP	Věk dětí
P1	13 let	2 děti	12 a 16 let
P2	33 let	2 děti	15 a 17 let
P3	12 let	5 dětí	17, 17, 15, 14 a 9 let
P4	5 let	3 děti	15, 13 a 9 let

5 ANALÝZA VÝZKUMU

V této kapitole se budeme zabývat analýzou zjištěných informací z rozhovorů, které byly uskutečněny s respondenty - pěstouny. Zpracování dat proběhlo metodou otevřeného kódování. Informace jsme získali prostřednictvím rozhovorů, které jsme přepsali do písemné podoby. V rozhovorech jsme se snažili najít určité prvky, které se shodovaly ve výpovědích všech respondentů. Shody jsme označili různými barvami a pojmenovali je tak, aby byly lépe poznatelné v textu. Na tomto základě jsme vytvořili kódy, které jsme přiřadili podle podobnosti do jistých kategorií tak, aby byly přehledně uspořádané. Kategoriím i kódům jsme přidělili názvy a seřadili jsme je. Následující schéma znázorňuje kategorie a k nim přiřazené kódy.

Obrázek 1: Schéma kategorií a kódů

5.1 Proč?

Do této kategorie jsme zařadili kódy **Velká rodina** a **Pomoc**.

Všichni pěstouni, kteří se účastnili výzkumu, jsou pěstouny již několik let. Ve své péči měli hodně dětí, některé teď už dospělé. Jejich motivací byl sen mít velkou rodinu a pomoci někomu, kdo to potřebuje.

P1 se pro pěstounství rozhodla proto, aby pomohla někomu, kdo to opravdu potřebuje. Volný čas tráví spolu v cukrárně, procházkami, jezdí na společnou dovolenou. Do péče přišel nejdříve mladší chlapec a až později starší, což nebylo jednoduché.

P2 se rozhodl pro pěstounskou péči, protože vyrůstal s dětmi z dětského domova a nechal se inspirovat svou matkou. Navíc potkal ženu, která měla stejný sen o velké rodině. Volný čas spolu tráví doma: „...oni mají 15 a 17, v tom věku rodiče nepotřebují. Jako normálně pro ně mají přednost kamarádi a ne rodiče.“

P3 chtěla velkou rodinu a bohužel už nemohla mít vlastní děti, proto se rozhodla pro variantu pěstounství. Dvě z dětí, které má v péči budou brzy plnoleté, ale pěstounka si neumí představit, že by pak už s nimi neměla být v kontaktu. Pěstounka je aktivní a volný čas spolu tráví turistikou, cyklistikou a lyžováním - kvůli dětem se naučila lyžovat a koupila si snowboard. Řekla: „Nenechám je zahálet u počítačů a tabletů. Takže kola, lyže, prší, neprší, ven.“

P4 se rozváděla a začala žít s partnerem, který v té době sám byl pěstounem nyní již dospělé dívky. Má čtyři děti, kdy tři jsou už dospělé a nežijí s ní, ale nejmladší měla tehdy jen 7 let. Nechtěla, aby vyrůstala sama, proto se rozhodla pro pěstounskou péči. „Takže ona nebude vyrůstat sama a my někomu pomůžeme a já jsem byla zvyklá mít kolem sebe hodně dětí,“ uvedla pěstounka. Původně však měli v péči děti čtyři, ale bohužel nezvládali výchovu jednoho z chlapců, který musel být umístěn v diagnostickém ústavu. Všechny děti jsou sourozenci. Volný čas tráví hraním stolních her a procházkami, nebo chodí hrát bowling.

5.2 Pro dobrotu na žebrotu

Do této kategorie jsme zařadili kódy **Škola** a **Okolí**. Pěstouni se rozhodli pomáhat dětem, proto se stali pěstouny. Chtěli vykonat nějaké dobro a tušili, že výchova dětí nebude jednoduchá. Netušili, že jim nebudou pomáhat školní organizace nebo že se stanou objektem pomluv svých sousedů.

P1 má ve své péči děti s diagnózou autismu, což obnáší značnou potřebu pomoci, které se jim nedostávalo. Jednalo se hlavně o školy a mateřské školy, kam děti docházely, a kde se jednalo například o šikanu pěstounů ze strany učitelů. Jedno z dětí chtěli ze školy vyloučit z důvodu neuposlechnutí určitých nařízení, které dítě s autismem nemohlo pochopit. Pěstounka zjistila, že v jedné ze škol, kterou děti navštěvovaly, jedna z učitelek jejich dítě fy-

zicky trestá. Pěstounka vzpomíná na svoji nabídku učitelkám, že do školy pozve pana H, který představí problematiku autismu a pomůže jim. To však bylo odmítnuto s tím, že jejich vzdělání je dostatečné. Pěstounka vypověděla, že dělala vše proto, aby dětem pomohla a dostalo se jim péče a vzdělání na, které mají nárok. Dále vypověděla, že se na sebe do-slechla, že se obohacuje na úkor dětí. Její muž byl velmi rozhořčen.

P2 řekl, že to není pravidlem, nicméně setkal se i s negativními reakcemi. Dítě, které měli v péči, se nechovalo příliš ukázkově. Nebyla to chyba pěstounů, avšak když pěstoun procházel městem, ve kterém bydlel, nějaký muž na něj měl nelichotivou narážku a ukazoval na něj.

P3 vypověděla, že dítě, které dostala do péče, mělo v některých oblastech poruchy učení. Pěstounka se snažila učit se s ním doma a pomáhat mu, aby ve škole nezaostával za ostatními, nedokázala si s tím ovšem poradit. Když žádala o pomoc školu, škola nepomohla. Jelikož pěstounka bydlí na vesnici, měla také obavy z péče o dítě odlišného etnika z důvodu reakce sousedů.

P4 nezmínila nic o svém okolí. Uvedla však, že se s partnerem chtěli stěhovat do jiného kraje, protože v jejich kraji čekali velmi dlouho na přípravný kurz, a také se nemohli dočkat svěřeni dítěte do péče.

5.3 Bojovníci a ochránci

V této kategorii jsme zařadili kódy, **Jsme v tom sami** a **Pomocníci**.

Být pěstounem je fyzicky i psychicky velmi vyčerpávající. Pěstouni si zaslouží pomoc a podporu jak vlastní rodiny, tak svého okolí a odborníků a pracovníků v pomáhajících profesích. Pěstouni mají možnost využít respitní péči či obrátit se na sociální pracovníky. Mají také právo využít pomoci psychologa. Přesto se dá říci, že jsou na zvládnutí péče a s ní souvisejících problémů sami a musí bojovat, jak nejlépe dovedou, aby dětem pomohli.

P1 řekla, že nejvíce se dověděla od jiných maminek a kamarádek, které potkala například v lázních, a na internetových stránkách, kde si povídají o autismu a předávají si zkušenosti. Našla oporu ve své kamarádce, se kterou se navzájem povzbuzují. Pěstounka, která se pro pomoc obrací na psychologa, řekla: „*První psychologka byla strašně hodná, ptala jsem se jí, co je pěstounka, jak to bude. Pak jsme ji navštívili i s J, volala jsem jí o radu. Už tam nepracuje. Další psychologka byla moje kamarádka, která dělá na psychině dětskou psychologku.*“ Pěstounka si pro chlapce sama vybrala asistentku a je s ní a její pomocí

velmi spokojená. S problémy kolem dětí jí velmi pomohla jedna ze sociálních pracovníček: „...*strašně fajná ženská, bojovník jak prase...*“ Pěstounka se však setkala i se sociální pracovníčkou, která jim příliš nápomocná nebyla a nepomohla jim ohledně problémů, které se děly ve škole. Dle výpovědi pěstounky spolu velmi dlouho spíše bojovali. Většinu problémů a starostí musela řešit sama. Řekla: „*Když máte pracovníci, která Vám podráždí nohy, a další jí podobné, tak si říkáte, proč mám někoho prosit. Takže musíte sám. Únavné, dlouhé, ale musíte sama, fakt.*“

P2 neměl se sociální pracovníčkou problém: „*Ta stará sociální pracovníče, jí se nedalo nic vytknout, ta za náma stála. Dneska se nesmíte na děti ani křivě podívat, děti mají práva, nemají žádný povinnosti a sociální pracovníče stojí na straně dětí.*“ Dále řekl: „*První sociální pracovníče, to byla sociální pracovníče velkým P. Ted'kom jsou to ty studovaný děvčátka, zkušenost nula.*“ Velkou pomoc nevidí v psychologovi, sdělil: „*Psychologie je škodná. Je psycholog a psycholog...*“ Na druhou stranu dětem, které mají v péči nyní, pomáhá terapeut a s jeho prací je spokojen. Pěstoun vypověděl, že jeho manželka navázala vztah s jinými pěstouny, on však ne.

P3 se setkala s nápořem ze stran novinářů a reportérů: „...*já jsem vystupovala v pozici, kdo ty děcka chrání, kdo je tu od toho, aby děcka měly klid. Nikdo Vám nedokáže poradit, musíte hledat, musíte najít prostě ten způsob, protože tomu děcku chcete pomoci... musíte prostě sám, musíte se pít po tom, jak to udělat, ale musíte to nějak udělat.*“ Dále pěstounka vypověděla, že s dětmi dochází k psychologovi a spoléhá na něj. Je spokojená i se sociální pracovníčkou a ví, že se na ni může obrátit. Během přípravného kurzu navázala vztahy s jinými pěstouny a stále se scházejí.

P4 vypověděla, že nemá problémy, které by nezvládla vyřešit sama. „*Když přijde něco lehčího, tak to člověk zvládá levou zadní. Musí být silný, šíleně silný, aby to vnitřně zvládl.*“ Pěstounka však řešila velké problémy s již zmíněným chlapcem, který už není v její péči. „*Když s náma není M, tak jsme taková normální pěstounská rodina. Předtím to bylo psychicky náročné, on by mě odrovnal, děti se ho bály.*“ Pěstounka tehdy musela kontaktovat sociální pracovníčku, která jí pomohla a zařídila pro něj jiné místo. I když jí v této situaci pomohla, pěstounka vzpomíná, že sociální pracovníče si o ní a jejím partnerovi myslela, že péči nezvládnou, a nechtěla je poznat. S chlapcem navštívila také psychiatra, o kterém si myslela, že jim pomůže. „*Měla jsem mluvit nejdřív já a pak M, a pan doktor usnul po dvou minutách.*“ Uvedla také, že psychiatr předepsal M léky, které jej během vyučovací hodiny uspávaly a jinak nic nevyřešily. Pomoci se dočkali od jisté místní organizace, díky

níž mohla jet celá rodina na dovolenou. S jinými pěstouny je v telefonickém kontaktu a rozebírají své i jejich problémy ve výchově.

5.4 Cesty života

Do této kategorie jsme zařadili kódy, jako **Biologická rodina, Haló jsme tady, Překvapení a Rodinná pouta.**

V pěstounské péči je podporován kontakt dítěte s **biologickou rodinou**, pokud je to v zájmu dítěte.

P1 vypověděla, že o jednoho chlapce, kterého má pěstounka v péči, se přihlásila biologická matka v jeho 15 letech. Byl jí odebrán kvůli podezření z týrání. Pěstounka se chlapce ptala, zda chce maminku vidět, ale odpověděl, že ne. Pěstounka dále řekla: „...*napojit se na rodiče za každou cenu? Ne, já myslím, že to strašně záleží na tom, jak máte spolu pevný vztah, jakou má dítě potřebu je vidět. Přejde čas, kdy jí bude chtít vidět, jo, ale až bude chtít on, já ho do ničeho nutit nebudu. Vidí se s tatínkem a s biologickou babičkou, která je strašně hodná...*“ Pěstounka vypověděla, že rodiče druhého chlapce byli zbaveni rodičovské odpovědnosti.

P2: „*My jsme jim nikdy nezakazovali, aktivně jsme hledali. Začalo to, když k nám přišlo první dítě, to jsou otázky: Kdo je moje maminka? Komu jsem se narodila? My jsme je vedli k tomu, aby měli své rodiče rádi, aby je měli v úctě, že jim dali to nejdůležitější, a to život.*“ Pěstoun však také vypověděl, že když se dítě setkalo s biologickou rodinou, nikdy to nebylo ku prospěchu dítěte.

P3 vypověděla, že jedno z děvčat se vídá s babičkou, a se sestrami a bratry jsou v kontaktu na sociální síti. Dva chlapci, sourozenci, jsou v kontaktu s biologickou matkou a nevlastním dědou. Nejstarší sourozenci se s biologickou matkou nechtějí setkat, jelikož se rodina potýkala s problémem, který vyvolala právě biologická matka dvou nejstarších dětí, které má pěstounka v péči. Celá rodina byla vystavena tlaku ze strany novinářů a sousedů a stali se obětí pomluv. Pěstounka však na tomto zážitku našla pozitivum v tom, že se celá rodina sblížila. Dnes, po 5 letech od této kauzy, se biologická matka snaží s dětmi navázat vztah, ale děti ji odmítají. Dětem říká, že pokud budou mít potřebu vidět svou rodinu, není problém to naplánovat.

P4 sdělila, že se jí nelíbí vrácení do původní rodiny za každou cenu. Chlapci byli na rok vráceni do původní rodiny a pěstounka si myslí, že to pro ně bylo nejhorší období. Nejstar-

ší chlapec se staral o svou sestru, která se tehdy narodila. Dále vypověděla, že se děti s biologickou rodinou nesetkávají, protože jejich otec zemřel a matka byla zbavena rodičovské odpovědnosti. „*Babička jim píše pohledy na svátky, narozeniny, ale děti si toho neváží.*“

Dalším kódem v této kategorii je **Haló, jsme tady**. Jedná se o chování dětí, se kterým se pěstouni setkávají při výchově.

P1 vypověděl, že starší chlapec, který je hluchý, byl velmi divoký. Ublížoval mladšímu chlapci, vytahoval si sluchadla z uší a neposlouchal, lehal si na zem. Ve škole podpálil nástěnku, pomočoval se. Pěstounka řekla, že neměl hranice a trpěl velkou citovou deprivací. Prošli si i nočními můrami.

P2 řekl: „...*co se týká chování dětí, nejvíce záleží na genetice dítěte...*“ Pěstoun se setkal s krádežemi, lhaním, nadávkami a nadáváním na svou osobu. Měl v péči dívku, která neuznávala autority a byla dokonce i hledána policií. Děti v domácnosti příliš nepomáhaly, neuklízely. Dívka, kterou měli v péči, shodila jeho manželku ze schodů. Pěstoun se potýkal s obviněním na jeho osobu, a to ze sexuálního zneužívání schovanky. Schovanka si toto obvinění vymyslela, ale případ byl vyřešen a obvinění bylo staženo.

P3 se také setkala s krádežemi a lhaním, pláčem. Když si nejstaršího chlapce přivezli z dětského domova, reagoval na změnu prostředí tak, že skákal z postele a pomočoval se ze strachu, že opět potká novináře nebo svou biologickou matku. Začal se toulat ze školy.

P4 také řešila problémy s krádežemi, lhaním a s nerespektováním autorit. Největší problémy však zažívala s M, který trpěl velkou emoční deprivací, ubližoval spolužákům, utíkal z vyučování, byl vulgární vůči pěstounům a jeho sourozenci se ho báli. Vyhodil piano z okna. Pěstounka musela řešit rivalitu mezi nejstaršími bratry, kdy je učila žít vedle sebe. Učila děti základům hygieny a základům chování. Děti neměly žádné zábrany, nestyděly se a neměly problém s nahotou. „*Hlavně jsou strašně důvěřivé, jsou schopni uvěřit všem, i když to může být nebezpečné.*“ Uvedla, že děti nejsou schopné se ponaučit. Pěstouna vše řeší vysvětlováním a opakováním. „*Tady musí být fakt šílená důslednost.*“ Pěstounka sdělila, že každý problém ji posouvá dál. „*Já můžu říct, teď po 5 letech, že jsem se někam dostala. První roky, to byl boj.*“

Překvapení je další kód této kategorie. Dle výpovědí pěstounů je v pěstounské péči každý den něco, co je dokáže překvapit.

P1 „*My jsme nevěděli, že kluci jsou autisti. To se projevilo až potom. J k nám přišel ve 13 měsících a projevilo se to až v 6 letech. To bylo překvapení, bonus.*“

P2 řekl, že jsou věci, které jej zpočátku překvapovaly, ale později, když se v tomto prostředí pohyboval už nějaký čas, zjistil, že už jej toho tolik nepřekvapuje. I když nakonec dodal: „... *takže mě stále něco překvapuje.*“

P3 „*Překvapuje mě to každý den.*“ Dále pěstounka sdělila, že má ve výchově sourozence i jedináčky a u každého to probíhalo jinak, ale pokaždé ji to překvapilo.

P4 uvedla, že pokud si do péče vezmete dítě, například v jeho 6 letech, tak nevíte, co si prožilo a jak jej to poznamená do budoucna. Má v sobě i geny, které neznáte. „*Takže vás to překvapí... i po 5 letech mě to každý den překvapuje.*“

Posledním kódem v kategorii jsou **Rodinná pouta**. Stát se pěstounem vyžaduje rozhodnutí celé rodiny. Pěstouni podporu rodiny potřebují.

P1 vysvětlovala, že její děti byly ve věku, kdy si nepřály, aby s nimi někdo byl doma. Pěstounka se manželem dohodla a pár let počkali. Později se jedné její dceři narodila dcera a rodina spolu nevycházela. „*Žárlivost je strašná, i když jste dospělá a máte vlastní děti. Tak jsem vlastně byla potrestána tím, že jsem nemohla moct za tou vnučkou, no prostě bylo to tam a trvalo to roky.*“

P2 se zmínil o profesionální pěstounské péči. Existují lidé, kteří se pro ni rozhodnou a mají přitom doma malé dítě, které se dívá, jak se u nich střídají jiné děti. Jaký vliv to na takové dítě může mít? „*A ještě jsem si říkal - je vůbec správné co dělám? Moje děti vnímají svou image a teď se stane to, co jsem říkal. Je to, to, co děcko potřebuje? Je to správné nebo není, mohl jsem pro ně udělat víc...?*“ Všechny jeho děti pracují v pomáhajících profesích, jsou skromné a umí se rozdělit - takto popisuje svou rodinu pěstoun.

P3 začátkem rozhovoru řekla: „*Smekám před svým manželem.*“ Má k němu úctu, neboť ví, že každý muž není schopen zvládnout psychologické testy, které byly součástí přípravy. Měla z toho obavy. Pěstounka vypověděla, že čekala s rozhodnutím, až budou její vlastní děti starší, aby se k tomu také mohly vyjádřit. Její syn žije s nimi v domě a dcera je vdaná, ale navštěvují se a pěstounka má v dceři oporu. Díky pěstounské péči a již zmíněným problémům s novináři a reportéry, se její původní rodina sblížila.

P4 zjistila, že nejhůře situaci nesla její biologická dcera, jelikož se kvůli M o svou maminku bála. Přiznala, že s partnerem a starší dcerou, která v té době bydlela s nimi a podporo-

vala je, tušili, že to nebude jednoduché. Když mají její děti nějaký problém, vracejí se domů, drží spolu jako rodina. Pěstounka uvedla, že bude ráda, pokud i její pěstounské děti ji budou navštěvovat i se svými dětmi.

5.5 Vzdělávání

Do kategorie vzdělávání jsme zařadili kódy **Start**, **Sladká odměna**, **Příprava**, **Semináře** a **Co více?**.

Start znamená rozhodnutí stát se pěstounem, a s tím spojené určité představy, očekávání a obavy.

P1 a její manžel o pěstounské péči uvažovali od doby, kdy se na dovolené seznámili s jinými pěstouny. Pěstounka řekla, že se modlili za to, aby se objevil někdo, kdo pěstounskou péči nutně potřebuje. Zнала jednu pracovníci v kojeneckém ústavu a chodila se jí ptát na detaily o pěstounské péči. Zeptala se jí, zda v ústavu není dítě, které by jim mohlo být svěřeno do péče, a ukázalo se, že tomu tak je. „*No, to byla láska na první pohled*“. Nejdříve měli chlapce v hostitelské péči a až později v pěstounské péči. Když si žádali o svěřeni dalšího dítěte, sociální pracovníce se zeptala, zda by jim nevadilo hluché dítě. Přestože neuměli znakovou řeč, jejich touha někomu pomoci byla tak velká, že se nebáli a bez váhání se rozhodli to zkusit. „*Než se naučíte plavat, to trvá, to by byla škoda pro děti*“.

P2 řekl, že když viděl děti v SOS vesničce, kde pracovala jeho žena, a tudíž ty děti znal, jeho první reakce byla značně odmítavá. „*Spíš jsem byl naivní a nevěděl, do čeho jdu*.“

P3 byla vždy rozhodnutá mít děti, a to buď osvojit, nebo se stát pěstounem. Neměla žádná velká očekávání. Vypovídá, že jí nezáleželo na tom, jestli to bude chlapec nebo děvče, případně jestli si osvojí jednoho nebo více sourozenců. Přiznává však, že pokud by jí na začátku pěstounské péče někdo řekl, s jakými problémy se bude potýkat, neví, jestli by se tehdy rozhodla stát pěstounem.

P4 před přijetím dítěte vůbec neváhala a neměla obavy. „*Prakticky jsme tušili, do čeho jdeme*.“ Za největší chybu považuje očekávání, že dítě, které bude mít v pěstounské péči, bude stejné jako její vlastní.

Pěstounská péče je placená a dalo by se říci, že je to práce za odměnu, proto tedy kód **Sladká odměna**.

P1: „Je špatné dělat pěstouny, kteří jdou jen po penězích. Je fajn, že je to placené jako zaměstnání. Nám to dost pomohlo, ale zase to přitáhlo jen lidi, co vidí jen peníze a nevidí ty děti.“

P2 se domnívá, že by u pěstounství neměla být ekonomická motivace. To mu vadí.

Když P3 na přípravném kurzu zjistila, že pěstounská péče je placená, zdálo se jí to poněkud zvláštní: „...když si chcete vzít děcko, tak sa o něho staráte a nečekáte za to peníze.“ V minulosti, než došlo ke změnám v pěstounské péči, si pěstounka nemohla přivydělat žádné peníze navíc.

P4 vypověděla, že když začínáte a musíte kupříkladu vybavit dětské pokoje, později platit rovníatka, lyžařské výcviky, výlety, apod., peníze, které dostanete, nejsou příliš velké. Člověk děti bere jako vlastní a chtěl by jim vše dopřát: „A ještě chci říct, že nikdy to není pro peníze, to ani nejde, ty děti mají spotřebu, počet peněz vám to nikdy nevyváží.“

Dalším kódem je **Příprava**. Jde o názory pěstounů na přípravu, její zlepšení a důležitost.

P1 vzpomíná, že jako jediná na prvních psychotestech odpovídala rozdílně, protože jednoho z chlapců už znala. Museli s manželem zvládnout základní přípravu v určité době, aby mohli chlapce získat k sobě do péče do tehdejších vánočních svátků. „Co jsme dověděli na přípravě? Že máme dětem říkat, že maminka je hodná a vlastně za to nemůže, že je nemůže mít u sebe. Komu? Dvou autistům? Takže, ta příprava nám vlastně nic nedala.“ Pěstounka si myslí, že to není o přípravném kurzu, ale o schopnosti každého přijmout dítě takové, jaké je. Potenciální pěstoun by neměl trvat na dítěti s modrýma očima a blond vlasy a očekávat, že bude mít doma studenta vysoké školy.

P2: „Připravit by se člověk měl, ale jestli se připraví, to je otázka nepředatelné zkušenosti. Na vlastní dítě se nedá připravit, to se musíte těšit. Přijmout ho takový, jaký je.“ Pěstoun si myslí, že částečná příprava je možná, ale každé dítě a jeho individualita dokáží překvapit. I když připouští, že některá setkání mohou být zajímavá, příprava pro něj nebyla nijak zvlášť přínosná a údajně to pro něj znamenalo jen zbytečné výdaje. Pěstoun vzpomíná na své první setkání a přednášku, ze které vůbec netušil a nechápal, o čem se mluví. Sděluje, že nejvíce se toho člověk dozví mimo místnost, ve které vše oficiálně probíhá. Myslí si, že příprava je dobrá, pokud jsou přítomni jak odborníci na danou oblast, tak lidé, kteří mají zkušenosti s pěstounskou péčí a výchovou dětí. Pěstoun sám provádí přípravy a školí pěstouny.

P3 se domnívá, že je možné připravit na množství různých situací, ale každé přijetí dítěte je svým způsobem specifické a mohou nastat situace, kdy připraveni nejste. Na vzniklé situace vždy existuje řešení. Na přípravném kurzu poznala přátele, se kterými se stýká. *„Jako mně ten kurz dal docela dost.“* Kurz podle ní otevře lidem obzory, dokáže ukázat, že je i něco víc. Považuje to za přínosné, protože většina lidí má svá očekávání zkreslená. Říká o sobě, že je člověk, který si dokáže poradit skoro v každé situaci s chladnou hlavou. Na druhou stranu je ráda, že kurz absolvovala, protože se například dozvěděla se o právních záležitostech v pěstounské péči, o kterých netušila. *„...stejně byste ty informace muse- la někde hledat, tak je dobře, že ten kurz je a tam sa to všechno dozvíte.“*

P4 si myslí, že není možné se připravit. Člověk se může jen domnívat, že se připraví, ale praxe je pak jiná. Pěstounka si myslí, že se nelze připravit ani teoreticky. Můžeme se na přípravě setkat s množstvím lidí, kteří něco zažili, a někdy jejich příběhy mohou žadatele, dle jejího názoru, i odradit. *„Ale je lépe odradit, než jít do něčeho, co by člověk nezvládl.“* Pěstounce nevadilo účastnit se víkendových pobytů, absolvovala je ráda. Nicméně přípravný kurz pro ni nebyl velmi přínosný. *„Osobně mně se vlastně opakovaly všeobecně známé věci, které měl člověk už nastudované, přečtené, odkoukané... To, co se člověk dověděl navíc, třeba už věděl, jen to nedokázal dát do souvislosti.“* *„Nejvíce mi daly diskuze s pěstouny večer po přípravě.“* První setkání pro ni nebylo ničím zajímavé. Probíhalo společně s bezdětnými páry a probírané záležitosti jí byly dávno známé a jasné.

Další kód je zaměřen na další prohloubení znalostí a potřeb pěstounů, nazývá se **Semináře**.

P1 využívá semináře, které jí poskytují příslušné organizace. Je velmi ráda, že existují semináře na téma autismus. Na semináře chodí z vlastní vůle nad rámec povinného vzdělávání, které obnáší 24 hodin během jednoho roku.

P2 vždy zjišťuje názory pěstounů, které školí. Ptá se, co by oni chtěli slyšet, aby se jim stále nedostávaly stejné informace. Připouští, že zajímavé mohou být semináře například o drogách či šikaně.

P3 je ráda za nabízené semináře, dle ní je však někdy obtížné splnit i povinné vzdělávání, které je 24 hodin během jednoho roku. Vyhovují jí semináře, které probíhají přes víkend a kde se něco užitečného dozví. Představuje mi, co se dověděla na posledním semináři o rodině malých kachen. Byla z něj nadšená a chtěla by znalost aplikovat na děti, které má v péči. Školení o prenatálním věku dítěte však pro ni znamená ztrátu času.

P4 se líbily zážitkové semináře, během kterých je možné se aktivně zapojovat a ne jen pasivně poslouchat. Účastní se povinného vzdělávání 24 hodin během roku.

Posledním kódem je **Co více?**. Co by se dalo změnit, aby byla příprava efektivnější a vyhovovala pěstounům.

P1 by si představovala praktickou přípravu, navštěvovat jiné pěstouny a stýkat se s nimi. Když se účastnila přípravy, vzpomíná, že šlo hlavně o kontakt s biologickou rodinou, což dle ní nebylo to nejdůležitější.

P2: „Měla by být větší aktivita a participace. V dětských domovech, děti umí zapřáhnout. Připravit program pro děti, být s něma, aby to bylo v praxi: doprovázení, povídat si s pěstounama. Mluvit o představách a respektovat druhé, aby tam byla následnost a ne, aby dali starší dítě mezi mladší.“

Pro P3 byla z přípravného kurzu nejvíce přínosná psychologie a myslí si, že by se psychologii mělo věnovat více pozornosti. Dověděla se ucelené informace. Její názor je, že každý žadatel by měl nejdříve navštívit dětský domov, protože většina lidí neví, jak to tam funguje.

P4 sděluje, že by bylo vhodné, aby do rodin byly umisťovány děti na stejné věkové úrovni nebo mladší, nikoli naopak. V přípravě by neměly chybět pěstounské rodiny a jejich příběhy, které dle jejího názoru poskytují nejvíce informací. Pěstounka by si přála návrh řešení některých situací.

6 INTERPRETACE DAT

V této kapitole se snažíme vysvětlit názvy vzniklých kategorií a jejich kódy, které jsme našli v přepsaných rozhovorech uskutečněných se čtyřmi respondenty - pěstouny.

První kategorii jsme pojmenovali **Proč?** Jedná se o rozhodnutí a motivaci účastníků výzkumu stát se pěstouny. Z rozhovorů s pěstouny jsme zjistili, že všichni si přáli mít velkou rodinu nebo byli zvyklí mít hodně dětí. Jelikož jejich děti už dospěly a odešly a oni už nemohli mít další své vlastní, rozhodli se pro pěstounskou péči. Pěstouni také vypověděli, že chtěli někomu pomoci. Pomoci někomu, kdo to potřebuje. Můžeme tedy říci, že tím, že se stali pěstouny, pomohli jak sobě ve svém přání mít velkou rodinu, tak i dětem, které si pomoc zaslouží a především jí potřebují. V rozhovorech se často objevují slova jako *pomoc*, *hodně dětí*, *rodina*, proto jsme tato slova zvýraznili a pojmenovali jako kódy **Velká rodina** a **Pomoc**. Je důležité, aby pěstouni měli jasno ve své motivaci, aby byli rozhodnutí, věděli, co pěstounská péče obnáší. Proto také probíhá povinná příprava, aby se budoucí pěstouni dověděli vše o pěstounské péči. O důležitosti přípravy a rozhodnutí stát se pěstounem jsme se zmínili již v kapitole číslo 3., kde se odkazujeme na (Hofrovou, Rotreklovou, 2009), které uvádějí, že odborná příprava žadatelům pomůže pochopit potřeby dítěte. (Konečná, Koubová, 2010) se zmiňují, že je možné, že pěstouni teprve na přípravném kurzu zjistí, zda mají dostatečné schopnosti stát se pěstouny.

Druhou kategorii jsme nazvali **Pro dobrotu na žebrotu**. Nechtěli bychom, aby si čtenáři mysleli, že tato kategorie vznikla z naříkání pěstounů nad dětmi, které mají v péči. Jde především o reakce a chování osob v okolí pěstounů. Proto je tedy jeden kód nazván **Okolí**. Dle rozhovorů s pěstouny jsme zjistili, že ne všichni sousedé a spoluobytelé měst či vesnic jsou pěstounům nakloněni. Pěstouni se setkali i s pomluvami. Jedna pěstounka zažila hon novinářů na její rodinu. Další pěstounka se doslechla, že se na dětech obohacuje. Někteří se však o svém okolí ani nezmínili.

Další kód v této kategorii jsme nazvali **Škola**, poněvadž škola bylo velmi časté téma rozhovorů. Dá se předpokládat, že pěstouni, kteří se o škole nezmínili, s ní nemají problémy. Na druhou stranu, někteří ovšem ano. Jedna z pěstounek se setkala s celou řadou problémů, a to jak s výběrem školy pro děti, tak s nepřilíživými učiteli, a s naprostou neochotou pomoci ze strany učitelů. Další pěstounce se také ze strany školy nedostalo pomoci, o kterou žádala, když se potřebovala učit s dětmi, které jí byly svěřeny do péče.

Tuto kategorii jsme ve výzkumu objevili, aniž bychom čekali, že se takovéto situace mohou pěstounům přihodit. Společnost a školní organizace by si měly uvědomit, že pěstouni se snaží naplnit potřeby dítěte a dát jim vše, co dítě potřebuje. Výchova dětí v pěstounské péči je složitá a pěstouni pomoc školy potřebují. Jsou v pozici ochránců dětí. Problematiku výchovy zmiňujeme v kapitole číslo 2. (Malach 2010) se zmiňuje, že rodinná výchova by měla být v souladu s výchovou ve škole.

Třetí kategorii jsme nazvali **Bojovníci a ochránci**. Tato kategorie zahrnuje fakt, že pěstouni, nemají jednoduchý žádný ze svých dnů od rozhodnutí stát se pěstounem. Z rozhovorů s pěstouny jsme zjistili, že pěstouni musejí být silní, trpěliví, otrlí a důslední. Měli by zachovávat chladnou hlavu, ale přitom by se neměli bát požádat si o radu a pomoc. Pěstouni mají úkol ochraňovat děti a být jim nápomocní, což není vždy jednoduché. Pěstouni si myslí, že oni sami se s každým problémem posunuli kupředu, a proto si myslíme, že pěstouni svých rozhodnutí nelitují.

K této kategorii jsme přidělili kód **Jsme v tom sami**, jelikož pěstouni musejí bojovat sami a musejí přijít na to, jak dětem pomoci naplnit jejich potřeby. Je pro ně nezbytné zjistit, jak se s dětmi učit, jak s nimi jednat a jak si k nim najít cestu. S tím jim nikdo jiný nepomůže.

Jsou však organizace, které pomáhají pěstounům a různí odborníci na danou problematiku pěstounství. Pěstouni mohou využít pomoci dětských psychologů, psychologů, terapeutů, respitní péči na kterou poukazujeme v teoretické části kapitoly 2.3.2., kde prezentujeme názor (Archerové, 2001), že pěstouni potřebují čas sami pro sebe, aby mohli relaxovat a vrátit se k dětem plní sil. Na téma respitní péče se odkazujeme na (Zezulovou, 2012), která upozorňuje na syndrom vyhoření, který může postihnout i pěstouny při vykonávání péče o děti. V neposlední řadě se s pomocí mohou obrátit na sociální pracovníky.

Dle rozhovoru s pěstouny jsme zjistili, že **Pomocníci**, což je název dalšího kódu této kategorie, nejsou vždy plně nápomocní. Nechceme však paušalizovat, neboť opět jsou výpovědi velmi individuální. Někteří pěstouni pomoc u sociálních pracovníků nehledali. Těm, kteří se pro pomoc obrátili, se jí ovšem dostalo. Jiní však vypověděli, že se sociální pracovníci měli velmi dlouho neshody. Jeden pěstoun byl spokojen se sociální pracovnící, se kterou spolupracoval v minulosti, měla totiž zkušenosti. Co se týká pomoci psychologů, především dětských, všichni pěstouni této pomoci využívají, ne vždy však přinesla uspokojení. K pomocníkům můžeme zařadit také osobní asistenty, kamarády a rodinu, u které pěstouni najdou oporu a pomoc. Je tedy možné říci, že absolvováním přípravy pěstouni

našli přátele a seznámili se s dalšími pěstouny, se kterými se stýkají. Sociální pracovníce jsou pěstounům nápomocné, i když jsou například z jiných měst. Pěstouni se mohou obrátit na psychology, kteří pomáhají dětem s problémy, které si s sebou nesou do pěstounských rodin. S pomocníky se mohou pěstouni setkat na přípravných kurzech, jak již bylo zmíněno nebo na seminářích. Na setkání s odborníky na problematiku pěstounské péče se obracíme na internetový portál děti, patří domů, jedná se terapeutů, jiné pěstouny, psychology, speciální pedagogy. O vzdělávacích akcích pro pěstouny této organizace se zmiňujeme, v kapitole číslo 3.2.1.

Čtvrtou kategorii jsme pojmenovali **Cesty života**, neboť pěstouni vypověděli, že jejich cesta k dítěti a k navázání vztahu s ním a s biologickou rodinou, byla a je těžká. Pěstouni řekli, že se nikdy nenudí. Prvním kódem v kategorii je **Biologická rodina** dětí, jelikož v pěstounské péči se podporuje kontakt dětí s původní rodinou, jak jsme již uvedli v teoretické části práce kapitoly 1.1., ve které se zabýváme legislativním ukotvením pěstounské péče, dle zákona OZ a zákona SPOD. Pěstouni řekli, že se o kontakt s původní rodinou dětí snažili, někdy však byli rodiče zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo zemřeli. Kontakt s rodinou nemusel být vždy ku prospěchu dítěte. Pěstouni však dětem kontakt nikdy nezakazovali. Děti některých pěstounů jsou v kontaktu se svými sourozenci na sociální síti, některým prarodiče posílají pohledy. V některých případech jezdí za prarodiči na prázdniny nebo se stýkají i se svou biologickou matkou. Některé děti, dle výpovědí pěstounů, nemají o kontakt s rodinou zájem kvůli prožitkům v minulosti. Jedna z pěstounek se setkala i s biologickou matkou dětí, která na ni a na její rodinu poslala novináře s tvrzením, že jí ukradli děti. Další pěstounka uvedla, že pokud by u nich doma teď zazvonila matka dětí, které má pěstounka v péči, určitě by děti za svou matkou hned běžely, i když je zbavena rodičovské odpovědnosti. Na kontakt s biologickou rodinou se zaměřil i (Škoviera, 2007) který popisuje možnost, že biologičtí rodiče vnímají pěstouna jako svého rivala, což uvádíme v kapitole 2.3.1.

Kódem **Hálo, jsme tady**, který je řazen ve stejné kategorii, bychom chtěli poukázat na chování dětí a problémy, které si s sebou do pěstounských rodin děti přináší. Chování může být ovlivněno deprivacími projevy, na které se zaměřila (Zezulová, 2012), jež uvádíme v kapitole 2.3., chování může být protestem dítěte nebo na sebe chce upoutat pozornost a mnoho dalších důvodů. Pěstouni se setkali s mnoha problémy v chování dětí, jako pláč, strach, pomočování, krádeže, lhaní, rivalita. Každé dítě si s sebou něco přináší, a ačkoliv mluvíme spíše o negativních zážitcích pěstounů, jistě byly i pozitivní chvíle jejich společ-

ného života. Na problémy ve výchově poukazujeme v kapitole číslo 2. Na problémy při výchově se zaměřil (Mertin, 2013), který je popisuje jako lhaní, záškoláctví, vulgarismy.

Z rozhovorů vyplynulo, že některé děti mají opravdu velkou citovou deprivaci, která se odráží na jejich chování ve škole, ve společnosti i doma. Některé typy chování můžeme dle pěstounů vyzorovat i u vlastních dětí, ale u vlastních dětí je jednodušší proti tomuto chování zakročit, protože víme, jak bude dítě reagovat. U dětí v pěstounské péči je těžké to odhadnout. Pěstouni v těžkých chvílích využívají pomoci psychologů a sociálních pracovníků, neboť přiznávají, že nemají žádnou jinou možnost. Někteří se snaží dětem domluvit a vysvětlit jim, co mohou a nemohou dělat. Jiní je vedou k vlastní zodpovědnosti za své činy. Problémové chování může souviset s jejich výchovným stylem, o kterém se zmiňujeme v teoretické části kapitoly 2.1. S odkazem na (Prokešovou, 2013), která výchovné styly dělí na autoritativní, liberální, demokratický a ochránářský.

Kód Překvapení vyšel z rozhovorů s pěstouny, kteří uvedli, že každý den s dětmi v pěstounské péči je překvapením a že se nikdy nenudí. Děti je dokáží překvapit každý den i stejnou věcí, kterou jim pěstouni už několikrát zakázali či vysvětlili. Geny dětí nejsou totožné s geny pěstounů, kteří je vychovávají. Mohou nastat situace, které pěstouny překvapí, protože u jejich vlastních dětí se s nimi nesetkávají a nejsou na ně připraveni či zvyklí.

Rodinná pouta je poslední kód této kategorie. Rozhodnutím stát se pěstounem přivedou pěstouni do své rodiny, ke svým dětem a příbuzným dítě, o které pečují. Toto přijetí může jak narušit vztahy v rodině, tak naopak je může i posílit. Je důležité rozhodovat se společně se svou rodinou a vyslechnout si názory svých příbuzných. Rodina by měla v těžkých situacích držet spolu, pěstouni by měli neustále hledat cestu jak ke svým biologickým dětem, tak dětem v pěstounské péči. Většina pěstounů vypověděla, že se na svou rodinu mohou spolehnout - pomáhají si a rozhodují se společně. Pěstouni čekali, až jejich děti dospějí, aby se mohli zeptat na jejich názor. Jiní nechtěli, aby jejich děti vyrůstaly samy. Mít pouto s vlastní rodinou je pro pěstouny důležité, musí cítit, že za nimi stojí jejich blízcí. Stejně tak je nutné pro děti v pěstounské péči vidět vzor rodiny.

Kategorií **Vzdělávání** jsme chtěli zdůraznit vzdělávací potřeby pěstounů. Do kategorie jsou zařazeny hlavně názory pěstounů na přípravné kurzy a na další vzdělávání nad rámec povinné přípravy. Pěstouni také vypověděli, co by se měl zlepšit nebo změnit u přípravných kurzů.

Do této kategorie zařadil kód **Start**, který představuje rozhodnutí pěstounů, jejich očekávání, obavy a představy o výchově.

Z rozhovorů s pěstouny jsme zjistili, že se příchodu dítěte nebáli, spíše si neuměli představit, co je čeká. Někteří pěstouni si mysleli, že dítě v pěstounské péči bude mít stejné chování jako jejich vlastní dítě. Ve svém rozhodnutí stát se pěstouny měli všichni jasno. Někteří čekali, až budou jejich děti dospělé a mohli se zeptat na jejich názor. Někteří pěstouni, kteří se účastnili rozhovorů, se rozhodli stát se pěstouny po seznámení s jinými pěstouny. Jiní nechtěli, aby jejich děti vyrůstaly samy.

Dalším kódem v kategorii vzdělávání je **Příprava**, která je velmi důležitá pro všechny žadatele o pěstounskou péči. Pěstouni vypověděli, že důležité účastnit se přípravného kurzu, neboť je možné, že někteří žadatelé, teprve tam zjistí, co pěstounská péče obnáší, jaké jsou děti v pěstounské péči a mohou si svou žádost rozmyslet, jak již bylo zmíněno, dle slov (Konečné, Koubové, 2010). Pěstouni však vypověděli, že na příchod dítěte se nedá připravit, žadatelé si mohou pouze myslet, že jsou připravení, ale praxe je ve skutečnosti jiná. Některým pěstounům, kteří se účastnili rozhovoru, řekli, že jim kurz velmi pomohl, jak v navázání vztahů s jinými pěstouny, tak později i při výchově. Jiní ovšem vypověděli, že kurz jim nepomohl, že se tam nedověděli nic nového. O tématech přípravných kurzů a tedy i vzdělávacím potřebám se věnujeme v teoretické části kapitoly číslo 3.2. dle (Vávrové, 2012) jsou důležitá témata přípravy, jako komunikace a kontakt s biologickou rodinou, práce se změnou prostředí, práva a povinnosti pěstounů.

Hned za kódem Příprava jsme zařadili kód **Semináře**, protože všichni pěstouni mají povinnost se dále vzdělávat a to 24 hodin během jednoho roku. Na povinné semináře upozorňujeme v kapitole 1.3 teoretické části a řídíme OZ. O seminářích pro pěstouny se zmiňujeme i v kapitole 3.2.1., kde popisujeme možnosti víkendových i jednodenních seminářů pro pěstouny. Dle rozhovorů s pěstouny jsme zjistili, že žádnému z nich nevádí účastnit se seminářů, jelikož některé mohou být zajímavé, např. semináře o drogách, šikaně, autismu, seminář Kačenky a jiné. Nicméně neprojevují žádné nadšení ze seminářů, které jsou jednodenní a nemají pro ně žádný smysl, např. semináře o prenatálním věku dítěte. Zde můžeme nalézt odpověď na výzkumnou otázku, jak kurzy pomáhají při výchově dětí.

Poslední kód jsme určili **Co více?** Z rozhovorů vyplynulo, co by pěstouni uvítali v přípravě, na seminářích, jaké změny by doporučili, pro jednodušší život s dětmi v pěstounské péči. V posledních letech Česká republika pracuje na projektu ministerstva práce a sociálních

věcí a na programu PRIDE, který má právě vylepšit přípravu pro náhradní rodiče. Programu PRIDE jsme věnovali prostor v kapitole číslo 3.4. Pro popis programu nám byl nápomocen internetový portál, dostupný z (právo na dětství, © 2015). Pěstouni v rozhovoru řekli, že by byli rádi, kdyby se příprav účastnili pěstouni, kteří již mají děti v pěstounské péči a mohou ji předat jisté rady. Někteří pěstouni by uvítali při přípravě více psychologie, která je podle nich důležitou součástí. Pěstouni si myslí, že by během příprav měla být praktická část, návštěvy dětských domovů a participace žadatelů na aktivitách dětí v dětském domově. Odpověď na výzkumnou otázku, jaké jsou další vzdělávací potřeby pěstounů při výchově dětí.

6.1 Shrnutí výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo **zmapovat vzdělávací potřeby pěstounů při výchově dětí v pěstounské péči v návaznosti na problémové situace, se kterými se setkávají ve výchově dětí**. Výzkum jsme realizovali formou polo strukturovaného rozhovoru s respondenty-pěstouny. Z rozhovorů jsme zjistili, že pěstouni jsou si vědomi důležitosti přípravného kurzu. Přípravné kurzy i jiné semináře, které jsou povinné, jsou pro pěstouny potřebné. Pěstouni si během kurzu mohou udělat představu o pěstounské péči, mohou se seznámit s jinými pěstouny a předávat si své osobní zkušenosti. Na přípravných kurzech i seminářích mohou získat kontakty na odborníky, kteří jim mohou pomoci při výchově dětí. Na seminářích, které mají pěstouni povinné, se objevují zajímavá témata, o kterých pěstouni nevědí, nebo jim tyto přednášky mohou být nápomocny při řešení individuálních situací.

Stanovili jsme si i dílčí výzkumné cíle:

Zjistit připravenost a očekávání pěstounů na péči o děti svěřené do pěstounské péče.

Zjistili jsme, že pěstouni nemají velká očekávání před výchovou dětí. Mají představu, že děti v pěstounské péči budou stejné jako jejich vlastní děti. Pěstouni připravení jsou připraveni pouze teoreticky a až později zjistí, že praxe je odlišná. Jsou situace, které zvládají bez větších obtíží, ale objeví se i nečekané problémy, na které nebyli připraveni, jelikož na ně připravit ani nelze. Vše se odvíjí od vlastní zkušenosti. Některé situace znají od svých přátel a jiných pěstounů.

Zmapovat, s jakými problémy se pěstouni ve výchově dětí v Pěstounské péči setkávají.

Dle výpovědí pěstounů, jsme zjistili, že pěstouni se většinou potýkají s totožnými problémy. Všechny děti, které jsou v pěstounské péči, trpí citovou deprivací. Pěstouni řeší

převážně situace, kdy děti kradou, lžou a neuznávají autority. Pěstouni se setkávají s nadávkami od dětí na jejich osobu. V neposlední řadě mohou mít děti problémy s učením, řeší se útky z domova, záškoláctví, ubližování spolužákům a mladším sourozencům. V závislosti na změně prostředí děti mohou mít noční můry, pomočovat se, skákat z postele, mít strach, podobně.

Analyzovat zvládání problémových situací ve výchově dětí v pěstounské péči. Pěstouni většinu problémových situací zvládají sami. Snaží se dětem vysvětlit, co má jak být a proč se něco nemůže. Pěstouni jednají s dětmi v klidu, ovšem může se stát, že na děti zvýší hlas. Pokud však pěstouni cítí, že jim nestačí síly, obrací se o pomoc k dětským psychologům a sociálním pracovníkům. Co se týká učení se s dětmi, obrací se na školu nebo na osobního asistenta v případě, kdy mají v péči děti s mentálním postižením.

Zjistit, jak jim procesy přípravy pomáhají při řešení problémových situací ve výchově. Přípravný kurz přinesl pěstounům kontakty na odborníky v oblasti náhradní rodinné péče. Pěstouni navázali vztahy s jinými pěstouny, se kterými si předávají informace, zkušenosti a rady. Během přípravy pěstouni získali informace o legislativě pěstounské péče a o právních podmínkách v pěstounské péči. Dostalo se jim základů psychologie, která je pro ně velmi důležitou součástí přípravy. Přípravný kurz žadatelům prohloubil znalosti v oblasti náhradní rodinné péče. Na přípravě žadatelé dostávali informace o tom, jak navázat a podporovat kontakt dítěte s biologickou rodinou, což pro ně v danou chvíli nebylo důležité. Řešení určitých situací se jim nedostalo. Pěstouni se nejvíce informací o výchově dětí v pěstounské péči a problémových situací dovědí z rozhovorů s jinými pěstouny po skončení přípravy, ne na oficiálním semináři.

Zmapovat další vzdělávací potřeby pěstounů při výchově dětí. Pěstouni se účastní povinných seminářů. Některé se jim líbí a dokáží je aplikovat během výchovy dětí, jiné jsou pro ně zbytečné a představují ztrátu času. Pěstouni mají možnost navštěvovat přednášky o drogách, šikaně, a podobně. Mohou se účastnit víkendových pobytů i s jinými pěstouny a dětmi.

6.2 Výsledky výzkumu

Z výzkumu vyplynulo, že vzdělávací potřeby pěstounů jsou individuální a semináře, přednášky i příprava by měly být přizpůsobeny jejich potřebám. Pěstouni by během přípravy měli být rozděleni na páry, které již mají děti, a bezdětné páry. Žadatelé, kteří již mají děti,

se v této problematice již orientují. Naopak žadatelům, kteří nemají děti, je nutné předat základy rodičovství.

Pěstouni by během příprav i seminářů uvítali více informací od dětských psychologů. Pro pěstouny je důležité vědět, jak mohou děti reagovat na změnu prostředí, jak dětem pomoci se adaptovat, jak jim vysvětlit, proč jsou tady a ne s maminkou.

Největší odborníci v oblasti náhradní rodinné péče jsou pro ně pěstouni, kteří již mají v péči děti. Pěstouni jim mohou předat své příběhy, které dle výpovědí, jsou pro ně naprosto největším přínosem. Základem je, aby odborníci, kteří se příprav účastní, tedy sociální pracovníci a psychologové, měli vlastní zkušenosti. Ideálně, aby měli vlastní děti či děti v pěstounské péči.

Pěstounům by vyhovovalo, kdyby si mohli účast na povinných seminářích vybírat podle nabídky různých témat. Jejich účast by se odvíjela podle přínosnosti a s ohledem na problémovou situaci, kterou aktuálně řeší ve výchově dětí.

U žadatelů by se mělo přihlídnout k jejich požadavkům na pohlaví dítěte či věk. V pěstounské péči by nemělo přijít starší dítě po mladším a mělo by být ve věku přiměřeně dětí žadatelů.

Během přípravy by pěstouni měli navštívit jak kojenecký ústav, tak dětský domov, aby měli představu o jeho fungování. Žadatelé by měli více participovat na aktivitách s dětmi v dětských domovech. Zároveň s teoretickou přípravou by měl probíhat praktický nácvik, např. setkávání se s dalšími pěstouny.

S takovým nastavením přípravných kurzů se budou budoucí pěstouni lépe orientovat v problematice náhradní rodinné péče a nebudou během praxe tolik překvapeni.

6.3 Doporučení

Z uvedených výsledků výzkumu vyplývají určitá doporučení, která by pěstounům více vyhovovala během přípravných kurzů, seminářů, tak i při výchově dětí. Usnadnili bychom tak pěstounům čas strávený na seminářích, které pro ně nejsou příliš důležité.

- Navázat na tento výzkum, s větším výzkumným souborem a zjistit tak více informací o přípravných kurzech a jak pěstounům pomáhají během výchovy dětí.
- Přípravný kurz rozdělit pro bezdětné páry a páry, které již děti mají. Ze začátku totiž příprava probíhá společně. Pro páry které mají děti je to ztráta času a mohou

být na setkání negativní a pasivní. Pokud budou v budoucnu rozděleny, mohou se věnovat jiné problematice a bezdětné páry nebudou ošizeny o základy rodičovství a péči o dítě.

- Během příprav a seminářů, by měli lektoři a odborníci poskytovat žadatelům více informací o psychologii. Seznámit je s možnými reakcemi dětí na změny prostředí. Poskytovat žadatelům více informací o dětské psychologii.
- Podporovat větší účast jiných pěstounů, kteří jsou pro žadatele největší odborníci, mohou jim předat své zkušenosti, příběhy, které pomáhají budoucím pěstounům nejvíce se připravit.
- Podporovat častější návštěvy v dětských domovech, kojeneckých ústavech. Zapojení žadatelů do určitých činností a aktivit v těchto institucích. Žadatelé tak mohou poznat děti, začít si k nim hledat cestu.
- Příprava by neměla příliš narušit osobní a pracovní život žadatelů, přípravy by měli probíhat během víkendů a ne jezdit někam na pár hodin během jednoho dne v týdnu.
- Pěstouni by si měli vybírat, kterého semináře se chtějí účastnit. S ohledem na jejich aktuální situaci, zda mají již nějaké zkušenosti s výchovou či nikoli.
- Během příprav se příliš nezaměřovat jen na to, jak navázat kontakt s biologickou rodinou. Žadatelé v tu dobu netuší, co je může čekat a téma biologické rodiny pro ně není aktuální. Pokud je pěstounem příbuzný dítěte je jistě zbytečné ho informovat o tom jak navázat kontakt s biologickou rodinou.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se věnovala vzdělávacím potřebám pěstounů při výchově dětí v pěstounské péči v návaznosti na problémové situace, se kterými se pěstouni setkávají.

V teoretické části práce jsme se věnovali charakteristice pěstounské péče, náhradní rodinné péči a výchově dětí v pěstounské péči. Zabývali jsme se problémy, se kterými se mohou pěstouni setkat během výchovy dětí. V teoretické části jsme popsali důležitost příprav náhradních rodičů nejen z důvodu poskytnutí informací z oblasti náhradní rodinné péče, ale také aby během přípravy mohli žadatelé zjistit své schopnosti a dovednosti a mohli si svou žádost případně rozmyslet. Přípravou se také může předejít vrácení dětí zpět do dětských domovů. V teoretické části jsme také popsali legislativní zajištění pěstounské péče, jaké má pěstoun práva a povinnosti. Vypsali jsme důležité body standardů kvality péče o děti. Přiblížili jsme program PRIDE a jiné vzdělávací akce pro pěstouny.

V praktické části jsme se snažili odpovědět na předem stanovené výzkumné otázky a dosáhnout tak stanoveného hlavního cíle práce a dílčích cílů. Během rozhovorů s pěstouny jsme zjistili množství zajímavých informací o přípravných kurzech a výchově dětí. Zjistili jsme, s jakými problémy se pěstouni setkávají, jaké mají děti v pěstounské péči chování. Jak jsme uvedli ve shrnutí praktické části, pěstouni během rozhovorů navrhli nejen malé změny během příprav, ale i změny celkové, které by jim ulehčili péči o děti jim svěřené. Rozhovory jsme vyhodnotili kódováním, analyzovali a následně interpretovali, popsali jsme kategorie a k nim řazené kódy.

Pro náš výzkum bylo velmi obohacující osobně se s pěstouny setkat, slyšet jejich názory a příběhy a poznat jejich problémy, jejich radosti. Člověk si nejspíš nedovede představit život pěstouna, už vůbec ne život dítěte bez vlastních rodičů. Setkat se s lidmi, kteří dětem pomáhají, tím že jim nabídnou domov, starají se o ně, bylo nesmírně zajímavé. Doufáme, že pokud se bude pokračovat v takových výzkumech s větším výzkumným souborem, mohou žadatelé dostat přípravu, která jim bude více vyhovovat a bude pro ně zajímavější. Pěstouni budou mít jednodušší život, nebudou tolik překvapeni. Jsou dětem velkou oporou a pomáhají jim, státu, dětským domovům, ale nejspíš nikdy neuslyší slova vděčnosti a uznání. Touto formou bychom to chtěli napravit: Pěstouni, děkujeme.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ARCHER, Caroline. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-578-4.
- [2] BOŤOVÁ, Antonie. *Náhradní rodinná péče a transformace systému péče o ohrožené děti v České republice*. Brno: Triada poradenské centrum, 2008. ISBN 978-80-254-3353-9.
- [3] BUBLEOVÁ, Věduna, Alena VÁVROVÁ, Lucie VRÁNOVÁ a Jana FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011, 1 CD-ROM. ISBN 978-80-87455-01-2.
- [4] ČESKO. Zákon č. 108 ze dne 14. 3. 2006 o sociálních službách. In: Sběrka zákonů České republiky. 2006, částka 37.
- [5] ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 9. 12. 1999 o sociálně právní ochraně dětí. In: Sběrka zákonů České republiky. 1999, částka 111.
- [6] ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. 2. 2012 občanský zákoník. In: Sběrka zákonů České republiky. 2012, částka 33.
- [7] HOFROVÁ, Veronika, Eva ROTREKLOVÁ. *Odborná příprava budoucích pěstounů a osvojitelů. Koncepční a metodické poznámky*. Brno: Triada – poradenské centrum, 2009. ISBN 978-80-254-4588-4.
- [8] JANSKÝ, Pavel. *Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 292 s. Recenzované monografie (Gaudeamus). ISBN 9788074355349.
- [9] KONEČNÁ, Hana a Lucie KOUBOVÁ. *Monitoring příprav na náhradní rodinnou péči v České republice: (popis současného stavu)*. V Praze: Středisko náhradní rodinné péče, 2010. ISBN 978-80-87455-00-5.
- [10] KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. 3. Vyd. Bystřice pod Hostýnem: Spirála, 2008. ISBN 9788090403000.
- [11] MALACH, Josef. *Teorie metodiky výchovy*. 2. Vyd. upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 248 s. ISBN 978-80-86723-93-8.
- [12] MATEJČEK, Zdeněk a J KOLUCHOVÁ. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071786373.

- [13] MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portal, 1999. ISBN 8071783048.
- [14] MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Problémy s chováním ve škole - jak na ně: individuální výchovný plán*. Praha: WoltersKluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-026-4.
- [15] NAVRÁTIL, Stanislav a Jan MATTIOLI. *Problémové chování dětí a mládeže: [jak mu předcházet, jak ho eliminovat]*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024736723.
- [16] NECKAŘ, Petr. *Adopce a pěstounská péče, aneb, Jak na to*. Hradec Králové: Statutární město Hradec Králové, 2009. Radnice. ISBN 978-80-904264-4-3.
- [17] NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde, 2012. ISBN 9788086131917.
- [18] PROKEŠOVÁ, Miriam. *Vychovávám, vychováváš, vychováváme (dobře)?*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 9788074643927.
- [19] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073676476.
- [20] PURVIS, Karyn B, David R CROSS a WendyLyons SUNSHINE. *Dítě v nové rodině*. Překlad Lenka Vlčková. Praha: Grada, 2013. ISBN 9788024745350.
- [21] Quality4children, *STANDARDY pro péči o děti mimo domov v Evropě*. Praha: 2008. ISBN 978-80-254-3665-3.
- [22] ROGGE, Jan-Uwe. *Rodiče určují hranice*. 3. Vyd. Překlad Petr Babka. Praha: Portál, 2013. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 9788026205333.
- [23] SMUTKOVÁ, Lucie. *Sociální práce s rodinou*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-069-1.
- [24] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [25] TRAIN, Alan. *Nejčastější poruchy chování dětí: jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka*. Praha: Portál, 2001. ISBN 8071785032.
- [26] VÁVROVÁ, Alena. *Přípravy pro budoucí náhradní rodiče: (metodika)*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012. ISBN 978-80-87455-16-6.

[27] VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, Klára. *Metodické doporučení MPSV č. 7/2009 k odbornému posouzení žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče*. 2009.

[28] WEIKERT, Annegret. *Výchova dítěte: osvědčené rady a řešení pro rodiče dětí každého věku*. České vyd. 1. Praha: Vašut, 2007. Velký praktický rádce. ISBN 9788072365272.

[29] ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 9788026200659.

Internetové zdroje:

[30] AMALTHEA, občanské sdružení. *Standardy pěstounských služeb České republiky*. Nadace Sirius, 2010. Dostupné z:

http://www.amalthea.pardubice.cz/projekty/ostatni/nrp_systemova_zmena/Standardy%20pěstounských%20služeb%20Česke%20republiky.pdf

[31] DOPROVODNÉ AKTIVITY ZAMĚŘENÉ NA IMPLEMENTACI VÝSTUPŮ PROJEKTU A PŘENOS DOBRÉ PRAXE. právo na dětství.cz [online]. © 2015 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/projekty/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pece-o-ohrozene-deti/>

[32] FORMY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. MPSV: ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, © 2013 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14501>

[33] LUXOVA, Lucie, Historický exkurz do právní úpravy pěstounské péče. e právo.cz [online]. epravo, © 2015 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/historicky-exkurz-do-pravni-upravy-pestounske-pece-95911.html>

[34] MEZINÁRODNÍ SEMINÁŘ PRIDE. Adopce.com. [online]. © 2010 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.adopce.com/aktuality/mezinarodni-seminar-pride/>

[35] PROCES ZPROSTŘEDKOVÁNÍ. Mpsv.cz. [online]. © 2013 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14502>

[36] RESPITNÍ PÉČE, detipatridomu.cz. Detipatridomu [online]. © 2015 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.detipatridomu.cz/respitni-pece/>

[29] SYSTÉMOVÁ PODPORA PROCESŮ TRANSFORMACE SYSTÉMU PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI A RODINY. esfcr.cz. evropský sociální fond České republiky. [onli-

ne]. © 2015 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/projekty/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pece-o>

[37] VZDĚLÁVÁNÍ, detipatridomu.cz. Detipatridomu [online]. © 2015 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.detipatridomu.cz/vzdelavani/>

[38] ZÁJEM O PĚSTOUNSKOU PÉČI ROSTE. Mpsv.cz. ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, © 2014 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/18936>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- OZ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- SPOD Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- OS Občanské sdružení
- MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí
- PRIDE Parent Resources for Information, Development and Education
- PP Pěstounská péče

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Schéma kategorií a kódů

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Výzkumný soubor

SEZNAM PŘÍLOH

Rozhovor Pěstoun 1

Rozhovor Pěstoun 2

Rozhovor Pěstoun 3

Rozhovor Pěstoun 4

Rozhovor Kódování

PŘÍLOHA ROZHOVOR: PĚSTOUN 1

„Na dovolené jsme potkali pěstouny, kteří měli v péči asi 6 dětí, a z toho jedno bylo několikrát vráceno od pěstounů. A oni to zvládli, tam jsme vlastně viděli, jak je to potřeba pro děti dát jim rodinu, to je nejvíc co můžete. Nás zajímalo jen to, abychom někomu pomohli. Měli jsme tři děti, holky byly ve věku, kdy jim bylo náct a ony se proti tomu postavily, že nikoho doma nechcou. Nám bylo teprve 33, tak jsme tři roky počkali. Dcera se vdala a v lednu jsme si podali žádost. V březnu u nás byla sociální pracovnice, strašně hodná, roky prověřená z O.. Neviděla nikde problém, ani v tom, že jsme namačkaní v jedné kuchyni, kde máme obývací, stěnu, jídelnu a všecko, že by k nám mohl přijít někdo další. V srpnu mi říkala známa, že už dělají psychotesty. My jsme dávali žádost před nima, a proč je ještě neděláme? My jsme říkali, že pro nás není připravené děcko, a my jsme se fakt modlili za to, aby přišel někdo, kdo to nutně potřebuje. A potom na moje narozeniny, až v listopadu, jsme dostali pozvánku na první sezení. A v září předtím jsem poznala J.: šla jsem do kojenického ústavu říct manželovi, který tam dělal zábradlí, že jedu domů a nečekám na něho, že pojedu autobusem. A potkala jsem sestřičku, kterou jsem znala z toho, jak jsem se chodila ptát, co je to pěstounská péče, jaké děti, co máme pro to udělat. Tak jsem jenom řekla: Máte tady někoho volného? A ona říkala: Jo, včera se tady uvolnil chlapeček, chcete ho vidět? No, to byla láska na první pohled. J. pusinu do srdíčka, oči u sebe, tady plno slin. No, prostě byl nádherný. Tak jsem šla říct manželovi, že mám pro nás chlapečka, no ten šel do kolen. Protože jsem už odjížděla dom, a vrátím se, že se má jít podívat na mé dítě - skoro. No, a díky tomu, že jsem ho vlastně koncem září poznala, ten měsíc jsem měla na to, popřemýšlet o tom, kdo je jeho matka, kdo je on, co se stalo, proč to tak bylo... Tak na těch prvních psychotestech jsem jako jediná odpovídala jinak než ostatní. A paní psychologka nechala všechny ostatní dopovědět a potom se mě ptala, co mě k tomu vedlo. Tak jsem nechtěla napráskat ten kojenák, když nám vlastně umožnili pár setkání s J., víc ne, protože bychom se navázali, že. A nakonec to stejně vypadlo, ubrečená jsem jim řekla, že víme o J. No, a oni přinesli fotku, nevěděli jsme, jak se jmenuje příjmením, že přinesli fotku. My jsme řekli ano a paní psychologka řekla: příští týden další psychotesty. A za týden další a další, abychom to do těch Vánoc stihli aspoň ty základní, protože potom tam je 40 hodin ve skupině. No, už jsme nestihli, měli jsme J. dostat na Vánoce, ale znáte to. Sociální pracovnice řekla, že nesehnala sociální pracovníci z místa, kde má on trvalý pobyt. Tak jsem se na Kraji zeptala, jestli se do toho mohu vložit, protože já říkám, že jen malé děti nejdou, jinak všecko ostatní jde. A byl pátek, den před Štědrým dnem. No, Štědrý den byl myslím

v pondělí, a já jsem si zavolala přímo na primátora, kde mi pomohli. Odchytili sociální pracovníci, která pracovala na osadě a ještě odfaxovala povolení na hostitelskou péči, takže jsem to měla. Jeli jsme do kojeňáku. Tam řekli, že nám ho nepustí, že J. má rýmu. Takže jsem se bála, co to udělá, protože od nového roku byly obce s rozšířenou působností. Samozřejmě, že naše povolení od nového roku neplatilo, takže se to vyřizovalo celé znovu, ale 6. ledna J. přišel. A dostali jsme sociální pracovníci, která vlastně byla nová v náhradní rodinné péči a byla to taková čůza, jakou jsem v životě nezažila! Ta se po nás vozila, kudy mohla! Nesnášela děti, takže říkala, že děti s sebou rozhodně nemám brát, já jsem jí musela navštěvovat a děti nebrat. A když teda přijela k nám, tak vždycky udělala takový kravál, že máme psa uvázaného a pošle na nás ligu na ochranu zvířat... nebo to byl zdrhač, on jak ucítil fenu tak ho nebylo. Nebo přijela k nám s tím, že to ohlásila 13-iletému děcku, děcko na to zapomnělo, tak nám to neřeklo. Tak nám práskla dveřma a řekla, že když nemáme zájem, tím tuplem ona nemá zájem! Seřvala zeťáka, ona totiž nevěděla, že to je zeťák. Zeťák celý nervózní, ten mi volal, když jsme byli v nemocnici s J., protože měl vážné nemoci, tak jsme leželi v nemocnici. Jsem volala socce, proč jako křičí po zeťákovi a tak, takže to bylo výborné. Bojovali jsme spolu strašně dlouho. Podali jsme si v listopadu další žádost a ona na nás vypsala posudek, který jsme nikdy neviděli a jsem tomu hrozně ráda, který prý byl žalovatelný, že nás tak popsala, že by nám nesvěřili ani psa. Naštěstí Kraj už nás znal. No, a Kraj nás poslal na fond ohrožených dětí, za psychologku, aby chom domluvili psychotesty, protože paní psychologka už nepracovala pod krajským úřadem. Tenkrát se to rozpustilo a nechali ji. Prostě si ji najímali, sjednávali psychology a my jsme právě přišli k paní psychologce, která nám dala J. A my jsme tam přišli a první otázka byla: Troufli byste si na hluché dítě? A my jako: Tak jo jako. A ona: Šli byste se na něj podívat v pondělí? Tak jsme se jeli podívat na hluché dítě. Potom řekla, že vlastně chvílku před náma odešla babička, která byla na fondu ohrožených dětí žádat o to, aby P. umístili do rodiny. P. bylo 5 a půl roku, J. když přišel, bylo 13 měsíců. Takže jsme se byli podívat na P.

P. byl ta střela neřízená, nemluvil, neznakoval pořádně. Ve 4 a půl letech byl odebrán, podezření z týrání. Dali ho do dětského domova, kde se taky neznakovalo, jo. Vozili ho sice do školky tady. Maminka ho vlastně od třech roků dávala na internát, ale co si budeme povídat, pokud nemáte motivaci se něco učit, tak se to nenaučíte, a on neměl. Protože ho vlastně nikdo... ne že by ho neměli rádi, svým způsobem asi ano, ale tu lásku mu nedávali. A tak jsme se byli podívat na P., ale v té době se mi narodila vnučka a udělali jsme si zle

doma. Starší dcera se šprajcla a žárlivost je strašná, i když jste dospělá a máte vlastní dítě. Tak jsem vlastně byla potrestána tím, že jsem nemohla moct za tou vnučkou, no prostě bylo to tam, trvalo to roky. Děcka si říkaly, tak mamka dostala hračku, tak je spokojená, tak ať si hraje a nezlobí, ale jedna stačí, jenomže my jsme chtěli další. A u P. to bylo, že potřeboval jít domů a rychle, tak jako J., protože tam byla dost velká deprivace. No tak jsme se domluvili, naše socpracka, ta čůza nám řekla, že k nám nepřijede na šetření, že má 30 dní a fakt přijela ten 30. den. Tak jsme se domluvili s panem ředitelem dětského domova, který věděl o tom a vlastně byl rád, že tak to je, protože babička si vzala P. do hostitelské péče (jako domů na návštěvu, ale P. šel k nám. Ředitel to věděl, jako jiná cesta nebyla. Fond ohrožených dětí se do toho zapojoval, aby P. mohl jít domů, jel za tou sociální pracovnící, poslala je do háje. Užilijsem si s ní teda hodně! P. potom v květnu přišel na hostitelskou péči. Ono vždycky nějakou dobu trvalo, než byla předpěstounská péče. S P. to teda bylo hrozně moc náročné, protože on byl fakt divoký, ubližoval J., neposlechl, lehal si na zem, vyškubával si sluchadla.. Jako on neměl hranice a potřeboval lásku a všechno potřeboval jako normální děcko, jenže co dostal ze začátku, to byl jen dril, učit se něco. A my? P. přišel po J., což bylo špatně, protože přišlo starší dítě po mladším, ale jako ustáli jsme to oba s manželem, byl to fakt teda masakr. Vím, jak to vypadá, teda aspoň si to myslím. Když P. přišel v tom květnu, tak FOD měl pro nás těch 40 hodin kurzu. Co s J. že? P. už byl ve školce. J. byl doma ještě, nám ho hlídal 1-i letý syn. (Frajer, protože, když se J. pos***, měl to všude, musel ho umýt, osprchovat... Fakt byl hodný.). Takže jsme si ve skupině dodělávali psychotesty. Co jsme se dověděli: že máme dětem říkat, že maminka je hodná a vlastně za to nemůže, že je nemůže mít u sebe. Komu? Dvou autistům? Komu to mám říkat? Já jim neříkám J., říkám pohádku, jak v jednom domečku žil chlapeček a ten byl moc krásný a my jsme ho s tatínkem moc potřebovali, tak jsme ho přivezli. On nechce o mamince slyšet. O P. se přihlásila maminka, teď, když mu bylo 15... tak maminka, od které byl vlastně odebrán, že chce P. vidět. P. o mamince taky nechtěl vědět, ale zeptali jsme se ho: chceš maminku vidět? Ne, nevím, co si pamatuje, ale říkala jsem si, že on musí chtít, aby jí chtěl vidět, a nevím, jaké by to mohlo spustit noční můry. Tím jsme prošli a víme, jaké to bylo. Takže takové to napojit se na rodiče za každou cenu? Ne, já myslím, žeto strašně moc záleží na tom, jak máte spolu pevný vztah, jakou má dítě potřebu je vidět. Přijde čas, kdy ji bude chtít vidět. Jo, ale až bude chtít on. Já ho do ničeho nebudu nutit. Vidí se s tatínkem a s biologickou babičkou, která je strašně hodná, mám jí ráda, je to fajn člověk. A tatínek je vlastně taky postižený, lehké mentální postižení (jestli on nemá autismus, tak já jsem

římská princezna-smích). Takže se stýkáme, babička je úžasná, tatínka usměřuju, protože začíná být agresivní na babičku a už je jí pře 80. Takže nevychovávám jen syna ale i otce (smích). Je ještě starší než já.“

Když to prospívá obou stranám. „Takže ta příprava nám vlastně nic nedala, akorát jsme se hrozně nasmáli, když přiletěli 30-iletí manžele a takoví nadšení říkali: už nám dají kluky, to je super! Jsme si říkali, s jakou přijdou podruhé. Podruhé přišli na schůzku a říkají: běhají dokola, proletí zaplout mikrovlnkou, vůbec nestíháme, je doma bordel, oni to jen tak prolítávají. Kruciš, na to by se mělo připravovat, na ten průlet. A ne na to, co řekneme o biologické matce. S P. jsme měli ještě velké problémy, protože jeho internátní školka, která patří pod SPC... což je vždycky velký průšvih, když škola nebo škola patří pod SPC... tak nechtěli dopustit, aby P. šel k nám do školky. První dva měsíce jsem ho vozila s J. Capkali jsme 4 hodiny venku, protože on nesnesl žádné prostředí, takže i když přišlo - do kočáru a zabalit a capkali jsme, byli jsme unavení, hladní, ale capkali jsme. V srpnu jsme zůstali bez auta, tak SPC vymyslelo, že bysme mohli dojíždět 40 km autobusem se dvěma děckama a kočárem a přestupem, tak jsme řekli, že ne. A dali ho k nám do školky. Naší vedoucí školy zlomili SPS a přesvědčilo ji, že děláme špatně a že dítě v první řadě potřebuje výuku a ne rodinu, ale my jsme byli jiného názoru. V první řadě potřeboval zklidnit a potřeboval tu jistotu, že k nám patří, protože bez toho se nenaučí, to je základ. Takže první rok jsme to jaksi ustáli, ale vedoucí školky nás začala šikanovat. Já jsem byla ještě měkká, až J. mě naučil, že řekla: 11:15 tady budeš pro P. ani o minutu dřív a ani později. A tak jsme tam třeba deset minut čekali, s děckem, které mě rvalo za vlasy, tak jsme se na ni vybodli a chodili jsme si, jak jsme chtěli. Pak přišli s tím, že nám další rok P. do školy nevezmou a on měl ještě jeden odklad a že musí do školky na internát pod SPC. To jsme řekli, že ho nedáme na internát. Tak jsme se sešli sučitelkama ze školky a z SP, a v případě že by nám ho vzali, musíme si platit asistenta pedagoga - jsem netušila, že se nemusí hradit, ale já jsem všemu věřila - a bude mít vzdělání, a teď když to řekly, tak já myslím, že ani náš ministr školství nemá takové vzdělání. Prostě udělaly takové podmínky, ať nikoho neseženeme. Peníze na pedagogického asistenta. Zavolala jsem si na Kraj, kde na odboru školství byla paní, která pracovala pod SPC a řekla mi, že na takové asistenty peníze nedávají. No dobře, tak jsem řekla, že zavolám hejtmana pro věci školství, protože nás SPC v našem blízkém městě hodně štvalo. Tak jsme dostali radu, ať si zvolíme F. M., tak jsme tam jeli. Je tam strašně fajná ženská, bojovník jak prase A., no ,a ona řekla: P. je houba, on by jen nasával. U nás s náma nic moc nedělali, jen ho naučili znakovat. Podali jsme výpověď v blízkosti našeho

města a začali jsme jezdit do F. M. A. jela semnou za náměstkyní hejtmána, měla udělaný individuální plán pro P, a paní řekla, že peníze na asistenta má a že nám ho dá. (Super, první výhra, druhá výhra byla ten asistent.) Já jsem obcházela u nás ženské, co byly na důchodě a dělaly učitelky. Co pracovaly s vedoucí školky, tak řekly: v žádném případě, už nikdy! A potom mě jednou v noci napadlo... hlavně mě tlačil čas, jsme museli jet do lázní a vraceli jsme se v září, takže jsem musela rychle někoho sehnat. Tak mě napadla bývalá ředitelka školy. Potom k nám přijela z F. M. A. a šly jsme za vedoucí školky domů. A řekla jsem, že mám pedagogického asistenta, a že to bude ředitelka školy, a ona řekla, že nemá patřičné vzdělání. No, ale A. je diplomat a tak říkala, že jo, že by to mohla zkusit, zvládly jsme to. No, tak jsme teda byli domluvení. Přijeli jsme z lázní a ta bývalá ředitelka školy už tam nebyla a vysvětleno mi to bylo tak, že nemá čas a dala si tam svoji kamarádku, a opět šikana. Byl Mikuláš, a že nám P. vyhodí ze školky, neumí se chovat... To jsou věci, neslyšící a s autismem a neumí se chovat! Tak jsem volala do F. M. a přijela A., nechala si podat sešit, kde bylo napsané, co dělají, a řekla: to ne, milé dámy, je mi líto ale pedagogický asistent je tady od toho, aby se věnoval dítěti, a nebo se s ostatními dětmi. A učitel se věnoval dítěti a ne, že ho necháte na pas blink. On potom neví, co má dělat a upozorňuje na sebe, takže takto to dělat nebudeme. Byli jsme strašně rádi, že jsme se té školky zbavili. Potom nám nezbývalo nic jiného, než jít do školy pro neslyšící 100 kilometrů od nás, ale A. domluvila tu nejlepší učitelku, která tam byla léta, a ta s P. dřela, když jsme nastoupili do SPC, která patřila pod to město. My jsme dřeli jak koně. A. říkala, že musíme trénovat, že P. neumí dýchat, tak jsme se učili dýchat, hráli jsme fotbal s papírkami, dělali jsme indiány... Naučil se. Když jsme ho pak vedli do školy, tak paní učitelka ho naučila mluvit...mluví, někdy až moc. Byl tam tři roky. Diagnosu autismu mu dali až v 10. To divné chování jsem jako říkala, dejte bacha, ve škole to paní učitelka zvládla, léta praxe...Podpálil nástěnku a tak, prostě bezva věci, a na internátě pak to nezvládli, což byl průšvih. Ukájel se na dítěti z první třídy, kterému bylo 20 kilo a P. měl 45. Šla jsme hledat do bližšího města školu, šla jsem za paní ředitelkou a vše jsem jí po pravdě řekla, jak to je. A že jo, že do toho jdou, vzali ho tam. A musím říct dobré, jenže když je něco dobré, nemůže to být dobré navždy. J. ve škole učitelka bila, protože nechce chodit po chodbě, za to že se počůral. Nepřišli bysme na to, kdyby nám to sama neřekla. Nevím, mockrát jsem jim řekla, že jim pozvu pana H. přes autismus, že nechtějí, že jsou vzdělané horem dolem. By mě zajímalo v čem, ale určitě ne k postiženým dětem. Takže jsme hledali jinou školu, kde by vzali oba kluky, našli jsme v O. Jsou hodní,nebijou je, na všem se domluvíme. Sociální

pracovnice, když jsme jí požádali, aby nám pomohla s P. se šikanou a se vším, tak řekla, že tam nevidí problém. Nakonec ona měla těch problému hrozně moc, vyhodili jí i z městského úřadu, přišla jiná, zlepšilo se to, trošku. Když nám jednou řekli, že se obohacujeme na úkor těch dětí, to můj muž myslel, že to nevydýchá. Šel jim to říct, že neví, jak na to přišli, když to jsou samé speciální sedačky, vozíček, a na městě vám řeknou, že vám na to nepřispějou, protože je to vaše povinnost. Takže se hledaly nadace a všechno, aby se to mohlo zajistit. Jenom uši pro P. stály 45 tisíc.“

Takže vám nepomohli s dávkami pěstounské péče, ani příspěvky na pomůcky? „Kontaktní místo v K. nám neřekli nic, městský úřad... Ale šli jsme na kontaktní místo a tam byly strašně hodné ženské a ty nám řekly: a to nemáte, ještě a to nemáte? To jsme se dověděli na kontaktním místě, zbytek od jiných maminek, třeba plenky pro J., lázně. Autismus vás vlastně uzavře doma, samota, a tak kamarádka, kterou jsem potkala v lázních (taký má v pěstounské péči dvě postižené děti, strašně hodná holka), tak mi říkala, že našla skupinu maminek na internetu a mám se podívat, že je to i o autismech. Tak jsme si začaly psát tam, pak jsme přešly na facebook a už si píšeme tak osm let.“

Takže to jde, zvládnout bez přípravného kurzu? „Já si myslím, že to není o přípravném kurzu, ale o vás, jak jste nastavená v bezpodmínečném přijetí. Že nebudu trvat na tom, že děcko bude chodit na vysokou školu, nebo že bude mít modré oči a blond vlasy. Je to o tom, že fakt toužíte někomu pomoci a je vám to jedno, prostě chcete, aby někdo pocítil lásku a bezpečí a jistotu. Jde to zvládnout, a když by měla být příprava, tak spíš příprava praktická. Aby se setkávali spolu pěstouni současní s budoucími, aby viděli, jak to klapě všechno, nebo neklapě. My jsme byli poprvé a naposled na dovolené, když k nám přišel P., a už nikdy s pěstounama, děkuju pěkně, ale stačilo! Všichni měli zdravé děti nebo lehce mentálně postižené. Oni absolutně nepochopili, že pro nás není, že můžeme vypustit děcka a sednout si ke kafičku, my jsme si je hlídali. P., když vystřelil, tak ten by to tam... no, a J. nechodil, takže my jsme byli jako rodina spolu a byli jsme jim trnem v oku. Takže jsme pak slyšeli o sobě, že děti bijeme, že klečí na betoně - by mě zajímalo který, protože ani jeden by to neudělal. No, hrozné věci jsme o sobě slyšeli. Pak jsem byla s pěstounama ještě jednou na Gruni s B., pěstouni pěstounům, a tam jsme byli zase sami pro sebe. Protože tam nebyly jiné děti, které by potřebovaly přebalovat, převlékat. Pak nám přišel dopis od psycholožky a mám ho schovaný, když mi je zle tak, si ho čtu.“

Uměla jste znakovat? Ne, nevěděla jste teda vůbec, do čeho jdete, když jste si vzala postižené děti? „Ne, víte co, než se naučíte plavat to trvá. To by byla škoda pro P., takže

jsme do toho skočili. On neznakoval, chodila k nám paní, která nás učila znakovat, pár znaků jsme se naučili A pak, když jsme přešli do F. M., tak šlo vše pusou. Dneska je to nejukecanější neslyšící, kterého tady znají všichni. To je dobře, ano, v případě, že by neměl autismus a nejel by vše pořád dokola.(smích)“

Takže si myslíte, že u přípravy chybí praktická část, jako že byste je navštěvovala?

„Třeba, nebo se s něma setkávat. Protože tam byl důraz hlavně na to, jaké děti přijímáte, ty rodiče za to nemohou, a co jim máte říct, nato byl hlavně důraz před 13 lety. A to si myslím, že to není to nejdůležitější, to se vyvine až potom. Berete si malé dítě, tak pomalinku tam si budujete vztah. To je na PP to nejdůležitější - vybudovat vztah. Je špatně dělat pěstouny, kteří jdou jen po penězích. Je fajn, že je to placené jako zaměstnání. Nám to dost pomohlo, ale zase to přitáhlo jen lidi, co vidí jen peníze a nevidí ty děti. Práce ne pro peníze, ale za peníze. Přesně tak, ano. Když jsme začali být pěstouny, tak odměna pěstouna byla 1.120,-, teď se to zvedlo a díky Bohu za to. Ale i tak musím přemýšlet, ať se jim tam nedostanou lidi jen pro peníze. Mrzačit děcko je lehké a ono to bude posílat dál.“

Všechno se dědí z rodičů a prarodičů. „Ano, ano geny. Mám kamarádku, dětská psychologka, a když přišli kluci, tak mi říkala: nečekej od nich nic, geny nevybiješ.“

Potkala jste na kurzech někoho, kdo vám pomáhá? Maminky? Psycholožky? Udělala jste si nějaké kontakty na kurzech? „Nebo pak až sama, když jste bojovala? První psychologka byla z O., strašně hodná, tam jsem se ptala, co je pěstounka, jak to bude. Pak jsme jí navštěvovali i s J., volala jsme jí o radu. Už tam nepracuje. Další psychologka byla moje kamarádka, která dělala na psychině dětskou psychologku.“

Čtete nějaké knížky, které vám pomáhají? *„Hodně o autismu hlavně. Ale nejvíce se toho dozvíte z povídání od maminek, protože to už je ze života. Některé knihy taky, ale už nemůžete položit otázku, s maminkama můžete diskutovat, i když už tam moc často nejsem. Alespoň máte někoho, kdo vám pomáhá. Mám kamarádku na Moravě, co má též dvě postižené děti. Voláme si, hodinu prokecáme, povzbuzujeme se, řekneme si, jak co vidíme, a jdeme dál. Pak mám jinou kamarádku, se kterou si promluvíme a podpoříme se. (smích)*

Využíváte odlehčovací službu? *„Ano, a dokonce jsme si u doprovodné organizace vybírali asistentku. Žádali jsme i proplácení tábora a dvakrát do roka proplácení víkendu. Největší problém je najít asistentku, která je zvládne. Máme speciální tábory, které jsou hodně drahé. Alespoň, že to pomáhá i vám i dětem. J. ne, P. je nadšenýv momentě, kdy je změna a může mezi lidi, je nadšený a může se vykecávat. J. to bere jako nutné zlo. Loni na táboře ho brácha zbil, prostě to neohlídali. Neříkám, že to byla jejich vina, seděli vedle sebe. Já je*

upozorňovala, že nesmí být vedle sebe. Takže letos tábor asi ne, možná k nám přijede asistentka. Máme takou střelenou, stejně jako jsme my (smích).“

Takže většinou jste zvládla vše vyřešit sama? Vše jste si oběhala sama, nepotřebovala jste nikoho? *„Když máte sociální pracovníci, která vám podráží nohy, a další jí podobné, tak si říkáte, proč mám někoho prosit, takže musíte sama, únavné, dlouhé, ale musíte sama, fakt.“*

Uvítala byste při přípravě nějaké odborníky, právě třeba na autismus? *„My jsme nevěděli, že kluci jsou autisti, to se projevilo až potom. J. k nám přišel ve 13 měsících a projevilo se to až v 6 letech. To bylo překvapení, bonus.“*

Takže to nebyla vina sociální pracovnice, že vám to neřekla, ale že se to prostě nevědělo? *„J. byl malý, aby dostal diagnózu, a o P. to tušili v dětském domově, ale nikdo to neřekl nahlas. Já nevěděla co je, že to existuje, autismus. Pak k nám začala jezdit raná péče z K. Člověk se učí. Jsme říkali, že to chce intuici, nenačtete nic, každé dítě je jiné. Vy musíte vědět, jaké je vaše dítě, a největší odborník je matka, když náhradní, ale matka.“*

Stýkáte se s biologickou rodinou? *„Od P., od J. jsou zbaveni rodičovských povinností. Rodiče se pak rozváděli, tak jsme se báli, že je budou chtít zpět, ale oni se ho právě zřekli. Nemám strach, že si je vezmou. Vzala bych si i třetí dítě, ale už nám ho nedají, že jsme staří. A viděli kluky a že jedem na rezervu.“*

Využíváte nějaké semináře? *„Ano o autismu. S čím nesouhlasím, je vzdělávání druhého pěstouna, plat bere jen jeden pěstoun a druhý chodí do práce. Nevím, proč musím mít 24 hodin na školení, nedělám to jako práci, dala bych ji každému 6 hodin, stejně to děláme spolu, a pak mu vše říkám, co na školení bylo. Vychováváme je oba, ale v rozsudku jsem já jako pěstoun. S tím nesouhlasím. Kdo by byl s dětma, když musíme na školení? Muž je zaměřen na děti a ne na školení, spíš procházka a cukrárny. Děti se mají rozmazlovat, dokud jsou doma.“*

PŘÍLOHA ROZHOVOR: PĚSTOUN 2

Jak dlouho jste pěstounem? *33 let.*

Kolik máte dětí v PP? *Celkem 17 a aktuálně 2.*

Kolik mají let? *15 a 17.*

Jak spolu trávíte volný čas? *„Pořád. Oni s námi bydlí. Jako oni mají 15 a 17, v tom věku rodiče nepotřebují. Jako normálně pro ně mají přednost kamarádi a ne rodiče. Mám i vlastní děti a rozdíl v tom není.“*

Jaká byla vaše motivace? *„Já jsem se zaláskoval do jedné dívenky, která měla hodně dětí, a já jsem chtěl vždycky hodně dětí. Moje maminka byla vychovatelka, vzala si i 4 děti, co byly v dětském domově. Šlo o předávání kulturní tradice.“*

Váhal jste před přijetím dětí? *„Když jsem viděl osm dětí ve vesničce, kde moje žena pracovala, a já jsem se s těmi dětmi znal, první reakce byla: vole, uteč od toho! (smích), ale pak jsem se zaláskoval do té ženský a už to bylo.“*

Bál jste se? *„Spíš jsem byl naivní a nevěděl jsem, do čeho jdu.“*

Lze se na příchod dítěte nějak připravit? *„Připravit by se člověk měl, ale jestli se připraví nebo ne, tak to je otázkou nepředatelné zkušenosti. Na vlastní dítě se nedá připravit, to se musí těšit na dítě. Přijmout ho takový jaký je, že ho zplodíte s tím, koho máte rádi. Určitě se na to dá nějakým způsobem připravit, ale každé dítě, které přijímáte, jeho individualita, jsou věci, které vás překvapí... i vlastní dítě vás překvapí.“*

Co vás při výchově dětí překvapilo? *„Já jsem si nikdy nedovedl představit, že bych svým rodičům lhal, že bych rodičům kradl, že bych je poslal do pr***, že bych mamce řekl, že je p***. To si nedovedu představit, že bych trest považoval za týrání. To jsou věci, který mne jako překvapily, ale později, když se v tom prostředí pohybujete, tak už mě to tolik nepřekvapuje.“*

Takže jste se hodně potýkal s takovými problémy? *„Ano i ne, byly tam i pozitivní věci i negativní.“*

Takže z těch negativních tam bylo něco takového? *„To jsem říkal, to jsou takový ty, co se týká chování dětí, nejvíce záleží na genetice dítěte. Když jsem přišel dokojeňáku, tak takový to nadšení, že 95 % je výchova a 5% genetika, a ty pracovnice mě zpražily. Postupně jsem procenta měnil a dneska tvrdím, že je to přesně obráceně. Co se genetice zadá, to*

už nezměníte. Když vám řeknu příběh dítěte, to říkám všem studentům. Matka se jmenuje Š dcera D, dcera nebyla ani vteřinu ve výchově matky, tak dívenka, obě děti byly u nás v PP. Maminka byla u nás, když žena měla ještě práci v SOS vesničce. Maminka přišla k nám, sedla si na botník. Její dcera, aniž by byla v její výchově - u nás se muselo luxovat, uklízet - ona seděla na botníku, bimbala nohama, čuměla, získala přesně ty zkušenosti po své mamince. Vigotského teorie o kulturní dědičnosti, přesně to se ukáže, přes vertikální přenosy tradic. Jedno dítě nepřijaté. Druhé dítě matka nechtěla, dítě viděl první lékař porodník, hormonální poruchu podle maminky řešil až porodník. Jednou jsem seděl v obýváku a přišla maminka, vzala to děťátko malinké ze zavinovačky, hodila ho k prsu se slovy: chlastej ty z*** jeden. Dítě není přijaté a dítě má promiskuitní chování ve svých zálibách, koníčcích, přátelích. Tto je dívenka, která má ve 13 letech 6 sexuálních partnerů, je hledána policií, neuznává autority. Její chování je protestem, pořád křičí: halo halo, já jsem tady! To bylo vymazlené dítě, tak mazlené dítě manželky, a přesto se ta citová nádoba nenaplní. To je jedna z věcí, která se nedá předat, to se musí přežít, prožít. Předat náhradní rodinné péči, lidi přicházejí, jsou plní takových představ, ale u nás to stát neumožňuje. Když to řeknu úplně, my jsme dříve měli fantastickou podporu sociální péče. Ta stará sociální pracovníce, jí se nedá nic vytknout, ta za náma stála. Dneska se nesmíme na děti ani křivě podívat, děti mají práva, nemají žádný povinnosti a sociální pracovníce stojí na straně dětí. Dítě může cokoli a špatní jsou ti, co je vychovávají. Dneska přišla 15-letá dívenka domů ze školy o půl 10, telefonoval mi syn, co s ní má dělat, že teď došla domů. Ona krade ve velkém, já jdu po H, a to je věc tři týdny stará... a pán říká tak, abych to slyšel: to je fotr té, co kouří ptáky tady. Takže mě stále něco překvapuje.“

Takže i okolí na vás nějak špatně nahlíží? „Ne všichni, někteří jo. Já teda mluvím jen o tom negativním, ale ono se vždycky mluví o tom krásném, o tom výborném, a když se setkávat na setkání pěstounů, to je samý páchání a ne to výborné. V bulvárech se také řeší jen negativní věci. Ti, kteří s těma lidma pracují, to nechtějí slyšet a neslyší, a já jsem se rozhodl, že budu říkat pravdu. Jak to ve skutečnosti je, že ono si vzít dítě není problém. Třeba profesionální pěstounská péče, to je úplně mimo. To je jedno, jde o závazek, který vám neskončí tím, že dítě nabude dospělosti. Pořád máte k tomu dítěti nějaký vztah. Ač současné paradigma, že dítě v pěstounství nesmí navázat vztah... řeknu to na příběhu: nás navštívila v kojeňáku naše milovaná současná ombudsmanka Š a jako měla nějaký poznatky svoje. Na základě svých názorů dospěla k závěru, že by bylo dobré, aby si svolala ředitelé všech zařízení, tak jsem tam seděl. Zařekl jsem se, že nebudu mluvit. Já jí nemám v úctě, snad

jako lidské bytí ano. Ptala se mě: co si myslíte o nových formách pěstounské péče? Je to pět let co se to stalo. Já jsem řekl, že nemám nic proti novým formám pěstounské péče. Já jsem řekl, že mám doma dcerku, cikánečku... podotýkám s téma dětma - některé mají větší vztah k manželce, některé ke mně. To bylo dítě z výchovňáku, které sem mohlo jezdit .Já s ní toho prožil hodně, ona mi nahradila biologickou dceru. Já jsem zplodil 4 syny, mně je jedno jestli kostečková, nebo pruhovaná. Mně nevadí, že to je cikánečka, mně vadí jediná věc, že jsem nebyl přítomen na aktu stvoření. (smích) (telefon) A tak jsem to zmínil a ona na mě začala, že jakým právem říkám, že to je moje dcera. A říkám: Když nejsem Rom a říkám jí cikánečka, když je to Romka, (pejorativně, to jí mám říkat romečka?)... a jak jí mám říkat, když ne dcera? - No, vy jste její pěstoun. Máte jí poskytnout ubytování, zajistit zdravotní péči, oblečení, docházku do školy... Na citovou satisfakci je moc silná. Profesionální kariéru, směřování do budoucnosti vy máte podporovat, aby se o to rodiče starali, aby navázala kontakt s rodiči... To dítě bylo ve výchovňáku, maminka za ní poprvé přišla ve 12 letech - přišla se jí zeptat, jestli má nějaký kapesný. V pěstounské péči se podporuje kontakt biologických rodičů. Můžu vám sdělit - řekněte to, kde chcete - a řeknu to úplně sprostě. Když se do toho nas*** biologická rodina, nikdy, ale vůbec nikdy to nebylo ku prospěchu dítěte. Ted' prožíváme konkrétní situaci. Sociální péče boduje, nevím to jistě, je to pouze můj dojem. Nikdy to nebylo ku prospěchu dítěte a těch dětí bylo hodně. Já jsem jel 4 hodiny z B s brekem, tak mě to dojalo. Já mám poskytovat péči, ne citovou péči, to je dnešní systém. Dneska ten profesionální pěstoun se nemůže vázat na dítě, protože dítě půjde pryč. A jestli máte pejska a auto vám přejede pejska, oželíte pejska. Já si nedovedu představit porušit základní princip ekologie, čili péči o mláďata, že vychovávám dítě vedle sebe a nezaujmu k němu postoj „mám tě rád“, to nemůžou ani děti. Moje žena dělala v SOS vesničce a říkali jí máma, a to byla svobodná ženská. V té době se ženy ve vesničce nemohly vdávat a mužský projekt tam byl ředitel, vedoucí tý vesničky. Ted' je tam to dítě, podvědomí formuje samo sebe. Dívka roste, srovnává své chování se svou maminkou - maminka je normální ženská a nebude se vdávat, je formována ženou, která se nebude vdávat. Mě s prominutím sere ta nová pěstounská péče, protože je to stejný jako v tý vesničce, že si hrajeme na rodinu a rodina to není. Když dítě přijde z děcáku, vždycky ví, že je z děcáku. To není fyziologické prostředí, my jenom prezentujeme rodinu. V podstatě to rodina není, my mu ukážeme prostředí bez lásky... my mu nějakou lásku dáme. V kojeňákule nějakou lásku profesionální a každý mu to otluče o hlavu: ty jsi z ústavu, to nebylo normální, budou říkat: ty jsi byl v rodině, ty ses měl dobře. To nejdůležitější ve věku, že ho

pohladí, že ho pomuchlujou. Vemte si Maslowa, láska je až na třetím místě. Já nemám čistý svědomí ani vůči lidem, kteří jsou plní nadšení, altruismu a v dobrém smyslu. Mnozí, ne všichni, jdou do profesionální pěstounské péče s tím, že mají doma dítě minimálně deset roků. Jo, a vidí, že se tam ty děti střídají. Jaký vliv to má na to dítě, co z něho vyroste? Jak si to profesně může vyložit... ale to dítě je formovaný, není králík, není pes. Jsme přijali dítě a zase jsme ho dali někam jinam, mohou říkat tisíckrát: já jsem pomohl malým dětem... dítě mělo navázat nějaký vztah, jak ho připravit na vlastní rodičovství. V rámci habitací práce: nejsou na tom hůř děti, které jsou z ústavu, nebo z pěstounské péče, ale děti z vlastních rodin, v emocionální sféře vychází podstatně hůře děti z biologických rodin. Rezidence je všude stejná, nazýváme to obranyschopností při stresu. Když dítěti nedáme jistotu a ono potřebuje jistotu, dáme mu přechodnou rodinu, je to horší. Ještě navíc ta přechodná pěstounská péče nevyřeší vůbec nic.“

Podporoval jste kontakt s biologickou rodinou? Scházeli se? Nic nepřinesl? „My jsme jim nikdy nezakazovali, aktivně jsme hledali. Začalo to, když k nám přišlo první dítě. To jsou otázky: Kdo je moje maminka?, Komu jsem se narodila? My jsme je vedli k tomu, aby měli své rodiče rádi, aby je měli v úctě, že jim dali to nejdůležitější, a to je život. Určitě je důležité přijmout, že jsem Rom, černoška, Ind, nebo běloch. Musím se přijmout takový, jaký jsem. Pocházím z nějakého člověka, a když nepřijmu toho člověka, kterému jsem se narodil, tak těžko přijmu sám sebe. Prostě špatné semeno, díky tomu se podařilo... děti, které se styděly za to, že jsou cikáni. Oni o sobě říkají, že jsou cikáni, oni nejsou Romové. Abych je poznal, bydlel jsem v cikánské vesnici na východním Slovensku, naučil jsem se cikánsky... a snažil jsem se jim předat tezi a předal jsem jim jazyk, ale nepředám jim romství, to kulturní. Jedna vysokoškolačka chodila s romským klukem, měl rodinu ve V. ... a ta maminka cikánka říkala: Ty si cikánka, ale chováš se, jako gadžo, co si zač? Třeba poděkuje, cikán ne, cikán si sedne a nepočká. Mají jiný způsob chování. Já je neumím vychovat jiným způsobem. Já nemohu vychovat bělocha jako černocho. Zeť je černocho a má úplně jiné myšlení než já. Nesnažím se být černocho, to by byla karikatura. To je tragédie pěstounské péče. Já jsem vždycky prosazoval, aby se Romové aktivizovali a brali si své děti domů, protože já skutečně předám jen to gadžovské a nepředám to, co on potřebuje pro život, to romství. Co máme dítě od maminky, co měla hormonální poruchy několikrát, my máme část dětí v pěstounské péči a část má ona u sebe. Ta nabídka, co je od nás, a nabídka, co je od jejich maminky... ty děti jsou někde jinde. Já mám rozhodnout: Maminko, vy jste blbá, my vám ty děti sebereme! To určitě ne – přesto... chceš mít romské dítě, máš mít v občance

romské občanství. To dítě pak nezapadá nikam. No, ono neví kam. Podstatná část romských dětí, které jsme měli v péči, má bílé partnery. Ale zase jsou děti, které mají romské partnery. U nás není rasový problém, oni mají vztah jako sourozenci. To není závazek do 18-i roků, to je na celý život, protože oni přijdou a vy nemůžete říct, a ani nechcete říct, už je ti 18, už tě nemám v pěstounské péči. Původní záměr zákona, že pěstounská péče v podstatě umožní, v uvozovkách, vztah dospělý - dítě. V50. letech, když se zrušila pěstounská péče a byla SOSvesnička na dobu 5 let. Pro S. byl strašně důležitý ten ústav... od nás odešla do výchovňáku, ten ústav pro ni byl důležitější než my, nejkrásnější dětství. Až po čase mi docházelo, že to dítě to nepozná, není schopno ohodnotit. My jsme jí zklamali v jejích očích, protože my jsme jí to prostředí změnili. Pak se k nám vrátila v 15-i do 18-i, byla u nás v pěstounce, odmaturovala a je vychovatelka v dětském domově. Je výborná, všichni si ji chválí... ptejte se dál.“

Řešili jste všechno s manželkou sami, nebo jste hledali nějakou pomoc? Třeba psycholog? „Psychologie je škodná. Je psycholog a psycholog... a sociální pracovník a sociální pracovník. První sociální pracovnice to byla sociální pracovnice s velkým P. Ted'kom jsou to ty studovaný děvčátka, zkušenost nula, ve 20 letech vše vědí. To byla paní, co měla už děti vychované. Těm mladým chybí zkušenost, co se týče psychologů. Ten, který má zkušenost s téma dětma, to je specifická skupina dětí, stejně jako pediatr nemůže nikdy pochopit, proč se tak chová... ne všichni psychologové jsou schopni to dělat. My jsme to museli ohlásit ty výchovné problémy sociální pracovníci. A nějakou dobu se to snažili řešit, ne vždy se do toho navezla socka. Tu první, kterou jsme měli polovinu našeho pěstounství, ta dokázala problémy vyřešit. Někdy se nám to nelíbilo třeba, co dělá, ale došli jsme k názoru: ano, bylo to ku prospěchu dětí. V současné době nemohu říct, že by to bylo vždy ku prospěchu dětí. Ale to neznamená, že to vždy musí být v souladu s našim názorem. Určitá zátěž těchto současných socek je ta, že tam nemají dostatečný čas se rozkoukat ... jsou věci, které se řešily později. Socák, co tam byl, nebyl osobnostně vybaven. Řešil věci, který měl řešit.“

U odborníků jste moc pomoci neměli? „Můžu říct, že mě příjemně překvapily pracovnice fondu ohrožených dětí. My jsme s něma měli odlišné názory, ale jejich terapeut velmi pomáhá našim dětem. Jsou mezi něma dobří lidé, ale určitě bych se snažil to vyřešit nejdříve sám a hned se neoddal do rukou sociálních pracovníc, co zásadně hájí právo dítěte. Spolupracujeme s něma, nechci je odsoudit. (věty mimo záznam o programu PRIDE)V programu PRIDE se předpokládá, že rodiče se chtějí napravit. Nemyslím si, že se chtějí napravit,

protože je znám, ty rodiče, mohl bych dlouhé story říkat, jo. A tato dáma sem to knowhow přinesla, nemá vlastní děti, nemá zkušenost, nemá vlastní dítě, natož dítě v pěstounské rodině, rozdává tady rozumy. To je problém. Utracené peníze. Víte, jak to začalo?“Transformací ministerstva. „Předpětí lety jsem byl na setkání. B., taková boubelka, seděla přede mnou: Pane doktore já mám ráda děti. Myslíte, že taky můžu požádat? No, přesně takové potřebujeme - mám ráda děti. Já znám hodně pedofilů, ti mají tady rádi děti. V této době přišlo transparence international. Přišlo s tím, že objevilo developerskej projekt na kojeňák. Za 2 miliardy, tak se dobře hájí práva dětí. Nevím, kdo v tom tehdy jel. Vemte si systém v Norsku... jsem vám říkal, že jsem byl v ministerské komisi. Senátorka, je tam švédská poslankyně, a ona říkala: Víte u nás je tolik zaangažovaných, tolik pracovníků. A tak jako ty pro romské organizace nic nevyřešej. Jako odebírají se děti cizincům a my u nás děláme to samé, v současné době máme tolik pracovníků... v dnešní době máme tolik pracovníků do profesionální pěstounské péče. Uvedu vám příklad. U nás bylo dítě 14 měsíců, v kojeňáku. To dítě se dostalo k mamince, velmi prosté mamince, ale dobře, budiž, máma má mít své dítě u sebe, nic proti tomu. Maminka tu péči nezvládala, onemocněla, dítě šlo do kojeňáku... my jsme dítě přijali a za tři dny se dítě předalo do profesionální pěstounské péče. Jiný pěstoun je tlačěn k návštěvám každý den, u profesionální pěstounský péče půjde na návštěvu pouze jednou za týden a dítě je v novém prostředí, u nové ženské, to je současné paradigma. My krademe děti prostým lidem, kteří k nám mají důvěru, ale to jsme ... pojdme dál.“

Co vám přinesl kurz? „H***, pardon. Prosím vás, my taky školíme, já mám v pěstounce děti 30 roků. Tři holky po škole a moje kurzy nejsou uznané, takže já musím chodit poslouchat někoho jiného, co bych říkal já. Takže víte, co mi to přineslo. Zase na druhou stranu, některé jsou určitě zajímavé - jít si poslechnout věci ohledně drog. O šikaně byla zajímavá přednáška. Já v té oblasti pracuju. Na každý přednášce něco objevíte. V globálu je to neštěstí ty kurzy, tam jsou utopený peníze.“

Takže Vám to nijak nepomohlo při výchově, vše jste zvládal sám? *Ani ne.*

Poznal jste na kurzu nějaké další pěstouny a odborníky, se kterými jste si pomáhali navzájem? „Navázaly se vztahy, manželka navázala vztahy s jinými pěstounama. Já, možná to řeknu špatně, ale ani jsem nechtěl na nikoho navázat. Oni pak chodí a cítí potřebu mít další dítě. Někteří mě nemají rádi, například: Vy jste pěstoun a preferujete ústav! To není pravda, já nemám důvod ani jedno hájit, jo, nebo privilegiovat. Na druhou stranu, dívám se na to objektivně, jak to ve skutečnosti je, ale nebudu říkat, jak je to krásné. Někte-

ří lidé mají 9 měsíců čas, aby se poznali spolu, pak se narodí děťátko. Někdo si veme kupu dětí do pěstounské péče a nese to svá rizika a problémy. Vzpomínám na první setkání pěstounů, kdy jsem stál jako neposkvrněný panic, žádnou představu o pěstounské péči. Poslouchám v kuloárech. To je to nejdůležitější, neto, co se děje oficiálně, i na kongresech. Jak si tam chlapi povídali, jsem absolutně nevěděl, o čem mluví. A ještě jsem si říkal: Je vůbec správné, codělám? Moje děti vnímají svou image a teď se stane to, co jsem říkal, je to to, co děcko potřebuje, je to správné nebo není? Mohl jsem pro ně udělat víc, i ty prachy? Já si jako vydělám hodně peněz, jo. A ze začátku nemít bratra, tak ze začátku není špás mít tolik dětí. Je to o tom materiálním - děcka dostanou strašně moc, umí se rozdělit, umí být skromní, všichni pracují v pomáhajících profesích... kromě mého syna, ten se dal na ekonomii ... ale všichni mají nějaké sociální citění, všichni mají někoho, až my nebudeme, s kým budou. To je strašně moc. Někdy si říkám, ty poslední děti, co jsou doma - žena se o ně každý den stará a ona jí pak řekne: Ty p*** jedna. Byli jsme s dcerkou v Polsku, na nákupy, přišla do obýváku: Ty p***, kde je zase něco k žrádlu. Tady není nic k*** k jídlu? Kdyby raději šla pomoci. Minulý týden jsem sloužil, manželka má nemocný nohy, ale ona nepomůže, jí se nechce a ona nepůjde. Ukážu vám fotku jejího pokoje, když něco chtěla, místo aby si uklidila.“ (hledání fotky v telefonu)

Je příprava pro pěstouny nějak náročná? Jak časově, tak jestli se tam kladou nějaké požadavky?„Je to 72 hodin. (Ukázka fotky) To je pokoj 17-ileté holky, stačí vám? Já nemám páku dneska. Neříkám, že by se měli třískat, ale je nutné si jaksí vymezit hranice. Jako nejsem pro násilí, ale když 13 letá dcera shodila manželku s vnoučkem ze schodů, tak jsem bránil svou ženu ... a ona mě pak udala, že jsem ji týral, a policie to řeší, musí to řešit. I z poradního sboru vím, vzali si děvčátko, 15-iletá dívka, výborná romská rodina, že to dítě testuje tu rodinu. Mě bude testovat 15-iletá žába než nějaké miminko. No, nakonec muselo to děvče zpátky, protože ona říkala, že tatínek s ní souloží. To dokáže rozvrátit rodinu, mám podobnou zkušenost. Přišla dcera do školy, sedla si a řekla: Dneska jsem hotová, musela jsem š*** s tátou. Už jsem musel na psychologické vyšetření, na vyšetření na policii.“

Může se třeba stát, že se do Vás ty holky zamilují?„Já se o to nesnažím vůbec. Jako může jít o nějaký oidipovský komplex, ale nemám tu zkušenost. Tam je velký věkový rozdíl. Mohlo by nastat. Tam kde pracuju, vyšetřujeme zneužívání dětí, ale nesetkal jsem se s tím, že by se zamilovala dcera do svého pěstouna. Nebo že by ho uhnala. Z hlediska didaktického chodím na erotické stránky, aby člověk pochopil.“

A na to Vás také v přípravě nepřipraví? „Na to nejde připravit, při tom výběru nikdo osobně neřekne: Já jsem pedofil. To se nikdo nepřizná, jestli je na chlapečky nebo na holčičky, testy oblbnete. Máte 72 hodin. Já provádím po kojeňáku. Jednou jsem měl i profesionální pěstouny a byla tam jedna taková dáma a říká: Nám na kurzu říkali něco jiného, to přece není tak nebezpečné. – Paní, nezlobte se, paní, víte, paní, já mám 6 letý kurz, říká se mu medicína. Pracuju 30 roků na infekci, mám atestaci. Chápu, že po těch 72 hodinách vysokoškolského studia toho víte určitě víc. Na to nic nejde říct. Dítě HIV pozitivní, dokonce jsme zažili, nebo kolega zažil že: Prosím vás, těm rodičům neříkejte, že maminka je HIV pozitivní.“

Takže se může stát, že sociální pracovníce zatají něco schválně, aby ty děti byli umístěné do pěstounské péče? „Může se to stát, já jsem to nezažil, ale může se to stát.“

Jaké odborníky byste uvítal při přípravě? Nebo možná i celkově, při výchově, aby vám pomáhali. „Já si myslím, že ten systém, co je nastavený teď, on není špatně. Ta příprava nějaká musí být. Záleží na tom, aby tam byli lidi, co mají nějakou zkušenost. Sociální pracovníce, většinou jsou to ženy, by měla mít dítě a měla by mít něco odžitého. Bylo by velice dobře, aby tam byly svépomocné skupiny. Mně se třeba líbí, že manželku zvou na některá setkání, že může něco říct, někteří jí nechají volné pole působnosti. Nemyslím si, že je správné připravit v kojeňáku... já jim říkám: Mějte názor, jaký chcete. Nemusíte mi věřit, můžu vám lhat. Neví, co jsme prožívali. Já říkám i to negativní, to vám málokdo předá takovou zkušenost, to je nepředatelné, to musíte zkusit sami. Bez dětí je život těžký, když to dítě přijmete, víte, že máte doma dítě. Raději říkáme ty negativní prognózy dětí, za těch 25 let vím, že lidi chodí děkovat. Ale když říkáme to pozitivní, tak oni říkají, že nám to neřekli a to nám zatajili... Raději říkáme tu horší perspektivu a oni mají pocit, že to tak hrozné nebylo, a kolik toho pro ty děti udělali a to určitě udělali... Příběh z doby před 20 lety, kdy dítě zabilo matku... Stát se to může i u vašich vlastních dětí, ale u nich víte, že mají nějaké vlastnosti po vás, po vašich předcích, po vašem manželovi, nebo partnerovi. Ale u pěstounských dětí je dost dobře neznáme. Snažíme se je poznat, ale je to cizí dítě a musíte ho přijmout takový, jaký je. Je důležité vědět, jakou máte představu o dítěti. Ne: Tady máš a starej se. To je profesionální pěstoun - tady máš dítě a starej se... to je neštěstí.“

Bylo by nějaké doporučení, které byste měl pro ty kurzy? „Jsou tam pozitivní věci. Chodí se do kojeňáků, do dětských domovů, chodí tam pěstouni, měli by tam provádět lidi, kteří mají zkušenosti. Neměla by tam být ekonomická motivace: Nemáte práci, staňte se profesionálním pěstounem. Nemá tam být ekonomické pozadí, nikdy by to neměl být

kšeft, to mi vadí. V tom vidím problém, je to nová věc... časem se to utřepe, ale zatím mi to nic nedalo.“

Co semináře nad rámec vzdělávání? „Přípravy děláme, máme 8 rodin na starosti. My se ptáme, co by chtěli slyšet, ale oni už to všechno slyšeli - ve chvíli, kdy něco musíš, to není dobré. Měla by tam být týmová spolupráce, co u nás chybí i ve školství. Je to imperativní, ale ne každý se s každým snese. Všechno profesionalizovat, jako tu přípravu, nejsem přesvědčen, že je to dobře. Byl jsem požádán jednou organizací - teď v sobotu jedu na setkání a mám jim tam 8 hodin říkat ty negativní věci, ale oni čekají všechno pozitivní. V tom vidím to neobjektivní. Příprava je dobrá, jsou tam odborníci... ale nemusí to být psychologka, ale švadlena, která má vychované děti. Ale ne ty obecné kecy jako děti mají právo, ale děti mají i povinnosti. Ať si to každý zkusí. Oni nemají ani potuchy, ale vizitovat umí každý. Znají to jen z povídání.“

Myslíte, že by pomohla praktická část? „Pustila byste si někoho domů? Měla by tam být větší aktivita a participace, v dětských domovech děti umí zapřáhnout. Připravit program pro děti, být s něma, aby to bylo v praxi, doprovázení, povídat si s pěstounama. Mluvit o představách a respektovat druhé, aby tam byla následnost. A ne, aby tam dali starší dítě mezi mladší. Vadí mi to ekonomické pozadí, reklama na pěstouny - lidi vůbec neví, do čeho jdou. Jde hlavně o přípravu na ztrátu vlastní intimity. Další věc je, že profesionalizací utrpěla klasická pp. Manželce třeba ani nikdo nepoděkoval... ne, že bychom to chtěli, ale nikdo to neudělá. Ona se s něma doma zavřela, děti jí nadávají. A nikdo jí nepoděkuje. Ona nechce být viděna. Další kapitola je příbuzenská PP, když babička vychovává vlastní vnouče a chodí na školení, co jí ta příprava dá. Tam je jiný problém, jiná motivace... zvažovat, co jí nabídnout, vazba s biologickou rodinou, stimulace. Ale co se týká nemocí a jiných problémů, tam by se samozřejmě měla účastnit. Babičku nebude zajímat, s kým má mít dítě vztah.“ (Vzpomíná na jméno...telefon, upozorňuje mě na její práci a výzkumy.)

„Slečno, stačí vám to takhle?“

Stačí, děkuju Vám. Já jsem splnila vše, co mám napsáno, nebudu vás zdržovat

„Budu muset jít“

Ráda jsem Vás poznala, mějte se hezky. Nashledanou.

„Nashledanou.“

PŘÍLOHA ROZHOVOR: PĚSTOUN 3

„Kdybych nemluvila k věci, tak mě zastavte, ať nemusíte moc mazat (smích).“

Jak dlouho jste pěstounem? *Je rok 2015, takže 12 let*

Kolik máte děti v PP? *Teď mám 5 dětí v PP.*

Kolik mají let? *„Dva budou mít 18, pak 15, pak 14 - ten je na úrovni tak 8-iletého a F. bude mít 8, samé puberťáky, no“*

Jak spolu trávíte volný čas? *„Je fakt, že já je nenechám jen tak zahálet u počítačů a tabletů, takže kola, lyže, prší, neprší – ven! Chodíme docela hodně i po horách a tak, turistika.“*

Jaká byla vaše motivace? *„My jsme s mužem vždycky chtěli víc dětí, a protože jsme měli dvojčata a já už jsem pak nemohla mít další děti, protože porod byl náročný. Tak jsme furt přemýšleli, jakože jak to udělat, aby nás teda bylo víc. Ale na druhou stranu už jsme nechtěli, aby naše děti do toho neměly, co říct. Takže jsme čekali, až naše děcka trochu povyroستů, a šli jsme do toho s tím, že si vezmeme dítě z dětského domova do pěstounky, nebo si ho adoptujeme, nám to bylo celkem jedno.“*

Jaká byla vaše očekávání? *„Víte co, já sme ani neměla, ani až bůhvíjaké očekávání, mně to bylo celkem jedno. Akorát co jsme měli, že jsme nechtěli dítě, které bude romské, protože bydlíme na dědině a tady by to ti sousedi asi ne to... nesklapli. A zároveň jsme nechtěli dítě, které by mělo nemocné nohy. Protože vím, že je to docela na fyzickou náročnou tady do školy. Jinak nám to bylo celkem jedno - holku, kluka... Ze začátku jsme tak přemýšleli, jestli jedno, pak jsme říkali, že i kdyby to byli sourozenci, tak by to vůbec nevadilo, prostě bysme do toho šli.“*

Váhala jste nějak před přijetím? *„Ne, já jsem byla rozhodnutá od prvopočátku. Měla jsem docela obavy, jak to zvládne můj muž, protože každý chlap není na to, aby ho tahali po psychologických testech, a můžu vám říct, že smekám před mým manželem.“*

Myslíte si, že se dá na příchod dítěte nějak připravit? *„Připravíte sa na spoustu věcí, ale každé to přijetí toho dítěte přináší to svoje. Vždycky nastane situace, na kterou připraven nejste. Jako dokážete se připravit na cokoli, ale stejně v danou chvíli... Já to mám tak, že já prostě řeším věc, až ta věc nastane. Nemám to takové to, že bych vám řekla. My když jsme jeli poprvé do dětského domova, tak jsme jeli až teda do Čech. Věděli jsme, že to budou sourozenci. A jako, když tam přijdete mezi ty děti, že úplně to nejlepší je chovat sa naprosto normálně a přirozeně. Možná jsme měli štěstí v tom, že ten dětský domov je tak hodně*

otevřený veřejnosti, takže ty děcka byly úplně zvyklé na to, že tam chodíja cizí lidi. Takže si nemyslím, že by tam nastala nějaká situace, kterou byste nevyřešili, nebo si s ní nevěděli rady jako. To si myslím, že ne.“

Stalo se vám při výchově, něco, co vás překvapilo? „Překvapuje mě to každý den (smích), každý den vás to překvapuje, protože ať chcete nebo nechcete, tak každé to děťátko je jiné a každý si nese něco. To svoje trauma, které prostě zažil, prožil... Už jen to, že z té rodiny musí odejít a je někde jinde, je sice s ostatníma dětma... A můžu říct, že mám sourozence, mám i jakože jedno dítě, a u každého to bylo jinak a pokaždé vás to překvapí.“

A potýkáte se nebo potýkala jste se s nějakým problémem při výchově? „Rozhodně jsem ... největší problém byla naše D, protože to byla holčička, která přišla v deseti letech, měla 4 dis. Teď si vezmete takové dítě, absolutně nevíte, jak sa s ním máte učit. Škola Vám nechce vyjít vstříc, jdete si tam pro radu, nikdo vám nedokáže poradit. Musíte hledat, musíte najít prostě ten způsob, protože tomu děcku chcete pomoc. Za prvé mu chcete pomoci zvednout sebevědomí, aby nemělo pocit, že je outsider v té třídě úplně, a tak musíte prostě sám. Musíte sa pít potom, jak to udělat, ale musíte to nějak udělat, nemožete říct, já to neumím, nebo já to nevím, protože v ten moment, jak to tomu děcku takto řeknete, tak mě přijde, že si připadá šíleně odpesané. Takže chce to prostě zatnout zuby a bojovat.“

Takže se to týkalo spíše nějakých problémů ve škole? „Týkalo sa to problémů ve škole. Pak máme ještě T, ten chodí do praktické školy, a to je chlapec, který má, už bude mít 14, ale on je tak na úrovni 8 let. A u něho nevíte, on má vlastní svět... Mu stačí jako hračka vršek od kyselky třeba - on v tom vidí letadlo, raketu, mimozemšťana, cokoli. Takže, aby vás to děcko vůbec pustilo k sobě. Tak musíte furt hledat cesty. Já třeba do dneška, když mu něco říkám, nevím, jestli je vyplý nebo zaplý (smích). Protože on nahodí takovůtu svoju tvář. T, slyšíš mě? - Jo. - Co jsem říkala? - Nevím. Takže on slyší to, co chce, takže nevíte, jestli to dělá schválně nebo je to útěk před něčím nebo je těch informací moc, že mu to ta hlava prostě nebere. Takže chodím s ním k psychologovi. Teď ještě paní, co nás má na starost, paní K, tak říkala, že bysme si možná měli zajít, jestli třeba nemá autistické sklony. Protože je fakt, že když já mu řeknu nějaké věci, třeba: Umyj si zuby. nebo Nachystaj si věci do tašky., tak já ho slyším, jak on ide nahoru do pokojíčku a 15x si to řekne, než tam dojde, a vrátí se zpátky a řekne mě: Mami, co si říkala? A já mu řeknu: Dyť sis to celů cestu opakoval. No a já furt ještě nevím... a víte co - to nejhorší na celé věci je, že já si vůbec nedovedu představit, že on za dva roky vyjde. Já vůbec nevím, kde bych to děcko měla dát učit, jako na co. Protože on nádherně kreslí, krásně zpíve, pěkně čte, a já neznám žádné povi-

lání. Je fakt, že ho bavíja encyklopedie, on sa aj díve na televizu na NationalGeografic, na to dokáže hľadať celý den. Ale to je pro dnešní dobu strašně málo. A já si vůbec nedovedu představit, že by on byl někde sám na internátě. Já nevím, co s ním budu dělat, já musím něco vymyslet, kdyby tu nějaké chráněné dílny někde byly. No, ve Z, a teď si představte, že to děcko tam samo bydlí. Už sa mu to zborilo raz, vzali jsme ho z dětského domova. S mamkúsa jakž takž stýkáme, teď s dědú... sice on je nevlastní a takový...mně chvílkami přijde jak voják z povolání, je dost pedant. A teď ho dáte někam na intr, já si to nedovedu představit. Já si myslím, že on by to na tom internátě ani nedal bez nás. Je fakt, že J, nejstarší, bude mít 18, tak jezdí na vakuovku, ale ony ty děcka na intru nebudú, oni dojíždějí každý den domů. On radši bude vstávat v 5 ráno, než aby byl na internátě. Přijde mě, že když jsme to řešili ze začátku, tak sem to říkala: Chtěl bys na tom internátě byt? On že: Ne, proč?- Budeš muset v zimě ráno v 5 vstávat. - Mami to nevadí, já radši budu vstávat v pět, ale já tam nebudu. Takže mněpřijde, že ty děcka sadržíja... tak jako, že su zakotvené.“

A třeba s krádežemi, lhaním a tak?., To víte, že jo. M jen, a to je expert. V loni měla 2 z chování kvůli toho. To jsme taky kvůli toho chodili k paní psychologce, řešili jsme to s ňou, ale já vám nevím, jestli ty děcka si to uvědomujú nebo jestli z toho vyrostú. Já to nevím, já to do dneška třeba nevím. Jako kdyby mně na začátku pěstounské péče někdo řekl, jako s čím vším sa budu potýkat, tak bych si asi říkala, že nevím, jestli chcu. Ale zase na druhú stranu musím říct, že i to špatné a negativní, které jsme jako s děckama měli, tak vás vždycky posune dál. Já sa na to prostě nedívám, jakože je to úplně špatně. Já su asi věčný optimista, že aj když je to úplně špatné, tak vás to jakože docela raní, tak furt sa snažím na tom hledat něco dobrého. Sice někdy to moc nejde (smích), ale je to zase nějaká zkušenost, která vás prostě poposune.“

Takže jste to většinou řešili psychologem, ty problémy?., Víte co, já to mám s něma nastavené tak, že já jim vždycky říkám: Nemusíte mně říkat mami, já si na tom nezakládám, ale jestli chcete tak můžete. A oni všichni jakože: Mami. A já vždycky říkám, uvědomte si, že jste státní děti, to znamená, že všichni se na vás dívají trošičku jinak a mají na vás aj jiné měřítko. Mami, to je ale nespravedlivé. Říkám: Na světě potkáš tolik nespravedlivých věcí, že toto je úplně banalita. Tak sa jich jakože snažím furt, aby si sami na sebe dávali... Já vždycky říkám: Zkus to udělat tak, aby si mohl sám na sebe být hrdý, že si to tak udělal. A ne, nějak to udělám a šak to nějak dopadne - to je kravina! Zkus vždycky zapnúť všechny síly, které máš, aby si to udělal dobře. Takže, když jsme třeba řešili ty krádeže... to je docela taková věc, protože vy nevíte, kdo to z nich udělal. Je jasné, že ty dva nejmenší určitě ne,

ale ty tři - to už je skupinka, že? Takže: Je mně líto, ale poneseš vinu všeci tři, protože sa nikdo nechce přiznat. Oni sa do teďka nepřiznali, to paní K tady s něma seděla aj 2 hodiny a úplně valila oči a říká, že oni su normálně...já jsem neviděla... Říkám: No, jeden za všechny, všichni za jednoho.“ (telefon)

Jsou děti v kontaktu s biologickou rodinou?„Od D s babičkú, se segrama a bráchama přes facebook. Od F s T je to mamka, teta a nevlastní děda, a J s M to mají tak, že oni nechcú. Víte co, jejich mamka na nás poštvála všechny televize a reportéry, a já nevím, co všechno. A jestli sa tou pěstounskou péčí zabýváte, tak najděte na internetu kauza... To jsme málem skončili až ve Š. Jak odebrali mamince 5 dětí a jak pěstouni selhali a nepřipravili děti na setkání s matkou. Přitom ta skutečnost byla úplně jiná, a že ty děcka od začátku, co tady byly, jsme pracovali s psychologem, aby se to vůbec uskutečnilo. Protože M třeba svoju maminku viděla poprvé tady. J má do dneška trauma, protože tam v té rodině, si myslím, že asi bylo něco hodně špatně. On o tom nemluví ... jako děcko to měl ... Já vždycky říkám, že jestli žádné z děcek by sa nemělo jakože mět dobře, tak tady ten kluk určitě jo. Já si myslím, že ten jediný si to zaslúží, to má všecko vydřené, ten kluk. Navíc si v té rodině něco špatného zobl a když jsme ho odvezli z dětského domova, tak nám skákal z postele, počuravals... Ted' ti novináři ho honili... Šel ze školy, než došel, tak sa mě 2x počural, protože měl strach, že ta mamka bude tady někde čekat a že ho sebere, no prostě... Pak to vygradovalo tím, že sa mě začal ze školy túlat. Samozřejmě, když sa vám děcko nezve, mobil má nedostupný, tak nevíte, co sa děje ... tak já auto a jezdila tady a hledala ogara. Začal sa mě túlat okolo vody, okolo vlaku, tak já říkám: J, takhle ne! Jestliže potřebuješ přebit fyzickú bolest bolestí psychickú, tak tady běž na kopec, tam tě vidím... a jestli máš tu potřebu, tak chod', ale já musím vědět, kde jsi. Takže s ním to bylo takové hodně špatně. A on je tak zaseklý, že on prostě tu rodinu nechce. M, si říkám, že třeba tam to naskočí něco, ted' jí mamka vzkazovala po paní K, že když jde teda dělat ty přijímačky, tak že jí přeje, ať jí to dobře dopadne. No, a že by jí pomohlo, kdyby jí napsala, tak s tím přišla ... a říká J: Chceš si to přečíst? a J: Mě to nezajímá, mě to nedávaj, já nic číst nebudu! A já jí říkám: Jestli máš potřebu té mamce napsat, tak si sedni a normálně jí to napiš. - Mami, nechcu. Nevím, jestli tím, jak jí to ten J dal jaksi najevo, jestli tím to zase zhaslo, ale furt si říkám, že třeba ten čas přijde. Že vždycky jim opakuju všem! Vždycky říkám: Kdybyste měli potřebu a chtěli byste tu mamku vidět, prostěpřijďte, normálně to naplánujeme a pojedeme tam. Já s tím problém prostě nemám, ani u jednoho z nich. U D jsme maminku nechali zbavit rodičovské odpovědnosti, protože je to až v D, takže z ruky... vlastně jejich

*mamka je dala do děčáku ... no vlastně oni tam došly samy a vlastně sa o ni vůbec nezají-
mala, akorát, sem tam, někdy dojela, ještě po ní chtěla peníze. Takže tam jsem si říkala,
abychom jí naskládali nějaké peníze na stavebko nebo na knížku. Možná bude lepší, když
bude chtít D, si ju najde. Ona je bezdomovec, ona žije všude, a když tam v létě do toho D,
tak se tam vždycky otočíme. Víme, kde asi je, ale ani jednou jsme jinepotkali. Takže tak to
máme. Ogaři ti jezdí do Ch a mamka tam s něma dokonce byla. Říkala jsem paní K, ať tam
pošle šetření a že by tam v létě s ní byli 4 dny, my jedem s většíma děčkama na rafty. Takže
by byli ogaři s mamkou 4 dny, pak 4 dny s dědou, pak by jeli na tábor... to by měli červenec
tak celkem zajištěný. Na srpen budu muset něco vymyslet.“*

**Dokážete si s problémy poradit sama, nebo využíváte nějakou pomoc? „Víte co, dokud
to bylo takové to domluvit se s rodiči a dalo sa, jakože, já nevím ... příklad: Jedu v 9 ráno
do K a ta mamka tam na nás počká a su ráda, že ty ogary vidí, tak s tím já problém ne-
mám. Ale když to byla paní ze zmíněné kauzy, která nás tahala všude možné a posílala tady
novináře a tady na nás dělali hony, tak to už jsem byla docela nas*** protože, já jsem vy-
stupovala v pozici, kdo ty děti chrání před těma lidma, protože já nemám potřebu sa něko-
mu svěřovat... Já su tady od toho, aby děcka měly klid a došly z autobusu v klidu domů a
ne, aby na ně dospělí lidi pořádali hony. Tak to už jsem pak řešila s paní, co nás má na
starosti, a spolupracovali jsme s B s Triádou s paní doktorkou R, protože to bylo pro
mě... Víte co, já dokážu pochopit, jakože ten dospělý člověk je nasraný, že mu stát odebere
vlastní děti. Ale proč mu jich odebere? Že sa k nim nechová tak, jak má. On ten dospělý si
absolutně neuvědomuje, že on neubližuje jakože nám, ale on ubližuje těm děčkám, on dělá
zle jim, my to ustojíme. Jako je fakt, že když už si pak dědina o nás šušká, tak já jsem to
zažila... Vedu děcka ráno do školy a teď jsem viděla u obchodu ty baby s těma hlavama,
říkám: Ach jo, tak to jsem nikdy nechtěla a už je to tady! Vystupíte, idete do toho obchodu
a teď enom slyšíte takové to „ššššš“, a pak vás potká babka, která chodí do kostela a řekne
vám: Že sa nestydíte ty děcka ukrást! Tak sa na ni díváte a říkáte si: Budiž jí přáno. Já jí
nebudu na cestě vysvětlovat, že jsem nikoho neukradla ... tak když si to myslíš, tak si to
užij. Tak sa usměju a idu dál, jo, protože je zbytečné to s těma lidma řešit. Je fakt, že nás to
tak celkem ... jakože ani ne, že byste byla našťvaná... mrzí vás to... Ale na druhú stranu
nás to tak všecky sblížilo, aj s našima vlastníma děčkama, aj když su naše děcka velké. O
třeba bydlí s náma ještě, jo, ale třeba V je vdaná a přijede a řekne: Mami, nic si z toho
nedělej, ty lidi vůbec neví, o čem mluví. Říkám V: Víš co, já jsem tady od toho, aby děcka
prosperovaly a ne, abych já řešila, že jedna paní povídala.“**

Pomáhají vám sociální pracovníci? „Je fakt, že my až tolik té pomoci nepotřebujeme, ale když je to takové, jaké to bylo s M, třeba s těma krádežema, tak vždycky paní K. volám a říkám, co sa prostě děje, aby to věděla. Nebo jí řeknu, jestli má čas, ať tu přijede, ať s těma děckama promluví. Protože oni si musí uvědomit, že když něco ukrade, tak ne jen, že nám, ale že sa to prostě týká všech, mají byt za to zodpovědní. Protože mně to vždycky přijde, že oni sa za něco schovají, a já jim říkám: Tak to nefunguje, ono si vás to vždycky najde. Takže když potřebuju, tak zavolám paní K. Přijde, nemám problém, dycky přijede nebo to řešíme spolu, to, co potřebujeme.“

Absolvovala jste teda přípravný kurz? „My jsme s mužem absolvovali, jezdili jsme na V, byli to 3 víkendy a pak to bylo jakože po 3 dnech. Takže absolvovali jsme to, když jsme měli vlastní děti. Musím říct, že vlastně díky tomu, že jsme to absolvovali, tu přípravku, tak vlastně doteďka máme známe, se kterýma se stýkáme. Jako mě ten kurz dal docela dost. Když jsem si myslela, že mám vlastní děti, že nepotřebuju rodičovskou přípravu, tak jsem sa tam dověděla spoustu věcí, které jsem tak ani nevěděla, že to tak existuje nebo že to tak funguje. Já jsem třeba vůbec nevěděla, že pěstounská péče je placená, to mě vůbec ani nenapadlo. Přišlo mně to jako úplně divné, když si chcete vzít děcko, tak sa o něho staráte a nečekáte zato žádné peníze. Akorát je fakt, že mě docela vykolejilo, že ještě než přišla ta novelizace tak, že jsem byla pěstoun, tak jsem si nemohla ani korunu vydělat. Tak jsem říkala paní K, že: Jdu na brigádu, ať to víte, než to na mě zase někdo napráská. Jdu normálně třeba na 14 dní na brigádu ... tak jsem šla prostě na černo. Protože já jsem potřebovala z toho domu odejít, protože ať chcete nebo ne, tak ty problémy a ty problémy těch děcek, ono vás to semele. A vy potřebujete být pro ně tady a stát na nohách, oni nepotřebují pěstounku, která se hroutí. Oni potřebují někoho, kdo je silný a o koho se můžou opřít. A někdy to vydržet, docela mazec, hlavně když byly rozpoutané ty kampaně. Je fakt, že teď už máme nějaké 4, 5 let pokoj, ale bylo to hnusné.“

Byla pro vás příprava náročná? „Já si myslím, že vůbec ne. Já jako, víte co, když jsme ukončili přípravku, je fakt, že s paní R. a s panem K. jsem si docela tak jakože sedli, a paní R mi tenkrát, říkala, že by chtěla být dítě, co se k nám dostane do rodiny. To mě tak jakože povzbudilo, že dobré. Já jsem v tom neviděla... ne, mně to nepřišlo... myslím si, že třeba pro chlapa, jako pro muže, je to horší, protože ... ale zase ne pro každého, jo. Protože můj muž je spíše takový tichý a sem tam rýpne a tak jako něco prohodí, ale prezentovat sa někde, před nějakým lidma, to on zase ne. Moja tisková mluvčí... to řekneš mě, jo. Tak mě jako popostrčí dopředu, ale myslím si ... nevím ... každý by si to měl zvážít. Jako ten, kdo

chce jít do pěstounky nebo třeba do adopce, tak fakt, by si to měl hodně zvážit. Já to mám postavené třeba tak, že pěstounská péče není o tom, že to děcko má 18 a odejde. Já to tak nevidím, já si třeba dneska nedovedu představit, že J s D mají letos 18, a abych jim řekla: Tak už máte 18, už běžte. Nebo si myslím, že bych nemohla dělat profesionálního pěstouna, tak jak je to teď, že byste si vzala dítě, a to dítě by šlo jinam a z tama zase jinam. Já bych byla citově asi úplně prázdný člověk. Když tady s těma pětí mám problémy a sů takové a makové. Aj když ogary směřuju k tomu, že jednou se o tu mamku budou muset postarat, že ona tam je, ale vždycky budu chtít vědět, co sa s nima děje, nebo jak samajů. Já vím, že jednou to přijde... Nebo J říká: Mami, mně už to tu nebaví, tak já si koupim letenku a pojeďu do Španělska. Tak říkám: Jeď, ale aspoň mi zavolaj, jo. Asi to tak je, ale nedokážu si představit, co s těma děckama je, protože jsem s něma tady prožila kus života. A díky nim sa člověk jakože furt posunuje. Protože vy musíte být o dva kroky dopředu, protože jinak oni vás semelů. Já kolikrát, když přijdu z práce a jazyk až dolů, že, a teď: Mami, to ve škole... A mami, to... A máš čtení... A máš knížku... A udělal sis to... A napsala sis to... A teď tak sedím a už je třeba půl deváté, a já říkám: Musím jít spát, jinak budu ráno úplně nemožná, jo. Ale člověk, dokud sa hýbe, tak prostě funguje, já to tak mám nastavené, proto já musím jít do posilovny a musím to tam ze sebe všechno dostat. A pak přijdu dom a už je zase všechno dobré. "Tae-bo bylo dobré na takové věci., Mě nikdy skupinové sporty nebraly. Mně vyhovuje, že jsem tam já a trenér a třeba dva lidi, kteří si tam cvičí taky. Ale já...podmevšeci... tak já to tak nemám. Já mám problém jet s těma pětí někam na kole, protože já dycky musím jet poslední, abych je viděla. A toho nejstaršího dám dopředu, malé si dám před sebe a teď já je musím na tom kole tlačit (smích). J říká, že jsem pošuk, a říkám: Jo a co mám dělat no. Kvůli nim jsemsa naučila lyžovat, koupila jsem si prkno, jezďím s něma na prkně. Protože jich někdo musí táhnout. V momentě, kdy řeknete, že nejdete, tak oni prostě ven nepůjdů. Mně přijde, že oni chodíja ven za trest. My jako děcka jsme byli venku furt, my jsme byli šťastni, že po nás nikdo nechce žádnůprácu. Teď běžte ven! - Proč?(smích) To úplně nechápu."

Takže můžete říct, že vám kurz při výchově pomohl? „Určitě jo... a víte co, jakože pomohl... on vám spíš otevře obzory. Jakože vám to dokáže otevřít, že ještě je něco víc. Vy tam idete s tím, že si říkáte: Dobře no, tak rodičovská výchova. Někdo tam ide, nemá děti, takže vůbec neví, do čeho jde. Ale my, co děcka máme, tak už víme, jak to tak asi funguje. A teď si říkáte, co mě tam tak budu vykládat, šak děcka už mám. Pak sedíte, posloucháte a zjistíte, že je to aj trošičku někde jinde. Což si myslím, že je dobře, že to je. Protože je

spousta lidí, kteří mají to svoje očekávání opravdu zkreslené - oni si představují, že si vezmů načapané miminko z dětského domova. No, tak já sa směju, když toto slyším. Já vím, že je to úplně jinak.“

Myslíte si, že byste to zvládla bez toho kurzu? „Víte co, já su člověk, co si dokáže poradit docela v každé situaci a jako docela s chladnou hlavou. Sice někdy ... nemyslím si, že bych byla hysterik to ne... ale někdy už toho mám taky plné kecky, takže zařvu. Ale já si myslím, že jo, ale sů tam třeba právní věci takové, o kterých nevíte, a pokud sa tým nezabýváte, tak to prostě nevíte. Stejně byste ty informace musela někde hledat, tak je dobře, že ten kurz je a tam sa to všechno dozvíte.“

Jaké odborníky byste uvítala při přípravě? „*Já si myslím, že mně třeba nejvíce dali psychologové, dětští, kteří se zabývají takovýma téma věcama, jako že to děcko odejde od rodiny z nějakého důvodu a je v tom dětském domově 2 roky. Ať chcete nebo nechcete, tak to, kde jste v tom raném dětství, nebo nemusíte být zrovna v raném, ale to vás poznamená. Každé děcko, které prošlo dětským domovem, ho nějakým způsobem ten dětský domov poznamenal. Já třeba, co vím z vlastní zkušenosti, M byla malá, J už šel skoro do první třídy, když jsme ho dovezli. D jsme vzali, ta už měla 10, a nikdy nezapomenu na to, jak jsem tam pro ni přijela do dětského domova a ona stála u bazénu a viděla mě, tak jsem viděla, jak jí ty slzy začaly téct. Říkám: D, ty brečíš, protože jedeš s náma pryč? A ona že: Ne, já su tak ráda, že si přijela. Že si říkala, že přijedeš, a ty si furt nejela. Dojeli jsme o 2 hodiny později. Říkám: Víš, co mám strach, že ti u nás budu chybět ty výlety. Oni chodili do kde jakého kroužku, oni měli, co sa týká materiálních věcí, ty děcka měli naprosto vše. Ona úplně s vážnou tváří stála s téma taškama a říká: Mami, já na ty koníčky totálně seru, já chcu byt s tebou. Si říkám, to říká teď, pak zjistí, že musí na základku, až přijde, bude dělat úkoly, ne fakt, ne. To mě úplně dostalo do kolen, že to děcko dokáže tyhle ty všechny věci obětovat, jenom protože ví, že někam patří, že samože někam přivázat. Jsem si říkala, ona má 10, to nebude jednoduché. Naskočilo to úplně, ona tady jezdila coby 6-iletá lyžovat. Mě ani ve snu nenapadlo, že tohle to děcko skončí u nás doma. My jsme se vlastně s tou paní ředitelkou znali. My jsme měli už J s M, ti byli usazení, chodil do školy, ta chodila do školky s nalakovanými nehtama. Jsem říkala mužovi, že bysme si mohli ještě jedno děcko vzít a on že: Žádost tam je, tak tam zavolaj. Když tam jeli lyžovat, zrovna jsem tam pracovala. Zeptala jsem se ředitelky: Nemáš nějaké děcko, co by k nám tak pasovalo? - Vy ještě chcete další? - No my potřebuje jedno, co by to tak rozptýlilo vzduch. Ona říká: Šak máš dvě. - To je jedno, jestli dvě. To máš jedno, jestli vaříš pro dvě nebo pro čtyři, to už takový rozdíl*

není. Ta ředitelka na to nic neřekla, ale přišla za dva dny a říká: No, já bych tam měla holku, ale ona je taková nijaká, neslaná, nemastná, sebevědomí nemá... Já vůbec nevím, jestli by sa k vám hodila. Říkám: Tak jak to zjistíme? – No, v květnu budu státní svátky, tak já pošlu tetu E, ať ju přiveze k vám. Přijedů v pátek, v nedělu odjedů. - Tak jo, tak super. Tak přijeli v pátek...a byla neděle, už to začalo (ošívání). Říkám: E, jestli chceš, tak jed', my ju dovezeme v týdnu, nebo ju tu necháme celý týden a další týden pro ni přijed'. Tam byl další svátek, tak by se to dalo sfouknout. Volali jsme ředitelce, že tak ať ju tam nechá. Týden uplynul. D sa usadila, měli pro ni přijet a nejeli. Říkám: v úterý jede ráno rychlík, ve 4 ráno je odjezd, a 1.července si pro tebe i s tatínkem přijedeme. To bylo děcko, co nemělo hlavu, když přijelo, mělo jen ramínka a nikde nikdo. Dneska hvězda chodí, jak kdyby jí patřil svět. Já nikdy nezapomenu, jak oni po roce přijeli zase lyžovat a jak odjížděli, tak paní ředitelka se tady zastavila a říká: Naprosto ste mě dostali do kolen, protože to přišlo úplně jiné děcko. Pozor, přišla D, všeci se poserte. Přišla jak normální sebevědomé děcko. Ona byla 10 let v děcáku, úplně od narození. Jich je celkem 15 sourozenců, k dnešnímu dni jsme se konečně dopočítali. Její nejstarší sestra je všechny odvedla do děcáku, oni neměli co jest. Bylo to hodně špatné, když měla D 3 roky, tak se tat'ka oběsil a mamka totálně propadla alkoholu. Tak jsem si říkala, že to děcko je 10 let v domově, není vleky, ale přesto tam to děcko nějak přežívá a funguje. Ale když jsemsa s ní o tom bavila, ona říkala, že v tom domově byla naprosto ztracená, i když tam měla svoje sestry a bráchy... ona byla úplně ztracená, protože všeciju podceňovali, nikdo si jí nevšímal. To bylo takové to děcko, které v sobě nemá ani špetku úcty, aby sa samo mělo rádo. A až tady to nastúpilo, protože, můj muž je tak trochu ranař, on dycky: Co zase bečíš? Protože na ni stačilo zvýšit hlas a ona začala plakat. Říkám mužovi: Nezvyšuj na ni hlas. On na ni: Ty už zase bečíš? - Jo. - A co sa ti stalo? - Já jsem dostala 4. - Bud' ráda, taky si mohla dostat 5, kvůli tomu řveš? - Mě to mrzí. - Proč tě to mrzí? To vůbec neřeš. - Jo. ... Prostě tak sa to postupně nabalovalo a nabalovalo, až teď, jak se učí na cukrářku, tak sbírá to, co si musela v té základce odžít. Jak ona sa učila nahlas, četla si ze sešitu, ale ona tomu vůbec nerozuměla, ona se učila z paměti. Já jsem si říkala, jak já se s tebou budu učit. Zvládla to. Zvládla, já říkám, když sa chce a někdo tlačí, tak to jde (smích)“

Můžete doporučit změny v přípravě?„Já nevím, nás tehdy školila triáda a mně přišlo, že to máme takové ucelené ty celky, něco z práva, něco z psychologie. Možná něco z té psychologie by tam mohlo být víc. Protože si myslím, že hodně lidí má to očekávání hodně zkreslené. Je fakt, že každé děcko je jiné, každé si nese jiný ten šrám z té rodiny. Nebo že

skončí v nějakém zařízení. Myslím, že je hodně dobré s tím psychologem spolupracovat. Já teda na to vsázám, protože je fakt, že nikdy nevíte všechno... ale na druhou stranu... aby sa nenadělala nějaká paseka tomu děcku, protože je děcko, které je zablokované a vůbec vás nechce pustit, a je děcko, které to tak prostě prožívá, že to po něm splývá. Mně se líbí, jsme teď byli na workshupu o těch kačenkách, víte? "To nevím., Přišlo to tady z Holandska, je rodina kačenek a ta kačenka je z rodiny odebrána. Teďka je to o tom, co sa stalo, než z té rodiny těch kačenek ju někdo odebral a šla do toho domova. Takže to v tom děcku zůstává, to je takové to trauma, které si nese celý život. A teď je na to taková metoda, že to děcko dostane tu kačenku, může si to nastavit, jak to chce samo. Taková ta situace, kdy přijedu do rodiny a odeberu děcko, to děcko dávno ví, že v té rodině není něco normální, nebo některé to neví, myslí si, že je to tak všude. Dostane se do domova, pak nastane doba, kdy jde do rodiny. Ale mezi tím s ním o tom nikdo nemluví, jak sa cítí, jaké to je. Tak si myslím, že to je taky dobrá věc. Minulý týden jsem byla na školení a škoda, že se to týká jen těch menších dětí do 14 let. A vy si taky můžete zvolit nějakého maňáská, a to děcko si nějakým způsobem ... se třeba za tu kačenku schová... že ono vám spoustu věcí nechce říct nebo není schopné, ale jsou tam kartičky s náladama, takže když o tom nechce mluvit tak stačí, když to ukáže. Přijde mě, že je to taková hravá forma, že z toho děcka to může svým způsobem odejít, a navíc je to dobré v tom... to děcko si samo může nastavit, jak chce, aby to probíhalo, což mi přijde pro ty děcka úplně fantastické. Pro našeho T to bude super, protože on tu fantazii má. Ten jí může aj pučit někomu."

Takže využíváte i teď nějaké semináře a školení? „Určitě jo, my jako pěstouni máme povinnost sa vzdělávat. Jeto 24 hodin za celý rok, ale máte do toho děti v pěstounce, chodíte do práce, jakože můj muž je od rána do večera v práci, já si tak odskakuju do práce. Tak je docela boj, to někdy splnit. Mně vyhovuje, když je to 11 hodin o víkendu .Já vím, že ten víkend vezmu děcka, jedeme všichni - děcka mají program, já se jdu školit, pro mě ideál. Ale chodit někam na dvě hodiny a řešit tam nějaké vady v prenatalním věku, pro mě zabítý čas.“

Napadá vás, jak jinak se připravit, než tím kurzem? Jak se připravit? Nebo co by k tomu mělo být navíc ještě? „Já si myslím, že každý by sa měl do toho dětského domova podívat. Já si myslím, že toto by byla úplně dobrá zkušenost. Protože spousta lidí vůbec neví, jak to tam funguje, že neví, co je čeká. Je fakt, že každý dětský domov je jinak otevřený okolí, takže já si myslím, že by bylo úplně dobré ty žadatele do takového dětského domova vzít. Jestli by to bylo finančně realizovatelné nebo jestli by s tím ten dětský domov

neměl problém, aby tam chodili ... já nevím ... po skupině, aby tam nevtrhlo naraz 12 lidí. Ale myslím si, že by toto každý měl, když tam jdete a nikdy jste tam nebyla, tak nevíte, jak to tam funguje.“

Dobře, já mám všechno, děkuju Vám.

Nemáte zač (smích)

PŘÍLOHA ROSZHOVOR: PĚSTOUN 4

Souhlasíte s nahrávaným rozhovorem? „*Ano, souhlasím,*“

Jak dlouho jste pěstounem? „*5 let.*“

Kolik máte dětí v pěstounské péči? „*Tři, ale původně jsme si vzali čtyři, sourozence. Ale jedno šlo zpět do diagnostáku, ale scházíme se, vídáme se, беру ho sem. Ted' ten nejstarší je u něj v P.*“

Kolik mají děti let? „*12, 9, 15*“

Jak spolu trávíte volný čas? „*Tak podle toho, kolik toho volného času máme. Chodíme na procházky, jdeme na bowling nebo doma máme teďkom takové... Tak můžeme na televizi hrát, nebo hry různé, jestli je to taková ta desková hra nebo karty. Prostě různě, jak je čas, jaké je období, podle toho, kolik nás je.*“

Jaká byla vaše motivace? „*Jako vzít si je?*“ Ano. „*No, já jsem se v té době nějak rozváděla po 24 letech. Měla jsem nejmladší dceru, které bylo prakticky v tu dobu 7, jak jsme se začali rozhodovat, že si vezmeme nějaké děti. Mám 4 děti vlastní, jelikož tři už jsou vlastně dospělé 31, 30, 26. Dvě mají svoje rodiny, jedna žije s přítelem. Takže N. byla nejmladší a neměla k sobě nikoho. Začala jsem žít s přítelem, takže jsme se nějak ... což už měl on dítě v pěstounské péči předtím, z toho prvního manželství, a znala jsem M. ... takže, jsme se rozhodli, že bysme jedno, nanejvýš dvě děti dali k N., ať nevyrostá sama. Vlastně její sourozenci jsou velcí, dospělí, že. Takže ona nebude vyrůstat sama a my někomu pomůžeme, a já jsem byla zvyklá mít kolem sebe hodně dětí, takže ... a najednou N. byla sama, že.*“

Takže jste neváhala před přijetím? „*Ne, ne, ne, u nás to bylo komplikované, my jsme si je vybrali sami. My to máme trošičku z jiného soudku.*“

Bála jste se? Co přijde, nepřijde, co nastane? „*Prakticky jsme věděli, do čeho jdeme. I s tímhle, že člověk už se připravoval. Jezdili jsme pomalu dva roky mezi tyhle rodiny a na nějaké víkendovky, kde to člověk viděl a slyšel hlavně od těch pěstounů nebo těch lidí, co vlastně ví, že to není tak jednoduché.*“

Je něco, co vás ve výchově překvapilo? „*Možná, že biologické děti jsou z části nějak problémové. Možná na to člověk nahlíží trošku jinak, možná že jim dá do vínku více věcí od toho malička. Když si vezmete dítě v 6 letech, nevíte přesně, co zažilo, co si prožilo. Jak ho to poznamená do budoucna, protože to tady nikdo neví, ještě s těma genama. Co mají*

v sobě, co jak bude. Takže vás to překvapí ... ne překvapí ... ale jo, jiné slovo není i po pěti letech, mě to každý den překvapuje.“

Myslíte si, že se dá nějakým způsobem na dítě připravit? *„Ne, nedá, dá se připravit teoreticky, i když ani to ne, ani prakticky. Když je člověk na přípravkách s těma ostatníma x lidma, tak každý zažil něco jiného. Spíš by to mohlo odradit, ale je lépe odradit, než jít do něčeho, co by člověk nezvládl. Spíš jde o to, připravit se v sobě, že ty problémy přijdou všechny najednou, třeba, a připravit se na to nejhorší, v uvozovkách. Když přijde něco lehčího, tak to člověk zvládá levou zadní. Musí být silný, šíleně silný, aby to vnitřně zvládl. Protože já jsem ze začátku nezvládala, to když jsem musela pořád zakazovat a zakazuju doted'. Ale jako banality, to co jsem v životě nemusela a furt a furt a furt, to, co se řekne, za hodinu neplatí. Kdyby to bylo každý den, ale mě přijde, že to opakuju co pět minut něco. Víš to, vím, tak proč to děláš? Ano, no. Neumí se přiznat, říct, nejlepší je zatloukat a zatloukat, ale to dělají i vlastní děti. Věřím tomu, že to jednou pochopí, že i když člověk zakazoval i v hloupostech a banalitách, co člověka přímo ubíjí. Tady musí být fakt šílená důslednost. Vidím to na vlastních vnoučatech, oni zkouší, dívají se těma očkama, ale to je to, co těmto dětem chybí. Když jí ve dvou letech něco zakážu, ona zkusí to znovu, ale já zvýším hlas a ona se podívá a ustoupí, a to je to, co si člověk vnitřně od toho malička dostává. Což v 6 letech stačí už říct: To se nesmí!, a to děcko to chápe. Tady ten základ strašně chybí. Já můžu rvát, jak chcu, ale beztak to k ničemu není. Pak si vyčítám, že musím zakřičet, ale nic jiného jako páku nemám. Zakázat počítač? Co mám udělat, aby pochopili, že se nekrade, že se nelže, že se musí uznávat autority, že nemusí odkývat vše jak hloupé ovečky, ale bohužel musí poslechnout nebo fungovat tak, aby to neublížilo.“*

Absolvovala jste přípravný kurz? *„Ano, partner musel znovu, a tak po dvou letech žádosti a co jsme chodili s těmato lidma. N. byla malá, pro nás nebyl problém strávit víkend někde s něma na nějakém jejich pobytu, spíš naopak nám to dávalo.. A člověk byl prakticky mezi lidma a s děčkama a zjistíte, že jsou různé příběhy, co málo kdo takhle čekal. My jsme byli jediný pár, co chtěl v našem kraji nějaké dítě k sobě, a museli jsme čekat, až nás bude víc, aby se mohla nějaká příprava konat. A po roce čekání se sejde nějaká komise, přečtou si naše posudky a rozhodnou, jestli můžeme nebo ne. Známe i páry, co byli vyřízení hned a nemuseli čekat tak dlouho jako my. Už jsme přemýšleli, že se přestěhujeme, jen abychom mohli nějaké dítě dostat. Protože v našem kraji to nešlo. Doted' jsme nezjistila, že by šlo o dítě, když se má zabránit tomu, aby dítě bylo v děcáku co nejméně. Tak proč nám ho nedali? Už jsme stárli a malá taky dorůstala, a pokud jsme něco chtěli udělat, tak jsme*

v hranicích zákona se stali zaměstnanci Klokánka. Během měsíce bylo všeho vyřízeno - psychotesty, hygiena, doktory, znova sociálka, nějakou přípravou jsme za ty roky čekání prošli a mohli jsme si vzít děti. Těch 30 dní a měli jsme co dělat. “

Tak u vás se dá říci, že příprava byla náročná? „Ano svým způsobem asi ano (smích). Je to pro otrlé lidi, když chce někdo dělat kolem dětí. Jako nezažila jsem, že někomu šlo o ty děti. Když to tak vezmu, tak člověk, který si vzal 4 děti, tak ulehčil tomu státu... Když to tak blbě řeknu, když dostanete 5.000,- na jedno dítě, prakticky začínáte, všechno mu zařizujete. Teď přijde škola v přírodě, lyžák, výlety, rovnátka. Cokoli většího rázu, tak to je jako nic. Člověk to je bere jako svoje vlastní děcka, a ještě jim hází klacky pod nohy, ještě člověka... Tady máte děti ... A do prosince, co jsme se stali pěstouny a už jsme nebyli v Klokánku, tak se o vás nikdo nezajímá, kromě toho, že přijde sociálka. Když nemáte problémy, a to zaklepu, že nemám problémy, co bych nevyřešila sama. A když potřebujete něco navíc, tak to je jako zabítý případ, že jo.“

Můžete říct, že vám sociální pracovníci pomáhají? „No, jako já jsem nezažila, že bych po ní něco potřebovala, svým způsobem. Kromě toho, jak ještě M. v té době co byl u nás. Teď mu bude 15. Byli u nás 4 sourozenci a druhý nejstarší M. Všechny děti měli emoční deprivaci nebo se na to možná člověk jen vymlouvá. Nelíbí se mi vrácení do rodiny za každou cenu. Kluci byli odebráni, ti starší ve 4 a 5 letech, a v 6 byli vráceni zpátky do rodiny, jo, že už fungují, jakoby. V té době, co se kluci vrátili na ten rok, tak to bylo to nejhorší období - což v té době se jim narodila sestřička M. a nejstarší brácha se o ni musel starat. Tam to dřelo, dokonce zažil znásilnění. Kdyby se nemuseli vrátit, nemuseli by to zažít, myslím si, že nemusel být poznamenaný. Je nejvíce citlivý. Je nejvíce poznamenaný ze všech, tím pádem něco se tam přeplo. Chtěl by poslouchat, ale nešlo to v něm. Prostě si myslím, že to okolí ho poznamenalo tak, že to nešlo. Takže neuznával autority, nic pro něj nebylo svaté. On to věděl, přišel, omluvil se, mluvili jsme o tom, ale on začal být nebezpečný ke druhým, takže jsem musela... věděla jsem, že to nezvládnou. Tak už jsem musela přes sociálku. Ta prostě přijela a odvezla si ho teoreticky ze dne na den. Na škole v přírodě rozbil dveře, ubližoval spolužákovi, utekl z vyučování, zamykal se ve škole. Sednul si tam na schody a nešlo s ním hnout. Byla jsem „kráva“ a takových těch názvů, pak přišel a omluvil se... Prostě tam byly takové reakce, co člověk nemohl předvídat. Zamknul se doma a já se nemohla dostat dovnitř... Člověk neví, co bude a jak bude. Nebo mi sednul mezi okno nahore, první letělo piáno, pak jsem nevěděla, jestli poletí on nebo ne. Byli jsme u psychiatra, jak jsme si myslela, že mu pomůže, hodinu jsme tam jeli. Měla jsme mluvit nejdřív já a pak

M., a pan doktor usnul po 2 minutách, co jsem mluvila. Já si myslela, že mi pomůže. Já nevěděla co dál, psala jsme si plusy a mínusy. Pan doktor mu nasadil prášky, tak spal ve škole, ale co dál? Tak to nejde celý život. Pak se ho děti začaly bát. M. měl velké psychické problémy, teď je na tom líp, vzala si ho jedna teta. P. Tak to byla věc, kdy mi sociální pracovnice pomohla. Ale ona podle mě čekala, až tohle nastane, říkala, že tuší, že to nezvládneme, ani nás poznat nechtěla. Náročné bylo i to, že jsem ty děti učila spolu žít. Na začátek nejhorší byla rivalita mezi nejstaršímaklukama. A na to se nedá připravit, může si člověk myslet o tom, ale praxe je úplně jiná. Čím víc mi jich bylo líto a čím víc jsme se snažila, tak to bylo horší. Pro ně je jídlo prioritou, vše to dohánějí jídlem. Člověk si myslí, že pro ně dělá vše, ale ještě do nedávna by mě vyměnili za jídlo. Nemají hodnoty, ty základy, co jim člověk nedá od malička. Jestli zničí věc za 1.000,- to neřeší. Když mají na výběr, vždy vyberou to nejhorší tak, aby oni měli navíc. Pro ně není nic dobrého, jestli opékáme, jestli jdem do cukrárny, jestli se koukáme na televizi. Pro ně to nic neznamená, prostě se chovají stejně, jakoby měli počítat matematiku.“

Jsou děti v kontaktu s biologickou rodinou? *„Ne, tatínek nežije a maminka je zbavena rodičovské zodpovědnosti. Ale myslím si, že kdyby tady otevřela dveře, tak ať se stalo cokoli, půjdou za ní, protože to je jejich maminka, já jsem jen náhražka, a tak to musí člověk brát. Babička jim píše pohledy na svátky, na narozeniny, ale děti si toho neváží.“*

Měli jste teda problémy jak s učením, tak s krádežemi, lhaním a tak? *„Ano (smích), tají nám, kolik co stálo, aby si mohli peníze nechat, ukradli mi peněženku z kapsy saka, ani nevím jak. Dokonce se nám stalo, že strčila ruku do automatu na balónky a uviděl ji učitel, volal mi. Jela jsem tam, chtěla jsem, aby mi vysvětlila, jak to bylo, proč to udělala, ale to bylo jen brečení, a tak se dívala po lidech, kdo by jí pomohl. D. měl problémy od začátku, měl třídní a ředitelské důtky, svým způsobem neuznával dva učitele, kteří ho učili. Učitel byl pro něj jako konkurence, pořad musel s někým bojovat. Až teď v 15 letech dostal trošku rozum. Prostě neuznávají autority. Ale to dělají i některé vlastní děti, nechci to házet jen na tyhle. Ale u svých dětí si s tím poradíte, tady zakřičíte a oni chtějí na vás volat sociálku. Jako oni dokážou být zlí, člověk nesmí očekávat, že tam bude vděčnost, to možná časem... Ale oni to vidí jinak, že křičím a něco po nich chtějí. Já do nich dostávala základy hygieny, základy chování, já po nich chci zodpovědnost. Jako, ví, že když něco ukradnou, tak ví, že přijde trest, ale tady nějak není co udělat, oni nejsou schopni se poučit. Když jsem s něma, fungují, ale za dveřmi ne. K. si nemůže najít kamarádky, ona by stále jen dirigovala. Když je jednou nechám projít jen tak, bez trestu, tak mi to pak vrátí ještě více.“*

Prostě se neponaučí. Oni se vám prostě podívají do očí jak profesionálové a lžou, a to je jedna lež za druhou, motají se v kruhu. U nás se jen bečí. Nikdo z těch dětí neměl žádné zábrany, vůbec se nestydí, nemají problém s nahotou. Já až tady jsem musela je vše naučit. Prostě jsou strašně důvěřiví, jsou schopni uvěřit všem, i když to může být nebezpečné. Oni by sedli do auta, i kdyby jim někdo nabídl mini sladkost. Takže je to pořád jen vysvětlování a vysvětlování, ale to jde ve dvou letech a ne ve 13. Nechápu, proč tak dlouho trvá, než se miminko dostane do rodiny, tam je důležitý každý den, aby to miminko cítilo jistotu. Když má to dítě možnost jít do rodiny, tak proč čekat, že nějaká feťačka přestane fetovat. Může se to stát, ale kolik je takových případů.“

Co vám kurz přinesl? *„Osobně mně, se vlastně opakovaly všeobecně známé věci, které člověk měl už nastudované, přečtené, odkoukané... To co se dověděl navíc, třeba už věděl, jen si to nedokázal dát do souvislosti. Dobré byly zážitkové semináře, než sedět a poslouchat přednášku. Člověk se tam otevře a probere svůj problém. První seminář byl o ničem, protože byl společný s páry, které byly bezdětné. Tak co nám tam budou vykládat, když my děti máme - jak vyměnit pleny? Byly to věci, co nám byly jasné. Je možná dobře, že si tam lidi uvědomí, co si obnáší. Ukazovali nám instruktážní video, jak dítě přijmout do rodiny, nějaké metody a instrukce, no my nevěděli, jestli to bude reálné nebo sci-fi. Možná to mají lepší ti, co nemají vlastní dítě, tak od toho očekávají něco jiného. Když máte svoje vlastní dítě, které je jakž takž bez problémů, tak to člověk očekává v podobném ražení. To je největší chyba, my jsme čekali, že to dítě bude stejné jako naše. Pak jsou lidi rozčarováni, že to funguje úplně jinak. Pak tam může být rivalita mezi vlastníma dětma a dětma přijatýma, měla by tam být stejná úroveň věku nebo mladší. Já jsem zjistila, že to bylo nejhorší pro naši N. My dospělí jsme tušili, jak to asi bude. Starší dcera do toho šla s náma, odstěhovala se až později. Teď když není s náma M. tak jsme taková normální pěstounská rodina (smích). Předtím to bylo psychicky náročné, on by mě odrovnal, děti se ho bály. A ještě chci říct, že nikdy to není pro peníze, to ani nejde. Ty děti mají spotřebu, počet peněz vám to nikdy nic nevyváží.“*

Potkala jste na kurzu někoho, kdo vám pomáhá? *„No vlastně, co spadáme pod paní L., my jako pěstouni musíme mít dohodu s nějakou nadací. Kdo nad náma drží ochrannou ruku a dohlíží při sociálce. Tak ti nám z té organizace pomáhají, když něco potřebujeme. Loni jsme přece přes ně jeli levněji do Chorvatska.“*

Jaké odborníky byste uvítali při přípravě? *„Určitě rodiny pěstounské, ty příběhy vám fakt dají hodně. Chtělo by to řešení na určité problémy (smích). Já můžu říct teď po 5 le-*

tech, že jsem se někam dostala, první roky to byl boj. Nejvíc mi daly ty diskuze večer po přípravě, my jsme hodiny vykládali potom po telefonu. Když mají děti nějaký problém, jdou k nám, bydlí u nás a je fajn, že to ty děti vidí. Já jim říkám: Kdykoli se tady můžete vrátit. Budu ráda, když mi ukážete své děti. Děti vidí, že když mají naše děti problém, mohou dojít, že jim pomůžeme, ale říkám, že nemůžou pořád lhát, a být na hranici zákona. Myslím si, že děti v pěstounské péči na přechodnou dobu musí mít v hlavě strašný zmatek. Ten člověk, u kterého budou tak je prostě jen hlídač, nic víc.“

Účastníte se nějakých seminářů? „Co máme 24 hodiny během jednoho roka.“

Děkuju, odpověděla jste mi na všechny otázky.

„Tak jsme ráda, že jsem vám pomohla.“

Ať se vám daří, nashledanou.

„Vám také, nashledanou.“

ROZHOVOR: KÓDOVÁNÍ

Respondent 3

„Kdybych nemluvila k věci tak mě zastavte, ať nemusíte moc mazat ☺“

Jak dlouho jste pěstounem? Je rok 2015, takže 12 let

Kolik máte děti v PP? Teď mám 5 dětí v PP

Kolik mají let? „Dva budou mít 18, pak 15, pak 14 ten je na úrovni tak 8 letého a F bude mít 8, samé pubertáky, no“

Jak spolu trávíte volný čas? „Je fakt, že já je nenechám jen tak zahálet u počítačů a tabletů, takže kola, lyže, prší, neprší ven, chodíme docela hodně i po horách a tak, turistika.“

Jaká byla vaše motivace? „My jsme s mužem vždycky chtěli víc dětí, a protože jsme měli dvojčata a já už jsem pak nemohla mít další děti, protože porod byl náročný. Tak jsme furt přemýšleli, jakože jak to udělat, aby nás teda bylo víc. Ale na druhou stranu už jsme nechtěli, aby naše děti do toho neměly, co říct. Takže jsme čekali, až naše děcka trochu povyrostů a šli jsme do toho s tím, že si vezmeme dítě z dětského domova do pěstounky, nebo si ho adoptujeme, nám to bylo celkem jedno.“

Jaká byla vaše očekávání? „Víte co, já se ani neměla, ani až Bůh ví jaké očekávání, mně to bylo celkem jedno. Akorát co jsme měli, že jsme nechtěli dítě, které bude romské, protože bydlíme na dědině a tady by to ti sousedi asi ne to, nesklapli. A zároveň jsme nechtěli dítě, které by mělo nemocné nohy. Protože vím, že je to docela na fyzickou náročně tady do školy. Jinak nám to byl ocelkem jedno, holku, kluka, ze začátku jsme tak přemýšleli, jestli jedno, pak jsme říkali, že i kdyby to byli sourozenci tak by to vůbec nevařilo, prostě bysme do toho šli.“

Váhala jste nějak před přijetím? „Ne, já jsem byla rozhodnutá od prvopočátku. Měla jsem docela obavy, jak to zvládne můj muž, protože každý chlap není na to, aby ho tahali po psychologických testech, a můžu vám říct, že smekám před mým manželem.“

Myslíte si, že se dá na příchod dítěte nějak připravit? „Připravíte sa na spoustu věcí, ale každé to přijetí toho dítěte přináší to svoje. Vždycky nastane situace, na kterou připraven nejste. Jako dokážete se připravit na cokoli, ale stejně v danou chvíli, já to mám tak, že já prostě řeším věc, až ta věc nastane. Nemám to takové to, že bych vám řekla. My když jsme jeli poprvé do dětského domova tak jsme jeli až, teda do Čech. Věděli jsme, že to budů sourozenci. A jako, když tam přijdete mezi ty děti, že úplně to nejlepší je chovat sa naprosto normálně a

přirozeně, možná jsme měli štěstí v tom, že ten dětský domov, je tak hodně otevřený veřejnosti, takže ty děcka, byly úplně zvyklé na to, že tam chodí cizí lidi, takže si nemyslím, že by tam nastala nějaká situace, kterou byste nevyřešili, nebo si s ní nevěděli rady jako. To si myslím, že ne.“

Stalo se vám při výchově, něco, co vás překvapilo? „Překvapuje mě to každý den (smích) každý den vás to překvapuje, protože ať chcete nebo nechcete, tak každé to dítě je jiné a každý si nese něco. To svoje trauma, které prostě zažil, prožil, už jen to, že z té rodiny musí odejít a je někde jinde, je sice s ostatními dětmi a můžu říct, že mám sourozence, mám i jakože jedno dítě a u každého to bylo jinak a pokaždé vás to překvapí.“

A potýkáte se nebo potýkala jste se s nějakým problémem při výchově? „Rozhodně jsem, největší problém byl naše D, protože to byla holčička, která přišla v deseti letech, měla 4 dis. Teď si vezmete takové dítě, absolutně nevíte, jak sa s ním máte učit. Škola Vám nechce vyjít vstříc, jdete si tam pro radu, nikdo vám nedokáže poradit, musíte hledat, musíte najít prostě ten způsob, protože tomu děcku chcete pomoc. Za prvé mu chcete pomoc zvednout sebevědomí, aby nemělo pocit, že je outsider v té třídě úplně a tak musíte prostě sám. Musíte sa pít potom, jak to udělat, ale musíte to nějak udělat, nemožete říct, já to neumím, nebo já to nevím, protože v ten moment, jak to tomu děcku takto řeknete tak mě přide, že si připadá šíleně odpesané. Takže chce to prostě zatmūt zuby a bojovat.“

Takže se to týkalo spíše nějakých problémů ve škole? „Týkalo sa to problémů ve škole, pak máme ještě T, ten chodi do praktické školy a to je chlapec, který má, už bude mít 14, ale on je tak na úrovni 8 let. A u něho nevíte, on má vlastní svět, mu stačí jako hračka vršek o kyselky třeba, on v tom vidí letadlo, raketu, mimozemšťana, cokoli. Takže, aby vás to děcko vůbec pustilo k sobě. Tak musíte furt hledat cesty, já třeba do dneška když mu něco říkám, nevím, jestli je vyplý nebo zaplý (smích). Protože on nahodí takovů tu svoju tvář. T, slyšíš mě? Jo, co jsem říkala, nevím. Takže on slyší to, co chce, takže nevíte, jestli to dělá schválně nebo je to útěk před něčím nebo je těch informací moc, že mu to ta hlava prostě nebere. Takže chodím s ním k psychologovi, teď ještě paní, co nás má na starost, paní K, tak říkala, že bysme si možná měli zajít, jestli třeba nemá autistické sklony. Protože je fakt, že když já mu řeknu nějaké věci, třeba umyj si zuby nebo nachystaj si věci do tašky, tak já ho slyším, jak on ide nahoru do pokojčku a 15x si to řekne, než tam dojde a vrátí se zpátky a řekne mě, mami, co si říkala? A já mu řeknu, dyť sis to celů cestu opakoval. No a já furt ještě neví a víte co, to nejhorší na celé věci je, že já si vůbec nedovedu představit, že on za dva roky vyjde, já vůbec